

SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO

Literarni natečaj

Šolsko leto 2023/24

SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO LITERARNI NATEČAJ, ŠOLSKO LETO 2023/2024 (elektronska verzija knjige)

Urednik: dr. Alojz Šteiner

Jezikovni pregled: Tamara Škraban

Oblikovanje in računalniški prelom: Video Studio Signal d. o. o.

Naslovnica: foto Dani Mauko, oblikovanje Miha Vöröš - Video Studio Signal

Fotografije: Dani Mauko, Tomislav Vrečič, Janez Kološa, foto arhivi OZVVS Murska Sobota, OZSČ Ljutomer, DGM Veržej, ZTKS Beltinci ter avtorji prispevkov idr.

Izdajatelji in založniki: Domoljubne in veteranske organizacije iz Pomurja:

- Domoljubno krajevno združenje Puconci
- Društvo vojnih invalidov Pomurja
- Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje
- Prekmursko društvo general Maister Murska Sobota
- Zveza slovenskih častnikov, območna združenja v Pomurju
- Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Pokrajinski odbor in območna združenja v Pomurju
- Zveza združenj borcev za vrednote NOB, Pokrajinski svet za Pomurje in združenja v Pomurju

Produkcija: Video Studio Signal d. o. o., Murska Sobota

Naklada: 150 USB nosilcev

Murska Sobota, 2024

Vse pravice pridržane. Noben del te publikacije ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v katerikoli obliki oziroma na katerikoli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače brez predhodne pridobitve soglasja lastnikov avtorskih pravic, tj. izdajatelja.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Univerzitetni knjižnici Maribor
821.163.6-93-82(0.034.2)

LITERARNI natečaj (2023-2024 ; Pomurje)

Spominska obeležja pripovedujejo [Elektronski vir] : Literarni natečaj : šolsko leto 2023/2024 / [urednik Alojz Šteiner ; fotografije Dani Mauko ... [et al.]. - Pomurje : Domoljubne in veteranske organizacije, 2024

ISBN 978-961-96267-0-2, 1. Gl. stv. nasl. 2. Šteiner, Alojz
COBISS.SI-ID 153041667

**LETO GENERALA
RUDOLFA
MAISTRA**

KAZALO

	BILTEN LITERARNEGA NATEČAJA 2023/2024	6
Alojz ŠTEINER Marjan FARIČ	Uredniški uvodnik – v Maistrovem letu šesta izdaja Maistrovo leto – ob obeleževanju 150. letnice rojstva in 90. letnice smrti slovenskega generala Rudolfa Maistra	7 10
Alojz ŠTEINER	Organizatorji literarnega natečaja 2023/2024 – domoljubne in veteranske organizacije Pomurja 6. literarni natečaj »Spominska obeležja pripovedujejo« domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja V šolskem letu 2023/24	14 18
Alojz ŠTEINER	Pregled mentoric po šolah in mentorstvih avtorjem	21
Alojz ŠTEINER	Pregled nagrajenih prispevkov in prejemnikov medalj	23
	PRISPEVKI LITERARNEGA NATEČAJA 2023/2024	29
	Prozni prispevki dijakov srednjih šol	30
Jernej BAŠA Maj MATJAŠEC Iva JAKLIN Jakob RITLOP	Vojna za Slovenijo na območju občine Lendava Zgodba, delo in občutki poveljnika TO Iztoka Kranjca Blokada na mostu reke Mure v Petišovcih Ko sirene naznanjajo nevarnost - panika, avantura ali resnična vojna?	31 36 40 45
Jernej MAKOVEC Zala VAUPOTIČ Nadja SEDLAK in Ajda KOSAR	Nikoli več »Vsi za enega, eden za vse« Od Rudolfa Maistra do Francija Klemenčiča	49 54 59
	Prozni prispevki učencev 7., 8. in 9. razreda osnovne šole	62
Irenej ROŠKAR Alina BAGOLA Nuša NEMEC Lana FICKO in Tijana LOVENJAK Isabell VIDONJA Bine ŠTEFANEC Gal RAKUŠA	Moja domovina, rad te imam General iz Aleje velikih – Rudolf Maister Zakaj praznujemo Dan Rudolfa Maistra? Skozi spomine prababice Spomini dedka o domovini Sloveniji Spomini mojega dedka in babice Spomini dedka na osamosvojitveno vojno	63 66 69 72 75 77 79
	Prozni prispevki učencev 4., 5. in 6. razreda osnovne šole	80
Vid KAŠIČ Lan KOVAČIČ Žan JERIČ Živa SEVER Živa RAUTER Bine ROZMAN Žiga ŠUMAK Nika KRIŽAN Vita PULKO Ana TRSTENJAK	Intervju z dedkom o slovenski osamosvojitveni vojni Osamosvojitvena vojna v Presiki Strah in trepet Osamosvojitve Slovenije Moj dedek mi je pripovedoval Vojna v Sloveniji leta 1991 Skrivanje ruskega vojaka Neustrašen oče in vojna Spomini dedka na osamosvojitveno vojno Moj dedek in barikade	81 84 86 88 89 90 92 93 95 96

	Pesem srednješolke	97
Zoja BENKO	Dom	98
	Pesmi učencev 7., 8. in 9. razreda osnovne šole	99
Klara POLANEC	Petindvajset	100
Sofija JURJOVIČ	Junak	102
Ela ROVŠNIK	Osamosvojitvena	103
Maks PALNEC	Moja domovina	104
Vid JENEŠ	Moja Slovenija, moje Prekmurje	105
Sara HUBER	Moja domovina	106
Neja JANČARIČ in Iva VOGRINČIČ	Slovenija	107
Žana MERTIK in Melisa ŠKOFIČ	Naša domovina	108
Mila VEREN	Slovenija – naša domovina	109
Vanesa PETERKA	Zgodba starih staršev	110
Deny VOURI	Ljubo Prekmurje	111
Eva RECEK	Moj dom	112
Gal IVEZIČ	Moja domovina	113
	Pesmi učencev 4., 5. in 6. razreda osnovne šole	114
Mark VAVPOTIČ	Moja domovina	115
Gal ZALOKAR	Moja Slovenija	116
Julija MAKOTER	Slovenija je domovina	117
Jernej JURJOVIČ	Prelepa domovina	119
Bine PLEJ	Moja domovina	120
Julija PAR	Moji Sloveniji	121
Tilen ŠUMAK	Ugani kdo	122
Gabrijela KERMEK in Larisa HAKLIN	V malih vasicah	123
	DODATKI	124
Alojz ŠTEINER	Seznam spominskih obeležij v Pomurju, povezanih z generalom Maistrom in dogodki po koncu prve svetovne vojne	125
Alojz ŠTEINER	O strokovnem posvetu za učitelje zgodovine, domoljubja in etike v osnovnih in srednjih šolah v Pomurju	144
Alojz ŠTEINER	Devetošolci pomurskih osnovnih šol na sejmski odprti sceni SOBRE za domoznanstvo in poklicno promocijo	147
Alojz ŠTEINER	3. tradicionalni pohod učenk in učencev osnovnih šol ter dijakinj in dijakov srednjih šol v Murski Soboti	154
Anton KOSI	Domoljubni kviz za učence osnovnih šol iz upravne enote Ljutomer	161
	Foto galerija predhodnega natečaja	166

A photograph of a vast field of poppies. The foreground is filled with tall green stems and large, vibrant red poppies. Interspersed among them are several purple poppies. In the background, a line of dark, tall trees stands against a soft, orange and pink sunset sky. The overall scene is peaceful and colorful.

**SPOMINSKA OBELEŽJA
PRIPOVEDUJEJO**

**BILTEN LITERARNEGA NATEČAJA
2023/2024**

Dr. Alojz Šteiner, urednik

Foto: D. Mauko

UREDNIŠKI UVODNIK – V MAISTROVEM LETU ŠESTA IZDAJA

Spoštovani!

Pred vami je šesta publikacija, nastala na podlagi 6. literarnega natečaja Spominska obeležja pripovedujejo. Tudi ta je, kot predhodne tri, v elektronski obliki. Letošnja publikacija je, tako kot celoten natečaj, posvečena obeleževanju Maistrovega leta. Tega je razglasila Vlada Republike Slovenije, ob 150. obletnici njegovega rojstva in 90. obletnici njegove smrti, v spomin na generala Maistra in v čast njegovim izjemnim zaslugam za slovenski narod.

Tudi za 6. literarni natečaj domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja v šolskem letu 2023/24 je bil organizacijski pristop takšen kot v predhodnih letih. Odziv pa je bil nekoliko slabši kot pri predhodnem natečaju. Mogoče je to kazalnik, da je treba nekatere stvari tudi spremeniti. Kljub temu, da so se natečaj in zlasti publikacije z ustvarjanji mladih osnovnošolskih in srednješolskih avtorjev uveljavili, smo zasledili tudi razmišljanja in ideje o izboljšanjih, dopolnitvah pristopa in drugih spremembah.

Kakorkoli, v tej publikaciji je 51 osnovnošolskih avtorjev, med njimi 23 učenk in 19 učencev iz osmih osnovnih šol v Pomurju in 9 srednješolcev, med njimi 5 dijakinj iz dveh pomurskih gimnazij in še ene srednje šole, prispevalo 46 prispevkov. Od tega je 24 proznih del in 22 pesmi z domoljubno in nastajanjem slovenske države posvečeno tematiko. Število mentoric mladim avtorjem je tokrat doseglo število 16. Dodati je treba, da je med avtoricami in avtorji 10 takšnih, ki so sodelovali že na predhodnih natečajih. Zaključna javna prireditev s podelitvijo digitalnih publikacij, medalj za najboljše ocenjene prispevke, priznanj in zahval, bo 25. aprila 2024 v Domu kulture v Ljutomeru. Sklepna strokovna ekskurzija za avtorje prispevkov in mentorice pa bo 17. maja 2023 ob dnevu veteranov. Ekskurzija bo vodila v geometrijsko središče na Vače, obiskali pa bomo tudi eno od »štajerskih« Maistrovih znamenitosti.

Ker je, kot že zapisano, publikacija posvečena Maistrovemu letu, dodajam, da se od šestinštirideset objavljenih del mladih avtorjev devet med njimi nanaša na tega slovenskega velikana. K temu je dodan posebni uvodnik predsedujočega Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja, Marjana Fariča, ki obenem vodi

Prekmursko društvo generala Maistra Murska Sobota. Poleg tega smo na koncu publikacije objavili še pregled spominskih obeležij v Pomurju, posvečenih prelomnim dogodkom ob koncu prve svetovne vojne in Maistrovim bojem za zavarovanje severnih slovenskih etničnih meja. Predvsem zato, da bi s tem spodbudili prihodnje raziskovanje lokalne zgodovine in ohranjanje zgodovinskega spomina, zlasti med mladimi. Literarni natečaji in publikacije Spominska obeležja pripovedujejo zgovorno kažejo, da tam, kjer spominskih obeležij ni, tudi zgodovinski spomin hitreje blede in se oddaljuje od nas. Na teh prostorih je še kako živ spomin, ko so, zlasti okupatorji v drugi svetovni vojni, takoj na začetku poskrbeli za odstranitev številnih spominskih obeležij in s tem brisanja narodovega spomina, ki so jim ta obeležja bila namenjena. Tako pa so ustvarjali tudi okolje za hitrejšo asimilacijo avtohtonih prebivalcev in neke vrste njihov izbris.

Še eno spoznanje. Pomurje ima zelo bogat knjižni fond iz obdobja nastajanja slovenske države in osamosvojitvijo Slovenije pred 33 leti. Gre za tri vrste omenjenih virov, med njimi so strokovni in spominski zborniki, dela s pričevanji in pogledi malih ljudi na vojno ter dogajanja v njej in seveda dela mladih avtorjev, objavljena pretežno v publikacijah Spominska obeležja pripovedujejo. Večina teh publikacij je digitalizirana in dostopna preko svetovnega spleta. S tem smo priča lažji in hitrejši dostopnosti do virov in zabeleženih pričevanj. V pričujoči publikaciji je to dejstvo zelo prepoznavno. To je pohvalno, ker so mladi avtorji s pridom začeli uporabljati in citirati te vire. Lahko bi trdil, da žanjemo tisto, kar smo sejali. Vendar nas mladi raziskovalci opozarjajo, tudi v tej publikaciji, na ugotovljene nasprotности med različnimi viri, kar včasih pod vprašaj postavlja verodostojnost navedb. Upal bi si trditi, da opozorilo gre v smeri, da moramo pri zapisih spominov in ohranjanju zgodovinske verodostojnosti tudi starejši, beri osamosvojitelji, biti previdni in zgodovinsko točni. To je toliko bolj pomembno, ker po treh desetletjih spomin blede. V tokratni publikaciji pa je razvidno tudi, kako so mentorice uspele usmeriti učence in dijake v raziskovanje Maistrovega obdobja, pa tudi vojnih dogajanj v slovenski osamosvojitveni vojni.

Pričujoča publikacija je sestavljena iz štirih delov. V prvem delu je bilten literarnega natečaja z informacijami o razpisu, delu natečajne skupine, pregledom prejemnikov medalj ter pregledom mentoric po mentorstvih in šolah. V drugem delu so predstavljeni prispevki avtorjev proznih del v treh kategorijah, in sicer srednješolci, osnovnošolci III.

in II. izobraževalnega obdobja. V tretjem delu so po istem načelu predstavljene pesmi, ki so jih oblikovali srednješolci in osnovnošolci v obeh udeleženi kategorijah. Vsi prispevki so nanizani po razvrstitvi, ki jo je opravila natečajna skupina. V četrtem delu kot posebni dodatek publikacije objavljamo seznam spominskih obeležij v Pomurju, povezanih z generalom Maistrom in dogodki po koncu prve svetovne vojne. Poleg tega pa še zapise o lanskoletnih najodmevnejših akcijah v Pomurju pri delu z mladimi, pa tudi z osnovno in srednješolskimi učitelji zgodovine, domoljubja in etike.

Tudi tokrat je v uvodniku treba izpostaviti zahvale organizacijskemu odboru natečaja, članom natečajne skupine za opravljeno delo pri evalvaciji in izboru najuspešnejših prispevkov, lektorici Tamari Škraban, Daniju Mauku, Tomislavu Vrečiču in Janezu Kološi ter ostalim za nabor fotografij, ekipi za organizacijo zaključne prireditve in nenazadnje ekipi za pripravo in izpeljavo strokovne ekskurzije. Za brezplačno opravljeno delo je zadovoljstvo ob uspešni izpeljavi ali iskrena zahvala velikokrat motiv za nadaljevanje aktivnosti povezanih z natečajem. To še posebej velja za zahvalo mentoricam, ki s svojim dobrovoljnimi angažiranjem prispevajo k ohranitvi natečaja v množstvu razpisov in prostočasnih aktivnosti v šolah.

Dr. Alojz Šteiner, urednik

MAISTROVO LETO –
OB OBELEŽEVANJU 150. LETNICE ROJSTVA IN 90. LETNICE
SMRTI SLOVENSKEGA GENERALA RUDOLFA MAISTRA

Slovenskega generala Rudolfa Maistra je zgodovinarje ponovno odkrilo šele ob koncu osemdesetih let prejšnjega stoletja, prav v času osamosvojitvenih prizadevanj Slovenije. Njegova, prej kot ne spregledana, zgodovinska vloga, se skozi objektivno zgodovinsko oceno izrisuje šele sedaj. Maistrova dejanja so bila ovrednotena kot izjemno državotvorna, saj v njihovi posledici gre za oblikovanje in določanje slovenskih državnih meja, kot jih poznamo danes.

V letošnjem letu, ki je s strani Vlade republike Slovenije v čast obeleževanja 150. letnice rojstva in 90. letnice smrti Rudolfa Maistra imenovano za Maistrovo leto, se znova sprašujemo, kako torej Maistrovo dediščino obuditi, jo aktualizirati in jo skozi Maistrov zgled aktivnega državljanstva prenesti v sodoben čas, zlasti prihodnjim rodovom. Pri Maistru ne gre le za njegove ključne vojaške zasluge za zavarovanje celovitosti slovenskega narodnostnega ozemlja. Ne gre le za Maistrove borce, ki so v tistem času pod Maistrovim poveljstvom ubranili severno mejo slovenstva in tako zagotovili podlago zametkom slovenske državnosti, s svojim posegom pa so nedvomno vplivali tudi na kasnejšo usodo naših krajev. Kar nas danes še posebej navdihuje, je Maistrova osebnost, njegov značaj, njegov izjemen karakter. Maister ni bil politik, bil je vojak, a tudi pesnik, literat in slikar, vendar imajo njegova dejanja nesporno izjemno pomembne politične dimenzije. Da bi danes razumeli Maistra, je potrebno njegova dejanja in njegovo osebnost postaviti v takratni zgodovinski kontekst konca 1. svetovne vojne.

Dne 11. novembra 1918 se konča prva svetovna vojna, velika vojna globalnih razsežnosti, ki z nesluteno uporabo takratne vojaške tehnike, za ceno milijonov človeških življenj, med njimi mnogih slovenskih, pripelje do propada štirih velikih imperijev: Avstro-Ogrskega, Nemškega cesarstva, Otomanskega imperija in carske Rusije. Propade tudi Avstro-Ogrska, katere del so bile slovenske pokrajine. Program poveljstva svetovne vojske ameriškega predsednika Wilsona v 14 točkah, v katerem je zapisano, da bodo imeli avstro-ogrski narodi po koncu vojne pravico do avtonomije, skupaj z drugimi manjšimi evropskimi narodi opogumi tudi Slovence v njihovih

prizadevanjih za nacionalno osamosvojitve. Še preden je ameriški predsednik predstavil svojo vizijo povojne ureditve sveta, je 30. maja leta 1917 takratni poslanec v dunajskem parlamentu, prleški rojak in pomembna politična osebnost tistega časa, dr. Anton Korošec, v imenu južnoslovanskih poslancev, združenih v Jugoslovanski klub, prebral znamenito Majniško deklaracijo. Ta je na Slovenskem sprožila deklaracijsko gibanje, v katerem je ideja o državni samostojnosti s podpisi podprlo približno 320.000 Slovenk in Slovencev.

Po prvi svetovni vojni, v času osamosvajanja mnogih evropskih narodov, znova oživijo ideje o Zedinjeni Sloveniji, prvem političnem programu Slovencev, ko ti že leta 1848, po marčni liberalno - meščanski revoluciji, v veliki pomladi narodov, namesto razdrobljenosti na dežele Kranjsko, Štajersko, Primorje in Koroško zahtevajo skupno kraljevino Slovenijo, takrat še pod habsburško krono. Program Zedinjene Slovenije je dvajset let po njegovem nastanku dobil plebiscitarno podporo skozi taborsko gibanje, ki se je na Slovenskem začelo prav v obmurskem prostoru, v Ljutomeru, kjer se ob prisotnosti mnogih Prekmurcev prvokrat sliši tudi o slovenski identiteti Prekmurcev in nujnosti vključitve prekmurskih Slovencev v enoten slovenski narod. Leto 1918, prelomno obdobje ob koncu prve svetovne vojne, pomeni pot k dejanskemu uresničenju idej, zapisanih v programu Zedinjene Slovenije.

Vendar slovensko nacionalno prebujanje, kljub propadu Avstro-Ogrske, predvsem v narodnostno mešanem Mariboru, takoj po koncu 1. svetovne vojne rodi nemški odpor. V zavarovanje slovenskih interesov in narodnih meja na Štajerskem samoiniciativno poseže slovenski častnik, major, kasneje general Rudolf Maister.

Po tem, ko je takratni mestni svet v Mariboru, v katerem ni bilo niti enega Slovenca, 30. oktobra 1918 sprejel sklep, da je Maribor s širšim zaledjem sestavni del nove države Nemške Avstrije, so nastale prelomne okoliščine. V teh je Maister 1. novembra 1918, zavedajoč se pomena in nevarnosti tega dejanja za večinsko slovensko prebivalstvo, pred mestnim poveljnikom in zbranimi častniki zavrnil nemško izjavo s svojimi znamenitimi besedami: "Ne priznavam teh točk. Maribor razglašam za posest Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in prevzemam v imenu svoje vlade vojaško poveljstvo nad mestom in vso Spodnjo Štajersko!" V odgovor na ravnanje Maistra so 3. novembra mariborski Nemci ustanovili t. i. zeleno gardo (nem. Schutzwehr), ki pa jo je Maister s

svojimi silami 23. novembra leta 1918 razorožil in začel s pohodom za zavarovanje slovenske severne meje.

Dne 23. novembra 1918 je Maistru skupaj z 4200 vojaki uspelo razorožiti zeleno gardo, podrejene nemškemu mestnemu svetu in Maribor vrniti Sloveniji kot delu države Slovencev, Hrvatov in Srbov, kasneje Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, oziroma Kraljevine Jugoslavije. Slovenske čete so nato zasedle kraje ob narodnostni meji, od Radgone do Šmohorja pri Beljaku. Današnje severne slovenske meje so take, kot jih je na Štajerskem s svojimi dejanji usodno oblikoval general Maister.

Čeprav Maister z vojaško silo v kraje preko Mure ni posegel, mu tudi Prekmurje nedvomno dolguje veliko, saj bi sosledje dogodkov, na katere je z bojem za severno mejo tako neizbrisno vplival prav on, Prekmurje in Prekmurce ob drugačnem toku zgodovine zaradi drugačnega razmerja sil lahko ločilo od ostalih slovenskih ozemelj. Če Maister ne bi zavzel Maribora in Spodnje Štajerske, teritorialnega stika Prekmurja z ostalimi slovenskimi ozemlji ne bi bilo, zato bi usoda teh krajev bila prav gotovo bistveno drugačna. Vendar naš zgodovinski dolg ne gre le Maistru, naš dolg gre prav tako spominu na njegove sopotnike, rojake iz teh krajev, dr. Matiji Slaviču, dr. Franu Kovačiču, Ivanu Jeriču, Jožefu Godini, Jožefu Kleklu st. in drugim. Ti so se z Maistrom, kot njegovi sodelavci in soborci, vzporedno z njegovimi prizadevanji za zavarovanje severnih nacionalnih meja, zavzemali za združitev Prekmurja z ostalimi slovenskimi pokrajinami v enotni skupni državi. Zato je prav, da se ob Maistru spomnimo tudi nanje in jih ne prepustimo toku pozabe. Z združitvijo Prekmurja z državo SHS leta 1919 je bilo razrešeno dolgo tleče narodnostno vprašanje tukajšnjega življa, ki je po več kot 900 letih ločenega razvoja pod madžarsko krono tako znova postal del združenega slovenskega naroda. Prekmurski človek je tako tudi po Maistrovi zaslugi in zaslugah njegovih soborcev, političnih somišljenikov in domoljubov znova našel pot k slovenskim sobratom.

Najpomembnejši element Maistrove dediščine in njegovih borcev je prav domoljubje, predanost in zavezanost slovenstvu, slovenskemu narodu in njegovi kulturi. Pri tem nam Maister s svojo vizijo, srčnostjo in predanostjo slovenski ideji, ostaja svetel vzor. Pogum, nacionalna samozavest in predanost slovenskemu narodu in domovini pa morajo postati tudi naše današnje vrednote. Da kot družba znamo sodelovati, stopiti

skupaj tudi v najtežjih trenutkih, smo dokazali že mnogokrat, pa najsi bo to takrat, ko se je bilo v času nacistične okupacije slovenskih ozemelj v drugi svetovni vojni potrebno postaviti zase, za svoja prepričanja in pripadnost, ko je bilo treba leta 1991 v času razpada Jugoslavije braniti in ubraniti domovino, ali ko je bilo potrebno z lastnimi silami, odrekanjem in delom v času najhujših naravnih nesreč, solidarno poskrbeti za dobrobit skupnosti, v kateri živimo.

Dandanes nam manjka predvsem Maistrovega duha! Vse prevečkrat se pojavljajo delitve, malodušje, vdanost v usodo, grenkoba in drobne zamere, v katerih smo in tudi sedaj prepogosto izgubljammo vsi. Prav zato moramo v sebi znova prebuditi nam lastno samozavest in ponos in doseči enotnost, ki bo ob spoštovanju lastne zgodovine omogočala pogled naprej.

Dejanja naših prednikov v pokrajini ob Muri, vključno z Maistrom nam kažejo, da tukaj prebivajo zavedni, trdni in pogumni ljudje, ki so zmožni velikih dejanj. To si moramo končno skozi lasten napor in dejanja priznati tudi sami in to je tudi naše osrednje sporočilo mladim ob obeleževanju jubilejnega Maistrovega leta.

Marjan FARIČ, MA

predsednik Prekmurskega društva general Maister Murska Sobota,

predsedujoči Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja v letu 2024

**ORGANIZATORJI LITERARNEGA NATEČAJA 2023/2024
DOMOLJUBNE IN VETERANSKE ORGANIZACIJE POMURJA:**

ZVEZA VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO, POKRAJINSKI ODBOR IN OBMOČNA
ZDRUŽENJA GORNJA RADGONA, LENDAVAL, LJUTOMER IN MURSKA SOBOTA;
POLICIJSKO VETERANSKO DRUŠTVO SEVER POMURJE;
PREKMURSKO DRUŠTVO GENERAL MAISTER MURSKA SOBOTA;
ZVEZA SLOVENSkih ČASTNIKOV, OBMOČNA ZDRUŽENJA GORNJA RADGONA,
LENDAVA, LJUTOMER IN MURSKA SOBOTA;
ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV ZA VREDNOTE NOB, POKRAJINSKI SVET ZA POMURJE IN
ZDRUŽENJA GORNJA RADGONA, LENDAVAL, LJUTOMER IN MURSKA SOBOTA;
DRUŠTVO VOJNIH INVALIDOV POMURJA IN
DOMOLJUBNO KRAJEVNO ZDRUŽENJE PUCONCI

**PREDSEDUJOČI KOORDINACIJE DOMOLJUBNIH IN VETERANSKIH
ORGANIZACIJ POMURJA V LETU 2024**

Marjan Farič, MA

E-pošta: marjanfaric@gmail.com

**ZVEZA VETERANOV
VOJNE ZA SLOVENIJO**

POKRAJINSKI ODBOR ZVEZE VETERANOV
VOJNE ZA SLOVENIJO POMURJE

Spletna stran:

<http://www.zvvs.si/?stran=poPomurje.html>

E-pošta: alozj47@gmail.com

OZVVS GORNJA RADGONA

Spletna stran: www.gornjaradgona.zvvs.si

E-pošta: info@gornjaradgona.zvvs.si

Facebook profil: facebook.com/OZVVSGR

OZVVS LENDAVAL

E-pošta: info@lendava.zvvs.si

OZVVS LJUTOMER

Spletna stran: www.ljutomer.zvvs.si

E-pošta: info@ljutomer.zvvs.si

OZVVS MURSKA SOBOTA

Spletna stran: www.murskasobota.zvvs.si

E-pošta: info@murskasobota.zvvs.si

POLICIJSKO VETERANSKO **DRUŠTVO**
»S E V E R« POMURJE

Spletna stran: <http://www.sever-pomurje.si/>

E-pošta: sever.pomurje@gmail.com

PREKMURSKO DRUŠTVO GENERAL MAISTER MURSKA SOBOTA

Spletna stran: <http://www.pdgms.si/>

E-pošta: info@pdgms.si;

pdgm.murska.sobota@gmail.com

Facebook profil:

[Prekmursko društvo General Maister](#)

**ZVEZA SLOVENSkih
ČASTNIKOV**

OBMOČNA ZDRUŽENJA SLOVENSkih ČASTNIKOV V POMURJU

Regijski koordinator

e-pošta: joze.roskar123@gmail.com

Spletna stran:

<https://zsc.si/zdruzenja/pomurksa-regija/>

OZSČ GORNJA RADGONA

Spletna stran:

<https://www.zsc.si/location/ozsc-gornja-radgona>

E-pošta: bogdan.sajnovic@gmail.com

OZSČ LENDA VA

Spletna stran:

<https://zsc.si/location/ozsc-lendava/>

E-pošta: robert.lenarcic30@gmail.com

OZSČ LJUTOMER

Spletna stran:

[4https://www.zsc.si/location/ozsc-ljutomer/](https://www.zsc.si/location/ozsc-ljutomer/)

E-pošta: joze.roskar123@gmail.com

OZSČ MURSKA SOBOTA

Spletna stran:

<https://zsc.si/location/ozsc-murska-sobota/>

E-pošta: damijan.bras@gmail.com

**POKRAJINSKI SVET ZVEZE ZDRUŽENJ
BORCEV ZA VREDNOTE NOB POMURJE**
E-pošta: jprajner@gmail.com

ZDRUŽENJE ZB NOB GORNJA RADGONA
E-pošta: boris.edsidt@gmail.com

ZDRUŽENJE ZB NOB LENDAVA
E-pošta: borislav.budin@gmail.com

ZDRUŽENJE ZB NOB LJUTOMER
E-pošta: jprajner@gmail.com
Facebook profil:
[Združenje borcev za vrednote NOB Ljutomer](#)

ZDRUŽENJE ZB NOB MURSKA SOBOTA
E-pošta: zveza.borcev@siol.net

DRUŠTVO VOJNIH INVALIDOV POMURJA
E-pošta: dvi.pomurja@zdvis.si

**DOMOLJUBNO KRAJEVNO ZDRUŽENJE
PUCANCI**
E-pošta: casar.jozef@gmail.com
Facebook profil:
facebook.com/profile.php?id=100086536702312

6. LITERARNI NATEČAJ »SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO« DOMOLJUBNIH IN VETERANSKI H ORGANIZACIJ POMURJA V ŠOLSLEM LETU 2023/24

I. IZHODIŠČA IZ RAZPISA

1. Osnovni namen razpisa je tudi za šolsko leto 2023/24 bil, da mladi spoznavajo spominska obeležja v svojem lokalnem okolju, jih raziskujejo in zberejo ter predstavijo njihovo zgodbo oziroma sporočilo ter dodajo svoja razmišljanja.
2. V posredovanih delih naj bodo v ospredju vrednote kot so ljubezen do domovine, svoboda in uporništvu proti zatiranju ter spoštljiv odnos do generacij in ljudi.
3. Osrednja tema 6. literarnega natečaja je Nastajanje domovine in domoljubje v Pomurju. Mladi ustvarjalci naj povezujejo svoj prispevek z domoljubjem in vsebinami ter obeležji o nastajanju slovenske domovine. Pri tem je izpostavljeno, da je Vlada Republike Slovenije leto 2024 razglasila za Maistrovo leto, čemur bi naj v svojih delih sledili tudi mladi ustvarjalci.
4. Avtorji bi naj svoje prispevke usmerili zlasti v tista spominska obeležja v njihovem okolju, ki do sedaj še niso bila opisana.

5. V posredovanih izbranih delih avtorjev v elektronski obliki ni bilo podatkov o avtorju ter njihovem mentorju, **ampak je bilo to označeno na prijavi za natečaj. Zatem je prispevek do zaključka evalvacije označen s kodno oznako (določeno na ocenjevalnem listu).**
6. **Vsak avtor je lahko sodeloval samo z enim proznim in pesniškim prispevkom. Posamični prispevek je lahko imel tudi dva avtorja. Dolžina prispevka ni bila omejena. Število prispevkov na šolo je bilo omejeno z izborom skupaj 10 del.**
7. Prispevki bi naj bili praviloma opremljeni tudi s fotografijo (fotografijami) **spominskega obeležja ali fotografijo intervjuvane osebe oziroma osebe o kateri je zapis spomina.** Za posredovane fotografije je bilo treba navesti tudi avtorja (vir) fotografije.
8. ZVRSTI PRISPEVKOV:
  - a) prozna dela
    1. **intervju z udeležencem oziroma zapis spominov udeleženca,**
    2. **doživljajski spis, oziroma kratka zgodba** povezana z razpisano temo,
    3. **razpravljalni esej** povezan z razpisano temo,
  - b) pesmi
    4. **pesem,** povezana z razpisano temo.
9. KATEGORIJE SODELUJOČIH AVTORJEV:
  - I. **učenci drugega vzgojno izobraževalnega obdobja OŠ – 4., 5. in 6. razreda,**
  - II. **učenci tretjega vzgojno izobraževalnega obdobja OŠ – 7., 8., 9. razreda,**
  - III. **dijaki vseh programov srednje šole.**
10. **Razpis je bil z vednostjo Območne enote Murska Sobota, Zavoda za šolstvo Republike Slovenije, v šole posredovan konec septembra 2023, rok za posredovanje prispevkov za natečaj pa je bil 5. januar 2024. Skupaj s prispevki mladih avtorjev so se zbirale tudi ustrezne izjave mentorjev in staršev s katerimi se organizatorjem natečaja dovoljuje uporabo imen in priimkov avtorjev in njegovega izdelka za javno obravnavo in publiciranje v skladu z določili literarnega natečaja ter ob tem uporabo imena in priimka ter strokovnega naziva mentorja.**

II. O EVALVACIJI IN NAGRADAH

V razpisu je bilo določeno, da bo zbrane prispevke (brez oznak avtorjev, mentorjev in šol) pregledala posebna natečajna skupina, ki so jo po sklepu koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja sestavljali:

1. Alojz Šteiner – vodja (upokojen doktor obramboslovja),
2. Ciril Magdič (predstavnik PVDS Pomurja, upokojeni inšpektor policije),
3. Štefan Ftičar (predstavnik ZZB, upokojeni ravnatelj šole),
4. Franc Čuš (predstavnik DGM, prof. zgodovine, ravnatelj na gimnaziji),
5. Alenka Kozar (profesorica slovenščine na OŠ),
6. Bernarda Roudi (mag. sodobne zgodovine, učiteljica na OŠ).

Postopek evalvacije je bil izveden v treh delih. V prvem delu (23. januarja 2024) so bili na podlagi razdelanih meril izbirani posredovani prispevki, zatem je v drugem delu (do 9. februarja 2024) potekalo posamično ocenjevanje prispevkov s strani članov natečajne skupine. Ocenjevanje je v drugem delu potekalo na ocenjevalnem listu po vnaprej določenih elementih. Tretji, sklepni del, je po ureditvi zbranih statistik potekal 15. februarja 2024. Pri tem je na podlagi zbranih ocen ocenjevalcev in izračuna srednje vrednosti dodeljenih skupnih ocen pripravljen izbor najboljših prispevkov po kategorijah prispevkov in avtorjih.

Kot omejitev pri ocenjevanju je bilo določeno, da posamezni člani natečajne skupine, ki so učitelji oziroma mentorji pri prispevkih iz šol, ki sodelujejo v natečaju, ne ocenjujejo prispevkov iz teh šol.

Vsi avtorji izbranih prispevkov bodo nagrajeni s priznanjem in povabilom na strokovno ekskurzijo. Avtorji, s strani natečajne skupine ovrednotenih najboljših prispevkov, bodo priznanja in medalje prejeli na posebni javni prireditvi. Mentorice bodo prejeli pisne zahvale in bodo povabljeni na strokovno ekskurzijo. Javna prireditev bo 25. aprila 2024 v Ljutomeru, strokovna ekskurzija pa 17. junija 2024. Po zaključenem natečaju bo natečajna skupina izvedla še celovito analizo natečaja. Organizatorji sodelujočim v natečaju zagotavljajo tudi e-publikacijo na USB kartici.

Dr. Alojz Šteiner, vodja natečajne skupine

PREGLED MENTORIC **PO ŠOLAH IN MENTORSTVIH AVTORJEM**

Ime in priimek mentorice	Strokovni naziv	Šola	Avtorji in razred/letnik
Suzana RAUTER	prof. zgo. in geo.	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	Jernej Baša, 2. l. Iva Jaklin, 2. l. Maj Matjašec, 2. l. Jakob Ritlop, 2. l. Zala Vaupotič, 2. l.
Melita FRANKO	prof. zgo. in soc.	Gimnazija Murska Sobota	Zoja Benko, 1. l.
Janja ADANIČ VRATARIČ	prof. slo. in univ. dipl. zgodov.	Ekonomška šola Murska Sobota	Nadja Sedlak in Ajda Kosar, 1. l. Jernej Makovec, 3. l.
Monika HAJDINJAK	prof. geo. in zgo.	OŠ Cankova	Alina Bagola, 7. r. Nuša Nemec, 7. r.
Tamara KLANJC ROŠKAR	prof. slo. in tehno. in teh.	OŠ Gornja Radgona	Irenej Roškar, 8. r. Gal Rakuša, 8. r.
Tatjana ŠEBJANIČ	prof. zgo. in geo.		Ela Rovšnik, 9. r. Vanesa Peterka, 9. r.
Bojana PERGAR STOLNIK	prof. razred. pouka	OŠ Janeza Kuharja Razkrižje	Žan Jerič, 5. r. Vid Kašič, 5. r. Gabrijela Kermek in Larisa Haklin, 5. r. Lan Kovačič, 5. r.
Renata VLAOVIČ	prof. slo.		Gal Ivezič, 9. r.
Nataša PUŠENJAK	prof. razred. pouka	OŠ Janka Ribiča Cezanjevci	Nika Križan, 5. r. Vita Pulko, 5. r. Živa Rauter, 5. r. Bine Rozman, 5. r. Živa Sever, 5. r. Tilen Šumak, 5. r. Žiga Šumak, 5. r. Ana Trstenjak, 5. r.
Karla RAMŠAK	prof. razred. pouka		Julija Makoter, 4. r.
Karmen RAUTER	prof. slo. in nem.		Klara Polanec, 7. r.
Alenka KOZAR	prof. slo.	OŠ Kapela	Sofija Jurjovič, 8. r.
Bernarda ROUDI	mag.		Jernej Jurjovič, 6. r. Julija Par, 5. r. Mark Vavpotič, 6. r. Gal Zalokar, 6. r.

Ime in priimek mentorice	Strokovni naziv	Šola	Avtorji in razred
Irena GRAŠIČ ARNUŠ	prof. slo. in nem.	OŠ Kuzma	Sara Huber, 7. r. Vid Jeneš, 8. r. Deny Vouri, 9. r. Eva Recek, 7. r. Maks Palnec, 7. r.
Nina VIDONJA	prof. soc. in zgo.	OŠ Puconci	Lana Ficko, 8. r. in Tijana Lovenjak, 7. r. Bine Plej, 4. r. Isabell Vidonja, 6. r.
Bernardka JUREŠ	predm. učiteljica slov. in domov. in drž. kulture in etike	OŠ Tišina	Žana Mertik in Melisa Škofič, 7. r. Bine Štefanec, 7. r. Mila Veren, 7. r. Iva Vogrinčič in Neja Jančarič, 7. r.

Foto: D. Mauko

Medalje za najboljše ocenjene prispevke literarnega natečaja po kategorijah čakajo na prejemnike.

PREGLED NAGRAJENIH PRI SPEVKOV IN PREJEMNIKOV MEDALJ

Ime in priimek	Šola in razred	Naslov prispevka	Tip prispevka	Mentorica
Prozna dela učencev 4., 5. in 6. razreda osnovnih šol				
Vid KAŠIČ	OŠ Janeza Kuharja Razkrižje, 5. r.	Intervju z dedkom o slovenski osamosvojitveni vojni	intervju o doživljanju osamosvojitvene vojne	Bojana PERGAR STOLNIK
Lan KOVAČIČ		Osamosvojitvena vojna v Presiki	kratka zgodba o doživljanju osamosvojitvene vojne	Bojana PERGAR STOLNIK
Žan JERIČ		Strah in trepet	kratka zgodba o doživljanju osamosvojitvene vojne	Bojana PERGAR STOLNIK
Pesmi učencev 4., 5. in 6. razreda osnovnih šol				
Mark VAVPOTIČ	OŠ Kapela, 6. r.	Moja domovina	pesem o nastajanju slovenske domovine	Bernarda ROUDI
Gal ZALOKAR		Moja Slovenija	pesem o nastajanju in lepotah Slovenije	Bernarda ROUDI
Julija MAKOTER	OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 4. r.	Slovenija je domovina	pesem o spoznavanju lepot Slovenije	Karla RAMŠAK
Prozna dela učencev 7., 8. in 9. razreda osnovnih šol				
Irenej ROŠKAR	OŠ Gornja Radgona, 8. r.	Moja domovina, rad te imam	esej o Mastru in Maistrovem letu	Tamara KRANJC ROŠKAR
Alina BAGOLA	OŠ Cankova, 7. r.	General iz Aleje velikih – Rudolf Maister	esej o Mastru in njegovih zaslugah	Monika HAJDINJAK
Nuša NEMEC		Zakaj praznujemo Dan Rudolfa Maistra?	esej o Mastru in zavedanju domoljubja	Monika HAJDINJAK

Ime in priimek	Šola in razred	Naslov prispevka	Tip prispevka	Mentorica
Pesmi učencev 7., 8. in 9. razreda osnovnih šol				
Klara POLANEC	OŠ Janka Ribiča Cezanjevci 7. r.	Petindvajset	pesem o 25 žrtvah v Cezanjevcih v drugi svetovni vojni	Karmen RAUTER
Sofija JURJOVIČ	OŠ Kapela 8. r.	Junak	pesem o junaku Rudolfu Maistru	Alenka KOZAR
Ela ROVŠNIK	OŠ Gornja Radgona, 9. r.	Osamosvojitvena	pesem o osamosvojitveni vojni v mestu	Tatjana ŠEBJANIČ
Prozna dela dijakov srednjih šol				
Jernej BAŠA	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. l.	Vojna za Slovenijo na območju občine Lendava	raziskovalni esej o osamosvojitveni vojni v občini Lendava	Suzana RAUTER
Maj MATJAŠEC		Zgodba, delo in občutki poveljnika TO Iztoka Kranjca	raziskovalni esej o vlogi posameznika v osamosvojitveni vojni	Suzana RAUTER
Iva JAKLIN		Blokada na mostu reke Mure v Petišovcih	raziskovalni esej, povezan z vojaškim delovanjem 1991	Suzana RAUTER
Pesmi dijakov srednjih šol				
Zoja BENKO	Gimnazija Murska Sobota, 1. l.	Dom	Pesem o nastajanju svobodne domovine	Melita FRANKO

Dr. Alojz Šteiner, vodja natečajne skupine

Sprednja in hrbtna stran USB kartice e-knjige (*Oblikovanje: Miha Vöröš*)

Sprednja in hrbtna stran medalje za nagrajene prispevke. Na hrbtni strani medalje je ime in priimek avtorja ter leto. *Foto: DVZ Ponikve*

Natečajna skupina na prvem delovnem sestanku 23. januarja 2024. (Foto: J. Kološa)

Drugi delovni sestanek natečajne skupine 15. februarja 2024. (Foto: J. Kološa)

Priznanje za avtorje prispevkov. (Oblikovanje: M. Vöröš)

Zahvala za mentorice in prispevek k literarnemu natečaju. (Oblikovanje: M. Vöröš)

**SPOMINSKA
OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO**

**PRISPEVKI LITERARNEGA NATEČAJA
2023/2024**

A vast field of purple poppies stretches towards the horizon under a dramatic, sunset-colored sky. The flowers are in various stages of bloom, with some fully open and others as buds. The sky is filled with soft, wispy clouds in shades of orange, pink, and purple, suggesting the time is either dawn or dusk. In the distance, a few trees and a white van are visible on the horizon line.

PROZNI PRISPEVKI SREDNJIH ŠOL

Foto: D. Mauko

VOJNA ZA SLOVENIJO NA OBMOČJU OBČINE LENDA VA

Pred več kot 30 leti se je Slovenija pojavila na zemljevidu samostojnih narodov. Ta prelomnica je za Slovence več kot samo nekakšen geopolitični prelom. V celotni državi, še posebej v Pomurju, se je pokazalo, da Slovenci znamo stopiti skupaj v vseh izzivih, ki nas doletijo. Podajmo se v preteklost in spoznajmo borbo za suverenost in neomajno voljo naših dedkov in babic, ki so zaznamovali Pomurje in Slovenijo ter pripomogli k slovenski samostojnosti.

Zakaj samostojna Slovenija?

Konec osemdesetih let prejšnjega stoletja je Jugoslavijo pretresla velika politična in gospodarska kriza, ki je Slovence iz dneva v dan bolj prepričevala na idejo osamosvojitve. Slovenci smo željo po svoji državi potrdili tudi na plebiscitu s 95 % glasovi ZA in 5 % PROTI. Tako se je slovenska politika skozi leto 1990 in prvo polovico 1991 intenzivno pripravljala na osamosvojitve. Skozi ves ta čas se je Teritorialna obramba (TO) pripravljala na vojno z Jugoslovansko ljudsko armado (JLA). TO je tudi v nekaterih slovenskih občinah na skrivaj skladiščila orožje, ena izmed njih je bila občina Lendava s skladiščem v tovarni obutve Planika Turnišče.¹ 26. junija 1991 so na Trgu republike v Ljubljani slovesno razglasili samostojnost države.² Že takoj naslednji dan po razglasitvi pa je JLA agresorsko vstopila v prostor nove slovenske države.

Pogled moje babice na slovensko osamosvojitve

Ob raziskovanju dogodkov osamosvojitvene vojne v lendavski občini sem se pozanimal pri svoji babici Tereziji, ki je v tistem času živela pretežno kmečko življenje, skupaj s svojo družino v Kamovcih v občini Lendava. Podala mi je nekaj občutkov in doživetij iz tistega časa ter kako se je položaj njene družine izboljšal z osamosvojitvijo.³

V 80. letih prejšnjega stoletja, ko se je ideja o slovenski samostojni državi začela iz dneva v dan bolj razvijati in prihajati na dan, je v majhni vasi Kamovci v občini Lendava živela moja babica z družino. Leta 1985 se je zaposlila kot delavka v Kmetijskem gospodarstvu Žitkovci, kjer je vsak dan delala na terenu. Tudi sami so doma imeli

---

¹ Šteiner, Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja, str. 253-256.

² Kladnik, Vojaška obramba Slovenije 1990/1991, str. 7.

³ Osebni zapis spominov Terezije Baša.

kmetijo, a v Jugoslaviji niso imeli velike priložnosti za nadgradnjo in razvoj, saj je bilo predpisano koliko zemlje in premoženja so lahko imeli, prav tako pa so morali še bolj trdo delati kot po osamosvojitvi. Pomislek na samostojnost države in spremembe, ki bi jih ta prinesla, je vsem prineslo veliko upanja in želje za boljše življenje.

Med pogovorom na temo slovenske samostojnosti mi je babica pripovedovala o svoji nepozabni izkušnji med desetdnevno vojno, ki se je zgodila na običajen deloven dan, 27. junija 1991. Preko radia je nenadoma zaslišala obvestilo, naj se civilisti nemudoma umaknejo v zaklonišča. Nad njimi je završalo vojaško letalo, ki je s seboj prineslo hrup in neizmerno napetost. Z občutkom negotovosti so se zaposleni zatekli v varna zatočišča, od koder so preko radia spremljali dogajanje. Babica je z zaskrbljenim srcem sledila novicam preko medijev, saj jo je zelo skrbelo za varnost svoje družine. Takrat je tudi izvedela, da so vojaki JLA poskušali zavzeti mejni prehod Dolga vas, kjer je bila postavljena blokada s cisternami. V tem času je spremljala dogodke preko radia Murski val, ta je bil najbolj priljubljen med njenimi znanci, na televiziji pa je spremljala predvsem programe RTV Slovenija. V pretežno umirjenem podeželskem kraju je za nekaj dni bilo precej več prometa, na cestah je bilo možno opaziti več vozil lokalnih oblasti. Od tistega dogodka so jih lokalne oblasti tudi sprotno obveščale o možnih nevarnostih, v nočnih urah do konca desetdnevne vojne pa so člani civilne zaščite med 8. uro zvečer in polnočjo obhodili bližnje vasi. V civilno zaščito je bil vključen tudi njen mož, moj dedek, ki se je na vsakih nekaj dni menjal z drugimi člani pri obhodih in varovanju okoliških vasi. Po nekaj dnevih se je stanje v okolici umirilo in nadaljevalo se je življenje kot običajno.

Pred in po osamosvojitvi je Terezija vedno imela rada svoj domači kraj in domovino. Pomenil ji je kraj, kjer je bila vedno dobrodošla. V času vojne se je ta navezanost še poglobila, saj je med sovaščani našla oporo in toplino skupnosti. Pred osamosvojitvijo je Terezija imela dobre odnose z lokalno oblastjo, vendar so jo omejitve, ki so obstajale, vedno malce motile. Po tej veliki prelomnici za Slovenijo in slovenski narod se je za številne kmete, med njimi tudi za babičino družino odprlo več možnosti za delo in investicije. Prav tako pa je dobila občutek večjega nadzora nad svojim lastnim življenjem in svojim mnenjem ter stališči. Zemljišča in viri za kmetijstvo so postali dostopnejši, kar ji je močno olajšalo delo.

Terezija je ena izmed mnogih, ki se ji je običajen deloven dan z vojno nenadoma spremenil v obdobje negotovosti, hrupa in napetosti. A kljub vsem pesimističnim napovedim je s pozitivnim nazorom gledala na samostojno Slovenijo in na reforme, ki so se s tem uveljavile. Prav tako pa je mnenja, da se iz te in mnogo drugih izkušenj mlajše generacije lahko marsikaj naučijo.

V ognju osamosvojitvene vojne na mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas

Omemba dogodkov na mednarodnem mejnem prehodu (MMP) Dolga vas v babičini zgodbi mi je vzbudila radovednost, da bi raziskal malo več o samem dogajanju. Na tem mestu je tudi postavljeno spominsko obeležje, ki nas opominja na ta dogodek.

Dan po razglasitvi samostojnosti ob zamenjavi državnih simbolov na MMP Dolga vas se JLA s 60 vojaki v strelski formaciji razporedi ob prehodu in blokira miličnike in pripadnike TO na njem. Mejni prehod so nameravali zavzeti mirno, čakali pa so na okrepitve iz vojašnice Murska Sobota in bližnjih stražnic, tudi iz stražnice Žitkovci, te so ustavili miličniki, prav tako pa so pričakovali okrepitve iz Čakovca preko Murskega središča, slednje so bile ustavljene na mejnem prehodu v Petišovcih.⁴

Nekdanja stražnica Žitkovci danes (Foto: Jernej Baša)

---

⁴ Ribaš, Pomurje je gorelo modro - 2. del, str. 92.

V dopoldanskih urah, 27. junija 1991, enote TO in miličniki obkolijo pripadnike JLA. Pogajanja med slovensko in jugoslovansko stranjo so se začela v popoldanskih urah, udeležila sta se po dva predstavnika iz JLA, TO in milice. TO je pogoje iz ure v uro zaostroval, dokler niso zahtevali predaje JLA in umik iz MMP. JLA je zasedala položaja ob mejnem prehodu čez celo noč kar je zelo vplivalo na moralo vojakov, namreč v jutranjih urah, 28. junija, so se predali.⁵

Na ta dogodek so ob 10. obletnici slovenske samostojnosti postavili spominsko obeležje nedaleč od mejnega prehoda Dolga vas. Spomenik je v obliki tetraedra, ki je v vojni za Slovenijo služil kot protitankovska ovira. Izraža globoko spoštovanje do vseh lokalnih prebivalcev, ki so sodelovali v obrambi in prispevali k samostojnosti države, prav tako pa poudarja pomen povezovanja skupnosti ne glede na okoliščine v ključnih trenutkih zgodovine. Ne ohranja samo spomin na ta dogodek, ampak na prelomnico za vse Slovence, ko smo si prvič izborili svojo državo.

Spominsko obeležje vojne za Slovenijo v Dolgi vasi (Foto: Jernej Baša)

Zgodbe naših dedkov in babic nosijo v sebi neprecenljive lekcije in vrednote, iz katerih se lahko marsikaj naučimo. Babica Terezija mi je skozi svoje doživljanje obdobja osamosvojitve pripovedovala ne samo o samem dogajanju, temveč tudi o moči skupnosti, domoljubnosti in odločnosti za boljšo prihodnost. Njena zgodba in zgodbe mnogih drugih ljudi nas učijo, kako sta lahko medsebojna pomoč in solidarnost ključni

⁵ Šteiner, Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja, str. 278.

vrednoti v času preizkušenj. Menim, da so takšne zgodbe kot most med preteklostjo in sedanostjo za mlajše generacije, ki skozi njih spoznavajo pomen enotnosti in odgovornosti do svoje domovine. Dedki in babice pa tudi naši starši so se soočali s številnimi izzivi, a njihova vera v samostojno Slovenijo in ljubezen do domovine sta jih vodili skozi te težke trenutke.

Viri:

Kladnik T. et al. 2011. Vojaška obramba Slovenije 1990/1991, Ljubljana: Defensor.

Osebni zapis spominov Terezije Baša, hrani avtor.

Ribaš D. et al. 2018. Pomurje je gorelo modro - 2. del, Murska Sobota: Signal.

Šteiner A. 2015. Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja, Lendava: Arma,

Jernej Baša

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. razred

Mentorica Suzana Rauter, prof. zgodovine in geografije

ZGODBA, DELO IN OBČUTKI POVELJNIKA TO IZTOKA KRANJCA

Kakšno je bilo življenje med vojno? Kako so pripadniki TO (Teritorialne obrambe) branili slovenske meje in ozemlje? Ali bi rezultat vojne lahko bil drugačen? Kako so se počutili vojaki? Kateri spomini in anekdote iz časa osamosvojitve so ostali?

Vse to in še več mi je povedal g. Iztok Kranjec, ki je v času vojne bil poveljnik TO na mostu v Petišovcih.

Iztok Kranjec se je rodil 20. 10. 1964 v Murski Soboti, že celo življenje pa živi v Veliki Polani. Po osnovni šoli je opravil gimnazijo v Murski Soboti, nato pa se je zaposlil v Termah Lendava, kjer dela še danes. Jeseni leta 1983 je v Karlovcu obiskoval šolo za rezervne oficirje. Leta 1984 je odšel v »prekomando« v Sarajevo.

Že leta 1985 je kot rezervni oficir postal poveljnik samostojnega voda v TO in po nekaj vajah v Turnišču, Veliki Polani in Hodošu je dočkal vojno kot poveljnik samostojnega voda na mostu v Petišovcih. Kasneje, od leta 2007 do 2012, je deloval kot pripadnik pogodbene rezervne sestave Slovenske vojske. Prejel je tudi priznanje Obrani domovino za sodelovanje v vojni.

Nastopil je čas za služenje domovini

Leti 1990 in 1991 sta bili polni napetosti, političnih dogovarjanj in želje po samostojni in neodvisni državi. Iztok Kranjec je kot občan Velike Polane in državljan spremljal vsa dogajanja tistega časa in ko so razmere dosegle vrhunec je prišel njegov čas za služenje Sloveniji. 24. 6. 1991 je bil vpoklican v vod TO v Petišovce.

Priprave na vojno

25. 6. je vod dobil ukaz, da se premakne na regionalno cesto Petišovci-Mursko Središče. Nastanili so se v gostilni ob meji, kjer so jim lastniki odstopili prostor za spanje. Nato so 27. 6. na most v Petišovcih namestili 5 cistern s priklopniki, od katerih sta dve bili napolnjeni z bencinom. Ker vod ni imel dostopa do razstreliva, so se

dogovorili, da bo poročnik Jože Adanič z ročnim metalcem min, če bo potrebno, razstrelil cisterne. Ker so se po Sloveniji v tem času že dogajali spopadi, so se zavedali resnosti situacije in bilo je le vprašanje časa, kdaj se bodo na nasprotni strani meje prikazale enote JLA. Na kratkem sestanku je bilo povedano, da pričakujejo tankovsko enoto, ki želi prečkati mejo. Iz izjave: *»Mi s puškami, oni s tanki halooo«*⁶ je bilo razvidno, da je bilo prisotnega tudi nekaj strahu in negotovosti. 30. junija pa je vod dobil ukaz, da se premakne do Osnovne šole Draga Lugariča, kjer so se oprhali, uredili in čakali na naslednji premik. Z dvema kombijema sta se nato Horvat J. in Pankas J. odpeljala v obmejno stražnico v Lendavske Gorice, saj sta tam nameščeno enoto morala prepeljati na OŠ Draga Lugariča, kjer so se tudi oni umili.

Napetost na petišovskem mostu

28. 6. 1991 so bili okrog 11. ure v Petišovcih obveščeni, da se Murskemu Središču približuje kolona vozil JLA. Na Hrvaški strani so se ustavili, saj so jim pot zaprli prebivalci Murskega Središča, ki so se postavili na cesto. Okrog 13. ure je Iztok Kranjec obvestil štabnega vodnika Živka Staniča, da se želi poveljnik JLA na hrvaški strani dogovoriti o prečkanju meje. Ž. Stanič in J. Adanič sta se nato odpravila na pogajanja. *»Napolni pištolo in pojdi z mano, greva na pogajanje z drugo stranjo na most pri Murskem Središču«*⁷. Ostrostrelca Avgusta Maučeca pa so poslali na opazovalno točko, kjer je meril v poveljnika JLA. Ob prihodu slovenske strani do mesta pogajanj je podpolkovnik JLA rekel, da imajo nalogo, da tukaj prečkajo mejo, seveda jim slovenska stran tega ni dovolila. Podpolkovnik je odvrnil, da bodo ob 17.00 most prečkali živi ali mrtvi, ker pa se TO s tem ni strinjala sta strani pristali, da se bodo o prehodu spet dogovarjali ob 16.00. Ob dogovorjeni uri se je spet slišal močan hrup vozil iz hrvaške strani, ki je nenadoma popolnoma izginil, namesto tega pa se je slišalo vriskanje in veselje Hrvatov, ki so od navdušenja pritekli na most. Jože Adanič In Iztok Kranjec sta se odpravila k njim in povedali so, da so z ležanjem na cesti preprečili pohod proti meji. Veselje TO pa ni bilo dolgotrajno saj so se kmalu zavedali, da če JLA ni prečkala tega mostu, bo poskusila na drugem mejnem prehodu.

---

⁶ Osterc, Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991, str. 306.

⁷ Osterc, Prav tam.

Tudi najmočnejši so se strli

V času dela na mostu je poveljnik dobil obvestilo, da bo nek moški prišel do tabora in jih preštel, oni pa ga morajo za vsako ceno pridržati. Kot poveljnik je Iztok Kranjec to nalogo zaupal fizično najmočnejšemu in največjemu članu voda. Ko se je vrnil iz drugih opravkov v tabor pa je zagledal moškega, ki bi ga morali pridržati, kako šteje člane voda. Šel je poiskat vojaka, ki je bil zadolžen za pripor in našel ga je v gozdu za drevesom. Pred poveljnikom je zajokal in mu odvrnil, da ne more umreti, saj ga doma čakata dva otroka in žena. Ta dogodek je še en dokaz več, kakšna čustva lahko vojna povzroči tudi pri najbolj pripravljenih posameznikih.

Dogajanje po vojni

Po končani osamosvojitveni vojni je seveda vod še nekaj časa ostal na mostu, kjer so kontrolirali prehajanje čez državno mejo. Iztoku Kranjcu pa se je v spomin vtisnilo, ko je vozilo nekega zagrebškega pogrebnega zavoda čez mejo želelo prepeljati mrtvega kapetana JLA Zorana Stojanovića, ki je ustreljen na obmejni stražnici v Kuzmi na Goričkem. Ker je voznik pri sebi imel vse veljavne dokumente in papirje, potrebne za prehod, so ga mimo spustili brez zapletov.

Občutki in spomini na osamosvajanje Slovenije

Danes, več kot 30 let po osamosvojitveni vojni za Slovenijo, je bivši poveljnik TO v Petišovcih izredno ponosen in počaščen, da je v vojni za lastno državo, v kateri živi že celo svoje življenje, odigral tako pomembno vlogo. Pravi, da je bilo potrebno veliko organizacije in poguma, a na koncu je bilo vse trdo delo bogato poplačano, saj se je Slovenija po veliko letih nadvlade drugih končno osamosvojila in tako postala svobodna in neodvisna država.

Zaključek

Po pogovoru z g. Kranjcem in raziskovanju o njegovi zgodbi sem ugotovil, da je bilo njegovo delo poveljnika težko, saj je zahtevalo veliko zbranosti, odločnosti in organiziranosti, da so lahko uspešno prestali to težavno obdobje. To je bil čas poln negotovosti in pričakovanja, pa tudi veselja in navdušenosti, saj so Slovenci po letih nadvlade končno dobili svojo samostojno državo.

Viri:

Osterc M. et.al. 2021. Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991. Lendava: Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje in Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Lendava. Murska Sobota: Signal.
Zapis pogovora z g. Iztokom Kranjcem, hrani avtor.

Pogajanja na mostu v Petišovcih *(Osebni arhiv Jožeta Adaniča)*

Blokada ceste na mostu v Petišovci *(Osebni arhiv Jožeta Adaniča)*

Maj Korošec

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. razred

Mentorica Suzana Rauter, prof. zgodovine in geografije

BLOKADA NA MOSTU REKE MURE V PETIŠOVCIH

Ali bi res povozili celo gručo ljudi, da bi preprečili samostojnost Slovenije? Bi res razstrelili celotno Mursko Središče? Število žrtev bi bilo ogromno. Bi bilo komu mar? Na srečo vseh se leto 1991 ni odvijalo tako. V desetdnevnih vojnih aktivnostih so se pripadniki TO (Teritorialna obramba) in miličniki uspešno borili in pogajali z oboroženimi enotami Jugoslovanske ljudske armade (JLA), ki so na vsak način želele zavzeti slovenske mejne prehode in postaje mejne milice ter s tem preprečiti samostojnost Slovenije.

Pogovarjala sem se s Štefanom Lakijem, upokojenim zidarjem in dedkom petim vnukom. V osvobodilni vojni je bil eden od rezervnih miličnikov, ki so delovali v PM Lendava (Postaja milice Lendava), podrobneje na mejnem prehodu Dolga Vas in mostu čez reko Muro v Petišovcih. Do tega položaja je prišel z delom v vojski že pri osemnajstem letu, takrat kot vojaški policist. Po odsluženem vojaškem roku je bil poklican za rezervnega miličnika in tako to delo opravljal 20 let, večinoma na carini, ko so potrebovali pomoč. V intervjuju nam je podrobneje opisal svoje spomine na vojno dogajanje. Glavna naloga obrambe Slovenije je bila, da JLA ne zavzame mejnih prehodov. Zato so na mejnih prehodih postavili blokade. Poleg mejnih prehodov pa so zablokirali tudi mostove čez reko Muro, da JLA ne bi prišla v notranjost Pomurja in s tem še bolj ogrozila obrambo.

»Posledice bi utrpelo celotno Mursko Središče«

Blokade na mostovih so bile različne. V Dokležovju in v Petanjcih sta enoti TO na mostova namestili mine in ju pripravili na rušenje. Zaradi pomanjkanja eksploziva pa tega ni bilo mogoče izvesti na mostu na Srednji Bistrici in v Petišovcih. Intervjuvanec Štefan Laki je svojo nalogo opravljal na mostu v Petišovcih in kot pravi, so tam najprej namestili cisterne polne goriva, ki so pod gumo imele še nameščeno mino. V primeru, da bi JLA most želela prečkati s tankom, bi ostrostrelec ustrelil v gumo, cisterna bi se sesedla na mino in eksplodirala.

»Moja funkcija oz. naloga v vojni je bila precej podobna nalogi navadnega miličnika, pomagal sem kjerkoli so potrebovali pomoč« (Laki, 2023).

Blokada na mostu v Petišovcih⁸

Iz knjige **Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991**⁹ lahko izvemo, da je bil v petek, 28. junija dopoldne, štabni vodnik Živko Stanič iz TO obveščen, da se iz smeri Čakovca proti Murskemu Središču premika oklepno mehanizirana enota JLA. Prav tako vir pove, da pisnih virov o sestavi enote ni, so pa na osnovi videoposnetka navedli, da je enota v svoji sestavi imela: tri tanke, štiri oklepne transporterje, dve vozili za zvezo, dve vozili za prevoz pehote, dve tovorni motorni vozili in oklepni transporter, prirejen kot vozilo prve pomoči. V dokumentu Policijskega veteranskega društva Sever za Pomurje in Zveze veteranov vojne za Slovenijo¹⁰ pa za razliko od prej navedene knjige piše, da je 27. 6. 1991 (v četrtek) ob 14.30 do mosta v Murskem Središču prodrla kolona 32. mehanizirane brigade, sestavljena iz treh tankov, 4 oklepnih transporterjev, cisterne, vozila za zvezo in nekaj tovornih vozil, v katerih sta bila dva voda vojakov JLA.

Vira torej navajata različen dan dogodka. V videoposnetku, ki smo ga našli na spletu, je viden točen datum in ura – 28. 6. 1991 ob 14.42 je enota JLA čakala v Murskem Središču. Pri sestavi enote se vira skoraj ujemata – v prvi knjigi je naveden oklepni

⁸ Tomanič, Zaustavljanje tenkova JNA - Mursko Središče, 28. 6. 1991, zajem zaslona 35:45 min.

⁹ Osterc, Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991, str. 244-248.

¹⁰ *Kako smo dobili svojo državo.* [predstavitvev PPT]

transporter prirejen za prvo pomoč (ki ga v dokumentu veteranskih zvez niso navedli), v slednji je zraven navedena še cisterna. V videoposnetku je prikazano, kako so v Murskem Središču čakali na nadaljnja navodila: trije tanki, štirje oklepni transporterji, štiri dodatna vozila in eno vozilo prve pomoči. Intervjuvanec Štefan Laki se sestave enote ne spomni točno, da bi nam lahko potrdil, kateri vir je le to navedel ustrezno. Potrdil pa nam je resničnost knjige o občini Lendava in videoposnetka – pogajanja so se odvila v petek, 28. junija 1991.

Milica Murskega Središča je bila seznanjena z ukrepom TO, da bo, če bo treba, na mostu razstrelila obe cisterni. S požarom in eksplozijo le teh bi bilo ogroženo življenje prebivalcev Murskega Središča. Razburjeni prebivalci so ob pozivanju milice, da izpraznijo hiše, sprejeli odločitev, da enoto JLA ne pustijo čez most. Postavili so živi zid. Enota JLA se je začela z njimi dogovarjati, da bi jih spustili naprej. Dogovorili so se, da na most odideta le poveljnika in poskušata štabnega vodnika prepričati, da umakne ovire in jim omogoči nemoten prehod. V videoposnetku se opazi veliko nasprotovanje prebivalcev vojakom JLA. Intervjuvanec nam objasni, da je večina prebivalcev delala v Lendavi. Vedeli so, da bo prehod JLA čez most ogrozil njihova delovna mesta, zato je bila jeza še večja.

Živi ščit prebivalcev Murskega Središča¹¹

¹¹ Tomanić, Zaustavljanje tenkova JNA - Mursko Središče, 28. 6. 1991, zajem zaslona 14:58 min

JLA je prišla na most in zahtevala takojšnjo umaknitev ovire in nemoten prehod v Slovenijo. Štabni vodnik Živko Stanič je odgovoril, da je dobil ukaz štaba TO, da enote JLA ne spusti preko mostu. Drugih pooblastil ni imel. Zato sta se poveljnik enote JLA in Živko Stanič dogovorila za ponovno srečanje čez dve uri. Do takrat se bosta oba posvetovala z nadrejenimi.

Poveljnik TO Živku Staniću pove, da svojega ukaza kljub grožnji ne bo spremenil. V dostopnih virih vsebina posvetovanja s strani JLA ni znana. Štefan Laki pa se spomni, da je JLA dobila navodila, da se pomika proti Gibini. V videoposnetku vidimo, da so se tanki obrnili že 16.33, kar pomeni, da do drugega pogajanja sploh ni prišlo. Pot so nadaljevali po desnem bregu Mure proti Razkrižju.

Pogajanja na mostu v Petišovcih¹²

Štefan Laki je večkrat omenil, da so sklenili prijateljstva s hrvaško milico, si delili informacije ter si s tem pomagali. *»Zelo dobri prijatelji smo bili tudi s Hrvaškimi miličniki, saj smo se med izmenami družili, se pogovarjali, malicali, si izmenjali malice in podobno«* (Laki, 2023). Spomni se, kako je s svojim osebnim avtom peljal zajete vojake JLA hrvaške narodnosti preko meje k njihovim družinam. V dogajanjih na mostu v Petišovcih se opazi močna povezanost s prebivalci zdajšnje države Hrvaške.

---

¹² Tomanić, Zaustavljanje tenkova JNA - Mursko Središče, 28. 6. 1991, zajem zaslona 31:40 min.

Z raziskovanjem smo ugotovili, da je bil osnovni cilj osamosvojitvene vojne preprečiti vdor Jugoslovanske ljudske armade (JLA) do mejnih prehodov Slovenije. Postavljene so bile blokade z minami na komunikacijah in mostovih, da bi preprečili premik oklepnikov JLA. Na mostu v Petišovcih so zato namestili cisterne z gorivom, opremljene z minami kot obrambni ukrep. Prebivalci Murskega Središča so postavili živi zid, da bi preprečili prehod enote JLA. Različni viri navajajo različne datume dogodka, kar povzroča nejasnosti. Potekala so pogajanja med prebivalci in vojaki JLA, kjer so prebivalci izrazili nasprotovanje zaradi morebitnih negativnih vplivov na njihova bivališča in delovna mesta. Tako so uspeli preprečiti prehod enote JLA čez most. Enota JLA se je obrnila proti Gibini, saj niso dobili dovoljenja za prehod skozi Mursko Središče. Štefan Laki je delil spomine o prevozu zajetih vojakov JLA do njihovih družin, kar kaže na humanitarni vidik konflikta. Prebivalci Murskega Središča so bili ključni junaki, ki so tvegali svoja življenja za zaščito domovine in preprečitev prehoda JLA. Izpostavili so svoja življenja, s tem rešili svoje domove ter pomagali Sloveniji.

Viri:

Osterc M. et.al. 2021. Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991. Lendava: Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje in Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Lendava. Murska Sobota: Signal.

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje in Zveza veteranov vojne za Slovenijo. 202). Kako smo dobili svojo državo. [predstavitev PPT]. Dostopno na: https://www.sever-pomurje.si/assets/2015/gradivo_za_predavanje_po_solah/samostojnost-1991.ppt

Tomanič, R. (2019). *Zaustavljanje tenkova JNA - Mursko Središče, 28. 6. 1991.* [Video]. Dostopno na: <https://youtu.be/a2QTI6FzFIA?si=sJIJpYG6oUEPj5NB>

Iva Jaklin

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. razred

Mentorica Suzana Rauter, prof. zgodovine in geografije

KO SIRENE NAZNANJAJO NEVARNOST – **PANIKA, AVANTURA ALI RESNIČNA VOJNA?**

Latinski pesnik, mislec Horac, je ob neki priliki zapisal, da matere preklinjajo vojno. Strinjam se, da je to stanje, kjer se materinska ljubezen manifestira v strahu, bojzani pred izgubo, ki ni nadomestljiva. O strahu, čeprav ne v tako stopnjevani obliki, kot ga danes (september 2023) občuti prostor vojaških spopadov med Rusijo in Ukrajino.

Pred neznanim ob navajanju zgodovinskih dejstev osamosvojitvene vojne za Slovenijo leta 1991 sem se pogovarjal s svojimi starši Janezom in Nežo Ritlop. Oba sta zgodovinski dogodek, ki predstavlja prelomnico osamosvojitve naše države, dočakala kot maturanta v poletju tik pred nadaljnjim vpisom na fakulteto. V pogovoru oziroma intervjuju sta izpovedala svoj subjektivni pogled na zgodovinsko prelomni čas nastajanja slovenske države. Najbolj pa me je pritegnila trditev Neže, in sicer o tem, kako so ljudje bežali iz cerkve v Turnišču, v nedeljo 30. junija 1991, v strahu in paniki med tuljenjem siren, ki so napovedovale bridko prihodnost, uničenje na krilih agresorskih letal¹³. To trditev nameravam tudi ovrednotiti, hkrati pa spregovoriti o zgodovinskem materialu tega časa iz našega okolja. Bore malo ga je ali skoraj nič.

To niti ni tako nelogično. Dogajanje v času osamosvojitvene vojne Slovenije leta 1991 v mojem domačem kraju Turnišče ni posebej izstopalo, če sklepam po pregledu literature in osebni izkušnji - vedenju o osamosvojitvi iz pouka zgodovine, saj se je večina bojnih aktivnosti in pomembnejših dogodkov osamosvojitvene vojne odvijala na drugih območjih Slovenije, predvsem v okolici meje s takratno Jugoslavijo in v strnjениh naseljih. Turnišče, ki pa je manjše naselje z okoli 1500 prebivalci na severovzhodu Slovenije, ni bilo neposredno vpleteno v najbolj intenzivne boje tistega časa.

Le to potrjuje tudi pričevanje Neže Ritlop, ki se bolj ko ne spominja nekaterih drugih slik. Ob prireditvi ob osamosvojitvi današnje Republike Slovenije 26. junija leta 1991 so intervjuvanki v spominu ostale Kučanove besede, ki pravijo, da so danes dovoljene sanje, jutri je nov dan. Morda tudi zato, ker so bile kasneje v zgodovini velikokrat citirane in jih je velikokrat slišala. In tako je tudi bilo. Nov dan povezuje s televizijskimi kadri, voditeljem Terčkom, omeni jok ob lomastenju tankov čez Ljubljano, nenehna

---

¹³ Ritlop, osebna komunikacija, 30. 9. 2023.

poročila, ždenje pred televizorjem in spremljanje aktualnih dogodkov. Pravi, da pa te čase sicer najbolj povezuje s svojim vpisom na Filozofsko fakulteto v Ljubljani, na študij, katerega sprejemni izpiti so bili zaradi vojne razumljivo odpovedani. Tega veselja pa tudi ni smela preveč na glas izražati, saj sta bila sosedova fanta vpoklicana, ona pa le toliko stara, da je dojela, da je vojna na njenem pragu.

V zvezi s Turniščem, kot sem že prej omenil, na tem območju ni bilo izrazitih vojaških operacij ali objektov, razen skladišča orožja Teritorialne obrambe Slovenije, ki je bilo v današnjih prostorih skladišča tovarne Planika in Kluba mladih Turnišče¹⁴. To je bilo ključno za osamosvojitveno vojno na tem območju. Kljub temu pa intervjuvankin spomin ni zgolj individualna zgodba; potrjujejo jo tudi zbrani spominski zapisi ali pričevanja ljudi. Te so zbirali turniški osnovnošolci leta 2021, ob 30-letnici osamosvojitve sicer nenačrtno, kot zapise svojih sorodnikov, znancev, ki so leto 1991 doživeli in jih objavili v šolskem časopisu Štrki. Vsem je skupno, če izpostavim, da so Turniščani čutili, da se na našem prostoru dogajajo spremembe, značilne za poplebiscitna revolucionarna vojaška vrenja (mladi fantje so bili vpoklicani v vojsko, pri nas TO, prostor so preletavala vojaška letala, ljudi so opozarjali alarmi za vojaško nevarnost ...).

Življenje mora iti dalje, toda v vojni se preklinja in se pojavi hromeč strah. Življenju v vasi Turnišče, ki je sicer potekalo dalje, saj kar se tiče javnih zgradb (trgovine se niso zaprle, v šoli pa so bile počitnice), ni bilo nič drugače. Oče intervjuvanke Neže (dedek spodaj podpisanega) je med čakanjem na klic (bil je rezervist) delal v trgovini kot običajno, mama pa je doma gospodinjala. Med ljudmi tistega časa, sosedi, je zavladala panika. Babica je razpredala o pomanjkanju iz prejšnje vojne, saj je kot dvajsetletnica doživela in preživela 2. svetovno vojno. Prav zato so se tudi večkrat odpeljali do vaškega Mercatorja, kjer so kupili več osnovnih živil, kot so olje, sladkor, moka; za slabe čase, rezervo, kot so pravili. Enkrat ali dvakrat so se ob preletu letal umaknili tudi v klet. Novice so spremljali preko televizorja, lokalne pa predvsem preko očeta, ki je iz trgovine prinašal novice o Razkriškem kotu in Hotizi, kjer sta bila nastanjena sosedova fanta.

---

¹⁴ Žgeč, Tajna skladišča orožja TO v letih 1990 in 1991.

Znan naj bi bil že v uvodu izpostavljen dogodek "bega iz cerkve" na nedeljo 30. junija 1991 zjutraj, ko so zatulile sirene pred nevarnostjo zračnega napada. Tudi lokalni župnik je farane opozoril o prihajajoči se nevarnosti. Izpostavilo ga je tudi več pričevalcev (prim. Štrki, povzela pa ga je tudi N. Ritlop po pripovedovanju svoje sestrične, ki je bila pri tej maši). Ali se je res zgodil? Dejstvo je, da so ob 9.00 zjutraj, na nedeljo desetdnevne vojne, res po vsej državi tulile sirene, ki so naznanjale možnost zračnega napada, planiranega za ob 10.20, ki je bil na srečo preklican¹⁵. Sklepamo lahko, da se je ta beg iz vaške cerkve najverjetneje res zgodil, a za to ni nekih trdnih dokazov, ker gre za manjše obrobne medvojne dogodke, ki niso imeli nobenega neposrednega vpliva v osamosvojitveni vojni in se zaradi tega pričakovano niti ne omenjajo v nobenih pričevanjih o osamosvojitveni vojni, kot so npr. zbrana v knjiga Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja ali pa Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne leta 1991.

Kakor koli že - predvsem intervjuji, spominska pričevanja so vse in edino, kar pušča sledi o Turnišču med osamosvojitveno vojno. So potrebna, da razumemo takratno vojno? Prav gotovo ne, vsaj z vidika zgodovine. So potrebna za lokalni prostor? Mislim da ja, saj tudi preko njih polnimo zgodovinske lise in pišemo kroniko neke lokalne skupnosti. Razumemo ljudi in čas. Kajti konec koncev, če zaključim s Horacem, s katerim sem začel. Tudi pri nas se je preklinjajo vojno. Tudi pri nas se je mesece prej obkrožil plebiscitni DA, čeprav nam za to ni bilo potrebno junija 1991 iti neposredno na prve bojne linije. Vendar tudi pripadnost šteje in gradi domoljubje, ki ga še kako potrebujemo. In tudi našim ljudem, moji mami intervjuvanki, čeprav se na prvi pogled tako zdi, vojna ni bila zgolj avantura. Je bila pot, kot večini slovenskega naroda, do samostojne države.

Viri:

Osterc M. et.al. 2021. Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991. Lendava: Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje in Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Lendava. Murska Sobota: Signal.

Pričevanje Neže Ritlop (osebna komunikacija, 30. 9. 2023)

Šolsko glasilo OŠ Turnišče: Štrki. 2020/21 (citirano 30. 9. 2023.) Dostopno na: <https://os-turnisce.splet.arnes.si/files/2021/07/%C5%A1trki-2021.pdf>

---

¹⁵ Vojska močnejša od politike.

Šteiner, A. 2015. Vloga Teritorialne obrambe Pomurja v procesu osamosvajanja. Lendava: Arma.

Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. 30. 6. 1991: Vojska močnejša od politike. Dostopno 30. 9. 2023 na: <https://www.gov.si/novice/2021-06-30-30-6-1991-vojska-mocnejša-od-politike/>.

Žgeč, V. 2021. Tajna skladišča orožja TO v letih 1990 in 1991. Radomlje: Defensor.

Jakob Ritlop

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. razred

Mentorica Suzana Rauter, prof. zgodovine in geografije

Foto: D. Mauko

NIKOLI VEČ

Sem Jernej Makovec, dijak 3. letnika ekonomske gimnazije Ekonomske šole Murska Sobota. Rodil sem se nekaj let po vojni za osamosvojitve Slovenije. V otroštvu sem veliko časa preživel v Gornji Radgoni, saj tam stanujeta stara starša. Ko sva se z dedkom sprehajala po mestu, sva v neposredni bližini cerkve svetega Petra videla spominsko znamenje. Radovednost me je gnala in dedka sem vprašal, kaj predstavlja spomenik. Razložil mi je, da je to pomnik Nikoli več. Postavljen je nasproti starejše zgradbe, v kateri je bila v času vojne policijska postaja, kjer je moj dedi Stanko Sakovič služboval.

V okviru natečaja Nastajanje domovine in domoljubje v Pomurju sva se z dedkom pogovarjala o tem, kako je osamosvojitveno vojno doživel on.

Bi se, prosim, najprej predstavili in pojasnili, kakšna je bila vaša vloga v vojni za Slovenijo?

Sem Stanko Sakovič. V času vojne za Slovenijo sem v Gornji Radgoni bil komandir policijske postaje ali kakor smo takrat rekli – postaje milice. V neposredni bližini milice je mejni prehod in ta mejni prehod je bil v času vojne tarča napada JLA, zato je tudi Radgona utrpela takšno škodo, tako v materialnih dobrinah kakor tudi v človeških žrtvah.

Kakšne so bile razmere med vojno v Gornji Radgoni?

V milici smo se že nekaj časa pripravljali na to, da se bo nekaj zgodilo. Poznali smo stvari v bivši skupni državi. Vendar če danes odkrito priznam, nihče od nas ni pričakoval, da bo prišlo do tako surove vojne. V Gornji Radgoni je bila tudi aktivna vojašnica (karavla) z okrog 30 vojaki. Nekaj dni pred začetkom agresije pa se je to moštvo podvojilo na 60 vojakov. To je predstavljalo varnostni problem.

Priprave na vojno so potekale tudi tako, da smo se поблиže spoznavali z novonastalimi enotami Teritorialne obrambe. Prišlo je do zamenjav vodilnih ljudi, tako da je bilo treba kar nekaj stvari na novo vzpostaviti. Če danes ocenim situacijo: Vojno v Radgoni so dobili prebivalci Radgone. Ljudje, ki so sprejeli ta pohod enote JLA kot nekaj, kar je bilo nezaslišano. Sosednja država, torej Avstrija, se je prav tako pripravljala. Pripravili

so sprejemno taborišče za naše ljudi. Verjeli so, da ko bo v mestu prišlo do vojne, da bodo ljudje bežali čez most v Avstrijo. Vendar do tega ni prišlo. Ljudje so sodelovali v upor. Znana je skupina prostovoljcev, ki se je samostojno organizirala in kolono polkovnika JLA Popova napadla z molotovkami. Naj omenim, da se je v vojašnici v Varaždinu pripravljala skupina, ki jo je vodil Popov. To je bila oklepna enota, torej nekaj tankov, oklepnih transporterjev in tovornjakov, ki so prevažali strelivo in hrano. Mi, miličniki, se nikoli nismo pripravljali za borbo proti oklepnim vozilom. Vendar smo se znašli pred dejstvom, da bo treba sodelovati. Največ, kar so ljudje lahko dali, je bilo to, da so pomagali drug drugemu. Ko se je kolona pripeljala skozi Radgono, je zavzela mejni prehod. Na mejnem prehodu so bloki, kjer so ljudje ostali v obroču. In ti ljudje so si pomagali na več načinov. Vojna za Radgono je trajala sedem dni. Terjala je tudi žrtve. Ko so enote prihajale v mesto, je bil smrtno zadet svetovni popotnik Svetina, ki je imel v kinodvorani predavanje za učitelje. Prišel je iz zgradbe, ko so tanki hromeli mimo. Pri zgradbi nekdanje železnine je poskušal to kolono fotografirati. Vendar so ga zadeli. Ko se je kolona pomikala po mestu, so vse okoli streljali. Hoteli so povzročiti paniko in strah med ljudmi. Ena žrtev je pred tem padla že v Radencih, kjer so ubili mladega moškega. Žrtve so bile tudi na strani JLA. Žal je bila to najbolj grda podoba nekdanje skupne države.

Se na te tragične dogodke nanaša tudi pomnik Nikoli več?

Ja, pomnik, o katerem danes govoriva, je posvečen temu, da se nikoli več kaj podobnega ne zgodi in ne ponovi. Ko vidimo pomnik Nikoli več, vidimo cerkev svetega Petra. Zvonik te cerkve je bil zadet s tankovskim izstrelkom. Očitali so nam, da bi naj tam imeli svoje ljudi, ki bi naj delovali proti vojakom JLA. In slika tega zvonika je obšla ves svet. Prav po tem porušenem stolpu na cerkvi je bila Radgona znana v času vojne. Še ena, za današnje mlade morda nerazumljiva, stvar se nam je zgodila. Ko se je ta enota utaborila na mejnem prehodu, smo jih blokirali, da ne bi šli ven. Na kaj vse je treba v takih situacijah računati! Ponoči so pripadniki Teritorialne obrambe v neposredni bližini, kjer je danes muzej, postavili mine. S tem smo hoteli onemogočiti tankom, da bi se vrnili nazaj v mesto. Istočasno pa je nekdo poslal šoferja s tovornjakom, da bi naredili barikado. Tovornjak, ki smo ga tja poslali mi, je naletel na mino. Šoferju je poškodovalo nogo. Torej, v času borbe se lahko zgodi marsikaj, na kar ne računamo.

Hvala za tako obširno razlago boja. Kaj pa je bilo s prebivalci in kam je odšla najina družina?

Tisti prebivalci, ki so se lahko pomikali iz mesta in niso sodelovali v boju, so odšli v okolico Radgone k sorodnikom. Moja družina pa je nekaj časa ostala doma v bloku. Ko so se tanki bližali, so se odpravili do bližnjih prijateljev izven mesta. Kasneje so nekaj časa prebivali pri mojem nekdanjem sodelavcu. Torej, na začetku so sami morali poskrbeti za svojo varnost, kasneje pa so se pri nekdanjem sodelavcu lahko počutili varneje. Nekako se je vzpostavil sistem delovanja trgovine za osnovna živila. Mesto je po svoje v tistih dnevih delovalo skoraj normalno, razen tega, da je bila vedno preteča nevarnost.

Kaj pa je bilo z vojaki JLA v karavli?

Vojaki so bili ves čas v vojašnici, kasneje pa so se predali brez žrtve. Bili so veseli, da se je za njih končalo obdobje, ki ga niso razumeli. Tako policisti kot Teritorialna obramba smo imeli pred očmi, da gre pri JLA za mlade fante, ki so bili vpoklicani v vojsko. In že prvi dan, ko je enota prihajala v Radgono, je en del pobegnil. Odcepil se je od kolone, ki je šla proti mejnemu prehodu. Ustavili so se v zdravstvenem domu. Tam so jih preoblekli v civiliste in kasneje so odšli domov. Po nekatere od teh mladih ljudi so prišli kar starši.

Kako se je osamosvojitvena vojna v Gornji Radgoni končala?

O teh zgodbah se malo pogovarjamo. Pogovarjamo se o zmagi, vojni. Ne pa tudi o ljudskih vprašanjih, ki so prisotna.

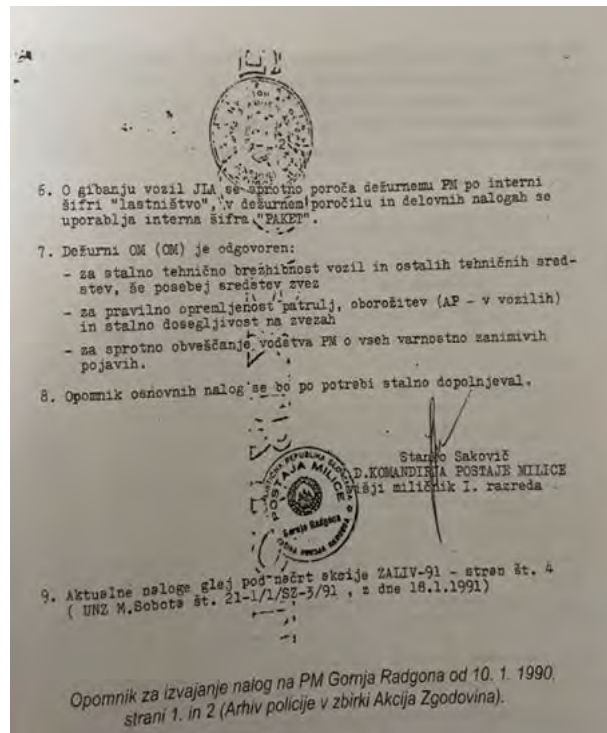
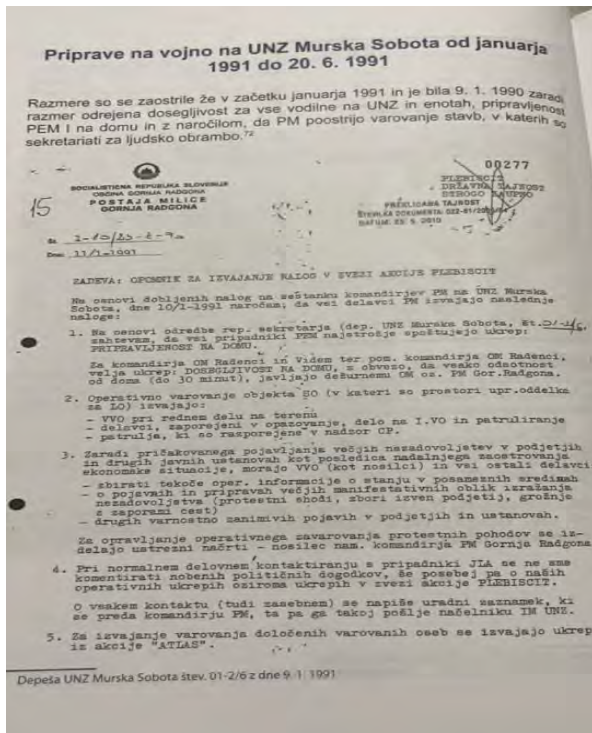
Tako se je iz Radgone 3. julija umaknil polkovnik Popov s svojo vojsko. To so danes pomembni spomini in prav je, da se tudi vi mladi o tem seznanjate. V mestu Radgona so imeli pomembno vlogo gasilci in civilna zaščita. Kar nekaj hiš je zgorelo. Gasilci so ne glede na to, da so bili v nevarnosti, šli gasit. Reševalci so prišli po ranjene civiliste. Ta enotnost ljudstva je prispevala k temu, da smo lahko ob 10. obletnici vojne postavili pomnik. Za njega smo rekli, da naj mladim govori o tem, da tu več ne sme biti vojne. Spomenik je sestavljen iz treh delov. Odvržena rjava cev tanka kot nekaj, kar spada na smetišče zgodovine. Poleg je akademski slikar Bratuša izoblikoval popke dreves, kar predstavlja novo življenje. Spodaj pa je spominska plošča z datumom in napisom Nikoli več.

Stanko Sakovič (Foto: Jernej Makovec).

Knjiga, ki opisuje pričanja ljudi v času vojne (Foto: Jernej Makovec).

Dokument o pripravah na vojno na UNZ Murska Sobota (Foto: Jernej Makovec).

Jernej Makovec

Ekonomška šola Murska Sobota, 3. razred

Mentorica: Janja Adanič Vratarič, prof. slovenščine in univ. dipl. zgodovinar

»VSI ZA ENEGA, EDEN ZA VSE«

Mineva 32 let od desetdnevne vojne za osamosvojitve Slovenije v osrčju naše Prlekije. Raziskala sem boje v bližini mojega domačega kraja. Opravila sem tudi intervju z gospodom Jožetom Vihrom. Skozi svoje raziskovanje sem ugotovila, da je bilo na območju Pomurja veliko pomembnih in ključnih bojev, ki so močno prispevali h kasnejši zmagi Teritorialne obrambe (TO). Večina spopadov je temeljila na branjenih barikadah. Branjene barikade pa so bile zelo učinkovite in so tako presenetile tudi številčnejšo močnejše in boljše obkrožene čete JLA. Prav tako število ranjenih v bojih priča, kako resno je bilo stanje takrat. Kljub temu se je vojna za našo stran končala zmagovalno in tako imamo sedaj samostojno in suvereno državo Slovenijo.

O raziskavi boja v Kačurah in Mekotnjaku

Podrobneje sem raziskala dvoboj v Kačurah in Mekotnjaku, saj se nahajata blizu mojega domačega kraja. Tankovska četa JLA je po neuspeli deblokadi v Ormožu nadaljevala pot po glavni komunikaciji Ormož-Ivanjkovci-Ljutomer. Sestavljalo jo je 9 tankov. Poveljnik območja TO Ljubo Dražnik je odločil, da se organizira obramba na območju Kačur in Mekotnjaka (gre za manjši gozd in naselje neposredno pred Ljutomerom). Nalogo, da zaustavi kolono, je dobil 102. jurišni odred TO. Dejansko sta bila na razpolago samo 2. in 3. vod, ker sta bila 1. in 4. vod tega odreda na bojišču v Ormožu. Tako je bilo 2. in 3. vodu ukazano, da v predelu Kačur in Mekotnjaka organizirata obrambo Ljutomera. Bilo jim je rečeno, naj iz primerne gradiva postavijo barikade in jih branijo. Pri tem naj jim pomagajo delavci gozdnega podjetja Ljutomer.

Barikade so bile postavljene in sovražna kolona je zvečer okoli 21. ure naletela na barikado v Kačurah. Barikada je bila branjena in zato je prišlo do manjšega spopada. Kolona je streljala po ovirah s tankovskimi topovi, ko pa so ugotovili, da barikade ne bo mogoče premagati, so se usmerili proti Mekotnjaku, da bi prodri do Ljutomera po stranskih poteh. V Mekotnjaku je kolona naletela na drugo močno branjeno oviro. Do hudega spopada je prišlo zjutraj ob pol šestih. Kolona je bila 28. junija zjutraj pred barikado, ko so teritorialci napadli pod vodstvom Smiljana Kuharja. Robert Gradiščaj je z ročnim metalcem armbrust ustrelil in zadel tank. Vojaki iz kolone so takoj udarili nazaj z vsem orožjem in so se teritorialci morali pred premočjo umakniti, toda cilj je bil

dosežen. Poveljnik oklepne kolone je spoznal, da bi nadaljnje napredovanje prineslo še več izgub, zato se je obrnil in se s kolono vrnil proti Ormožu. Po krvi na odvrženih delih uniforme, ki so jih našli teritorialci na kraju napada, so sklepali, da je imel sovražnik tudi ranjene, mogoče celo padle. Oba voda, ki sta bila poslana proti tankovski koloni, sta bila v širši blokadi, tako sta tanke napadli samo dve majhni skupini teritorialcev. V prvi protiolepni skupini so bili štirje možje in jo je vodil Smiljan Kuhar, v drugi jih je bilo pet in ji je poveljeval vodnik 1. st. Alojz Filipič.

Nosilci bojnega znaka Kačur so bili Filipič Alojz, Gradiščaj Robert, Krajnc Borut, Kuhar Smiljan, Mavrič Franc, Mulec Miran, Ohman Andrej, Raduha Janko in Žinko Roman.

Največji pomen, ki ga ima ta spopad, pa so bile izkušnje v postavljanju priročnih ovir. Ta način oviranja je postal šolski primer za kasnejše oviranje, pozitivni rezultati pa so se kasneje pokazali v spopadih na Gibini, Banfiju, Presiki, Stari Novi vasi in Pristavi. **Ljubo Dražnik je izpostavil**, kako dobro so bile postavljene barikade, ker so zaustavile prodiranje agresorja. V tem boju se je videlo, da so branjene barikade iz podrtih dreves zelo učinkovite, zato so slednji model obrambe uporabili še v nekaterih drugih bojih. Prav tako je v vseh spominih zapisano, da je bil zadet tank. Slednje je bilo ključnega pomena za nadaljnji potek boja. Teritorialci so bili slabo oboroženi, zato so se po tem, ko so zadeli tank, umaknili na varno.

Primerjala sem prebrane zapise o spominu na bitko in ugotovila, da je v zapisu spominov Mladena Horvata¹⁶ zapisano, da je v teh dveh bitkah ranjen Hari Steržaj, kar v ostalih dveh ni omenjeno. Tudi sama sem dobila informacijo ob pogovoru z Jožetom Vihrom, da se je Hari Steržaj, kateri je bil tudi njegov sodelavec, pri umiku iz Kačur poškodoval¹⁷.

Pogovor z Jožetom Vihrom

Kot sem že omenila, sem opravila pogovor z Jožetom Vihrom in izvedela veliko zanimivih stvari.

Kako se je vaša pot začela in kakšna je bila vaša vloga?

---

¹⁶ Horvat, 2015, str. 123.

¹⁷ Švajncer, 1993, str.160.

Leta 1977 sem služil vojsko v Ljubljani v šoli za rezervne častnike. Po končani šoli sem bil še 6 mesecev v Mariboru kot komandir. Po koncu vojaščine sem v Teritorialni obrambi Pomurje najprej bil poveljnik voda 1985. Potem pa sem ponovno šel na tečaj/usposabljanje za komandirja čete v Sarajevo. Po končanem usposabljanju sem bil komandir zaščitnega voda pri štabu Teritorialne obrambe Ljutomer. Leta 1990 pa smo začeli z aktivnosti za osamosvojitve Slovenije. Takrat nam je vojska pobrala orožje in potrebno je bilo več akcij, da smo orožje dobili nazaj. Za en celi vod smo orožje hranili v Mlekoprometu, kjer sem bil tudi sam zaposlen. Leta 1991 sem bil 4 dni pred začetkom vpoklican, aktivirali so naš vod katerega sem tudi vodil. Moja prva naloga je bila varovanje štaba. Položaje smo imeli na Lendavski cesti, kjer smo varovali komunikacijo od Razkrižja proti Gornji Radgoni. Pripadniki, ki so bili nameščeni v poslopiju podjetja Ljutomerčan, pa so varovali železniško progo. Pozneje smo se premikali glede na situacijo in se prilagajali. Vod je sestavljajo 20-30 ljudi. Vojaki pa so bili večinoma mladi, a vsi usposobljeni.

Barikade na železniški progi proti Stročji vasi. (Foto: Branko Novak, 3. 7. 1991, Vir: Prlekija v ognju osamosvojitvene vojne 1991 Ljutomer, str. 61).

Kakšno orožje ste uporabljali?

Orožja veliko nismo imeli. Večino smo lahko uporabljali pehotno orožje, med njimi tudi navadne puške. Imeli smo tudi RB – protiklepni ročni minomet.

Kako ste vi vse to doživljali?

Kljub predhodnim pripravam in usposobljenosti nas je bilo strah. Ko smo sedeli v štabu in so prišle enote Jugoslovanske ljudske armade v Ormož smo se komaj zavedali, da je stanje resno. Pokanje strelav je bilo res glasno in so se slišali daleč naokoli. Doma sem imel ženo in pet let starega sina, katerih nisem videl po več mesecev. V strahu, da bi spopadi prišli do Ljutomera, kjer smo živeli, sta žena in sin za nekaj časa šla živeti k staršem na Podgradje. Ko je bilo stanje resno je bila tudi oskrba s hrano otežena.

Kje v naši občini je bilo najhuje? Kako se spominjate boja v Kačurah?

Najhuje je bilo v Gibini in Presiki. V Kačurah spopad ni bil tako intenziven, saj so podrti drevesa predstavljala velike ovire.

V razgovoru sem iz prve roke izvedela kako je bilo, koliko so žrtvovali in kako so bili vsi za enega, eden za vse. Bili so povezani, storiti so morali vse, kar jim je bilo rečeno. Vojaki in vsi, ki so bili kakor koli povezani z vojno, so se res trudili po najboljših močeh in po tem kar jim je uspelo se res vidi, kako dobro so bili pripravljeni.

Danes se zdi skoraj samoumevno, da je slovenska vojska takrat uspela. Skoraj mitično in idealizirano se govori o enotnosti, ki je takrat, tudi v času med plebiscitom in proglašitvijo samostojnosti, tako rekoč tik pred napadom na Slovenijo, nismo čutili tako kot se to danes predstavlja. Govori se, da smo imeli srečo. Tudi srečo smo imeli, vendar sama sreča ni bila dovolj, potrebno je bilo veliko več. Potrebna je bila vizija, program, zaupanje in podpora, prevzem oblasti, zakonodajna in izvršna operativnost, potreben je bil tudi pogum.

Ob dosedanjih okroglih obletnicah osamosvojitve je bilo že večkrat jasno utemeljeno in resnicoljubno povedano, da osamosvojitve Slovenije v slovenski zgodovini nima primere, da je to največji narodnopolitični dosežek slovenskega naroda. Še vedno pa sama menim, da je velikost tega dogodka dandanes premalo izpostavljena in je ta dogodek v primerjavi z drugimi malo zapostavljen. Za našo državo so Slovenci žrtvovali življenja in že to je dovolj zgovoren podatek o pomembnosti vojne.

Viri:

Horvat M. 2015. Teritorialna obramba Vzhodnoštajerske pokrajine (7. PŠTO) v vojni Za Slovenijo 1991 – magistrska naloga. Maribor: Filozofska fakulteta.

Kosi A. et. al. 2022. Kako smo branili osamosvojitvene procese Republike Slovenije - zbornik. **Območno združenje slovenskih častnikov: Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo: Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje.**

Peterle L. et. al. 2011. Dvajset let samostojne Slovenije, Ljubljana, Slovenija, 2011.

Ribaš, D. et. al., 2020. **Prlekija v ognju osamosvojitvene vojne 1991 Ljutomer,** Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje: **Območno združenje zveze veteranov vojne za Slovenijo.** Murska Sobota: Signal.

Švajncer, J. J. 1993. **Obranili domovino: Teritorialna obramba Republike Slovenija v vojni za svobodno in samostojno Slovenijo 1991.** Ljubljana: Viharnik.

Zala Vaupotič

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. razred

Mentorica Suzana Rauter, prof. zgodovine in geografije

Foto: D. Mauko

OD RUDOLFA MAISTRA DO FRANCIJA KLEMENČIČA

Da lahko v Gornji Radgoni govorimo o slovenskem domoljubju, je zaslužen Rudolf Maister. Osvoboditelj severne meje je storil veliko za ta kraj. Bil je zavzet borec za severno mejo in da je Radgona ostala slovenska, zato v Gornji Radgoni v Aleji velikih v njegovo čast in spomin stoji njegov doprsni kip.

Doprsni kip Rudolfa Maistra v Gornji Radgoni (*osebni arhiv*).

Tudi v času slovenske osamosvojitvene vojne smo Slovenci potrebovali "Rudolfe Maistre" – ljudi, ki so aktivno sodelovali v vojni za Slovenijo. Eden izmed njih je bil Franci Klemenčič iz Noričkega Vrha blizu Gornje Radgone.

Veteran vojne za Slovenijo nama je v intervjuju podal svoj pogled na dogajanje v Gornji Radgoni, kjer so v času osamosvojitve potekali eni najhujših spopadov med pripadniki Jugoslovanske ljudske armade in enotami Teritorialne obrambe.

Slovenska osamosvojitvena oziroma desetdnevna vojna se je uradno začela 27. 6. 1991. Kdaj pa se je za vas osebno zares začela vojna? Kakšna je bila vaša vloga?

Spomnim se, da sem na Petrovo, 29. 6. 1991, šel v Radgono. Šli smo k maši. Takrat bi naj dr. Anton Trstenjak imel obletnico maše, toda ko smo bili v cerkvi je prišlo povelje, da smo se morali vsi odstraniti in oditi domov. Lahko rečem, da se je takrat zame začela vojna.

Dobil sem poziv za sodelovanje v vojni. Moral sem oditi v Gornjo Radgono. Tam sem sodeloval tako, da sem varoval starejše ljudi, ki so se morali iz spodnjega dela Gornje Radgone, to je Jurkovičeve in Kerenčičeve ulice, izseliti, jaz pa sem moral kot socialni delavec skrbeti za njihovo življenje. Bili smo v oddelku vrtca v Gornji Radgoni, 100 m stran od reke Mure, toda ker je bil ta del dokaj ogrožen, saj je med drugim avion pripeljal hrano vojakom jugoslovanske vojske, smo se morali iz tega predela premakniti v drugi del Gornje Radgone, to je na območje na robu Gornje Radgone v Noričkem Vrhu, kjer je bil takrat vrtec. Za te ljudi smo morali priskrbeti tudi hrano, kar je bilo v tistem času dokaj težavno.

Kako je med vojno potekal vaš vsakdan?

Živel sem v hiši, v kateri živim sedaj. Spomnim se, da so vojaki napadali naše območje in da smo morali 3. 7. 1991 zjutraj vsi oditi iz hiše v Zbigovce. Vzeli smo denar, spomnim pa se tudi tega, da sva z ženo v popoldanskem času šla gledat kako je z našo hišo in takrat sva v neposredni bližini hiše, kjer je gozd, videla naše vojake. Šlo je za skupino verjetno kakšnih desetih vojakov Teritorialne obrambe, ki so pričakovali povelja od nekod drugod. Večina teh mladih fantov, ki so bili takrat v našem gozdu, je bila že nekaj časa odsotna od doma. V tistem času še ni bilo mobilov in ni bilo kakšnih drugih povezav, zato sva z ženo osebno omogočila, da je lahko vsak poklical domov in to je bilo za njih nekaj posebnega, da so se lahko po nekaj tednih ali pa vsaj desetih dneh javili svojim domačim.

V torek, 2. 7. 1991 popoldan, se je v Gornji Radgoni začelo streljanje s strani Jugoslovanske ljudske armade. Kaj vse se spomnite o streljanju in kaj je bilo takrat zaradi streljanja v Radgoni uničeno?

Sam osebno nisem bil tam, nisem bil zraven, ker sem bil na drugih lokacijah, toda pozneje sem videl, da je bil zvonik radgonske cerkve obstreljen in tudi precej uničen.

Je med napadom bil poškodovan ali preminil kakšen vaš znanec ali prijatelj?

Ne. Nihče ni bil poškodovan ali mrtev. Poznal sem sicer Alojza Gaubeta, ki so ga jugoslovanski vojaki ustrelili in je nato umrl. Ustrelili so ga v naselju na meji med Šratovci in Radenci.

Kako ste vi praznovali 25. 6. 1991, dan, ko je bila razglašena osamosvojitve Slovenije?

Bila je ena sama sreča. Dan pred tem, zvečer, sem šel v Radgono. Tam smo posadili lipo v neposredni bližini sedanjega Trstenjakovega doma in spomenika Nikoli več. Tisti dan je tako deževalo, da sem šel v Radgono z gumijastimi škornji. Ampak vseeno smo tisto lipo posadili in še danes krasi del Radgone.

Nadja Sedlak in intervjuvanec Franci Klemenčič.

(Foto: Ajda Kosar)

Nadja Sedlak in Ajda Kosar

Ekonomška šola Murska Sobota, 1. razred

Mentorica: Janja Adanič Vratarič, prof. slovenščine in univ. dipl. zgodovinar

An aerial photograph of a rural landscape. The foreground is dominated by a lush green field. In the middle ground, there is a large field covered in black plastic mulch, with numerous small white stakes visible. To the left, a dirt road curves through the landscape, bordered by a dense line of trees. Further back, there are more green fields and a few scattered trees. In the far distance, a small cluster of houses is visible under a clear sky.

PROZNI PRISPEVKI
UČENCEV 7., 8. IN 9. RAZREDA OSNOVNE ŠOLE

Foto: D. Mauko

MOJA DOMOVINA, RAD TE I MAM

Moja domovina, le kdo te je čudežno ustvaril in te neskončno blagoslovil, nagradil z iskrenimi ljudmi, ki merijo lepoto narave in besede na vse strani? Bog je razsul lepoto narave na vse strani naše dežele; od severa do juga in od vzhoda do zahoda, od vinorodnih štajerskih goric do kratke, a čudovite Obale, od sivega Triglava do zelenih valovitih Gorjancev. Srce vztrepeta ob bistri Soči, blatni pomurski Muri, ledenem gorenjskem jezeru in mili reki, ki kdaj tudi poplavi ljudi. Neskončne poljane, prekmurske ravnice, zrelo žito – kruh za domovino. Bratje – stop!

Tod so grenka in bridka življenja živela, gorela, umirala, trohnela ... za voljo kmečkega življenja in ljubezni do domovine ter slovenskega jezika. S ponosom in dostojanstvom zremo naprej – Slovenec sem! Tako je razmišljal tudi general Rudolf Maister – Vojanov, ki je imel pomembno vlogo v kolektivni zavesti Slovencev in priključitvi spodnje Štajerske k Sloveniji po koncu prve svetovne vojne. Že kot učenec se je navduševal za vojaški poklic. Morda sta ga k temu privabila oče in brat kot uniformirana državna uslužbenca. Zaradi prerane očetove smrti je moral hitro odrasti in v življenju izkazati intelektualne sposobnosti, saj je bil zelo uspešen na vojaških šolah. Bil je borec za severno mejo.

Vlada Republike Slovenije je leto 2024 razglasila za Maistrovo leto, ki bo posvečeno Maistrovi vsestranski ustvarjalnosti – domoljubni, vojaški, življenjski in pesniški dediščini, ki je prispevala k širjenju zavesti o izjemnih humanističnih, domoljubnih in vsestranskih vrednotah generalove in poetove dediščine ter njegovega življenja.

Vojaška vloga Rudolfa Maistra je bila odločilna ob koncu prve svetovne vojne in v času oblikovanja na novo nastale države Slovencev Hrvatov in Srbov, pozneje Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Prevezel je poveljstvo nad Mariborom in vso Spodnjo Štajersko ter ju podredil oblasti Narodnega sveta za Štajersko. Ta mu je podelil čin generala, ki mu je zagotavljal večji ugled pri civilnem prebivalstvu in pokorščino vojaštva. Ne smemo spregledati Maistrovega umetniškega ustvarjanja in kulturnega delovanja. Bil je pesnik, slikar in strasten bibliofil. Leta 1904 je bila natisnjena njegova prva pesniška zbirka Poezije. Drugo pesniško zbirko z naslovom Kitica mojih pa je izšla leta 1929. V njej lahko beremo pesmi iz vojnih časov ter o lepotah slovenskih pokrajin. V prebranih pesmih je čutiti

krepmo vojaško pesniško osebnost, ki čuti človeško in narodno gorje. Praznik, ki ga praznujemo 23. novembra – dan Rudolfa Maistra, obeležuje dogodke, ki so se zgodili leta 1918, ko je slovenska vojska v Mariboru razorožila nemško zeleno gardo.

Vsi smo drug drugemu luč, biser poguma življenja, občasno stanje obupa, izgube življenja a ohranjanje spomina preteklosti. Tam stoji križ, tam znamenje. Tam ob robu gozda pa kamniti spomenik in tam pod cerkvijo obeležje spomina. V radgonski Aleji velikih stoji enajst doprsnih kipov različnih ustvarjalcev, umetnikov in učenjakov. Le-ti so s svojim ustvarjanjem lokalnim ljudem vlivali upanje ter v njih prebujali narodni in človeški ponos. Med njimi je tudi doprsni kip Rudolfa Maistra, ki je bil odkrit 23. novembra 2018. Njegov kip, z mogočnimi brki, ostrim pogledom, pokončno držo in kapo na glavi, vsako leto obiščejo učenci (devetošolci) radgonske šole in počastijo spomin nanj s spremno besedo ter kulturnim programom. Pot nas lahko zanese tudi v osrčje Slovenskih goric, v kraj Zavrh, kamor je Maister prihajal na oddih. Tam že od leta 1963 stoji Maistrov razgledni stolp ter Maistrova spominska soba z bogato zbirko predmetov.

Zato posadimo dobra dela, delimo, krepimo, razvijajmo srca ter misli, da kar bomo sejali, to bomo tudi želi. Ubesedimo občutje pomoči sočloveku, potrebne bližine pozabljenim, slavo junakom življenja.

Neskončna si mati domovina, moč, volja, želja, povezanost uma – brat, sestra, skupaj krepimo, gradimo našo slovensko domovino. Okvirimo naše misli v tok sprejemanja in razumevanja, da je bil tam nekdo, ki mu lahko rečem hvala, da sem in bom ponosen slovenski sin. Moja domovina, rad te imam, ne bi te zamenjal za nič na svetu!

Avtor ob Maistrovem kipu (Foto: Roškar)

Maistrov doprni kip v radgonski Aleji velikanov. *(Foto: Roškar)*

Irenej Roškar

Osnovna šola Gornja Radgona, 8. razred

Mentorica: Tamara Kranjc ROŠKAR, prof. slovenščine in tehnike in tehnologije

GENERAL I Z ALEJE VELIKIH – RUDOLF MAISTER

Naš domači kraj leži tik ob avstrijski meji, le nekaj kilometrov do Gornje Radgone. Med vožnjo skozi Gornjo Radgono med drugim opazimo tudi Alejo velikih. Ko sem bila še majhna, sem rada preštevala koliko kipov je tam. Vedno sem se spraševala, kdo so bili ti pomembni možje, da so jim postavili doprsne kipe. Med njimi je tudi doprsni kip Rudolfa Maistra. Sprašujemo se, zakaj stoji med vsemi drugimi tam prav on? Ali je imel v svojih časih pomembno vlogo? Zakaj je tako pomemben za našo domovino? Tako se nam pogosto postavljajo vprašanja, na katera moramo poiskati odgovore, da bi lahko razumeli njegovo vlogo.

Lotila sem se raziskovanja in ugotovila zanimiva dejstva. Rudolf Maister-Vojanov je bil general in pesnik, poleg tega pa seveda še junak našega naroda. Za nas mlade velja za pomembnega gospoda, saj brez njega in njegovih prizadevanj verjetno še danes ne bi bilo naše domovine – države Slovenije. Rodil se je leta 1874 v Kamniku, umrl pa leta 1934 v starosti 60 let. Pokopan je v Mariboru.

Kot smo lahko že večkrat slišali iz medijev, je junak naše domovine. Le zakaj? Rudolf Maister je pokazal, da mu je res mar za naš narod. Med razpadom Avstro-Ogrske je prav on že med 1. svetovno vojno razmišljal, kaj narediti ob koncu vojne, da bi ozemlje poseljeno s Slovenci ostalo slovensko. Na vso akcijo obranitve slovenske severne meje se je pripravil sam, nato pa nanjo pripravil še druge slovenske častnike in vojake.

Avstro-Ogrska je po prvi svetovni vojni razpadla, zato je na njenem ozemlju nastalo nekaj držav. Med njimi Nemška Avstrija in Država Slovencev, Hrvatov in Srbov (kasneje skupaj s Kraljevino Srbijo in Kraljevino Črna gora Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev in Kraljevina Jugoslavija). Svet občine Maribor, ki so ga takrat večinoma tvorili Nemci, je 30. oktobra 1918 sklenil, da je Maribor z zaledjem del Nemške Avstrije.

Raziskala sem ozadje dogodka 1. novembra 1918, ki je pritegnil mojo pozornost. Takrat je nemški polkovnik Holik sklical sestanek višjih častnikov v mariborski vojašnici. Na sestanku je bilo v načrtu, da bi govorili o vzdrževanju reda v Mariboru. Majorju Maistru namenoma niso sporočili spremembe ure sestanka, ki se je pričel prej, kot je bilo dogovorjeno. Maister je dan prej na sestanku Narodnega sveta izvedel, da bodo Slovenci prevzeli okrajna glavarstva na Štajerskem. Zavedal se je, da je nujno prevzeti

tudi vojaško oblast. Sporočili so mu, da se je sestanek častnikov že začel. Ko je prišel tja, je polkovnik že razlagal o načrtu. Maistru je bilo povsem jasno, da namerava mestni poveljnik zagotoviti mesto Nemški Avstriji, zato ga je prekinil in odločno izjavil, da ne priznava teh točk, da Maribor velja za posest Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in da prevzame v imenu svoje vlade poveljstvo nad mestom in vso spodnjo Štajersko. Zraven je še zagrozil, da bo prišel pred vojaško sodišče vsak, ki se bo upiral njegovim poveljem. Častniki se mu niso upirali, saj so podpirali njegovo izjavo. Zato je poveljnik Holik odstopil, zapustil sestanek in se odselil iz Maribora. Po sestanku je Maister zbral slovenske častnike in jim razložil, da je prevzel poveljstvo. Nemškemu vojaštvu pa je postavil dvodnevni rok za odhod iz Maribora. Narodni svet za Štajersko je Maistru še isti dan podelil čin generala. Po tem je zbral prostovoljce, ki so šli z njim v akcijo za obranitev slovenske severne meje.

Tako je naša domovina, Republika Slovenija, danes res naša prava domovina. Brez Rudolfa Maistra in njegovih pogumnih dejanj niti ne bi vedeli, kako bi bilo zdaj živeti na našem območju. Bi bila sosednja Radgona res nemška? Bi bila Slovenija še manjša država ali je sploh ne bi bilo? Res se mu lahko iz srca zahvalimo, kaj vse je tvegala za nas. Jaz sem sama sebi odgovorila na vsa vprašanja, ki sem jih imela. Odprla so se mi nova. Upam, da bomo v letu ki prihaja, v Maistrovem letu, znali na ustrezen način vrednotiti njegovo vlogo in se zavedati domoljubne zavesti, ki jo je gojil.

Lahko si samo želimo, da bi bili vsi Slovenci taki, da bi cenili svoj narod, ga imeli radi, kot je to počel Rudolf Maister. Želim si, da bi bila naša prihodnost bolj naklonjena naši državi, mi Slovenci pa bolj domoljubni, tudi ob prebiranju Maistrovih pesmi, ki nas spominjajo "Na minuli čas pomladi cvetne" in njegovo vlogo pri ohranitvi slovenstva. O pomembnem Slovcu iz bližnje Aleje velikih bom pripovedovala tudi drugim. Prav je, da širimo zavest o pomembnih Slovencih, da se zavedamo prizadevanj posameznikov, ki so zaslužni, da mi dandanes živimo v svobodni, samostojni in neodvisni državi Sloveniji.

Aleja velikanov z Maistrovim spomenikom v Gornji Radgoni *(Foto arhiv: Monika Hajdinjak)*

Viri:

General Rudolf Maister, dostopno na: <https://svobodnaslovenija.com.ar/general-rudolf-maister-1874-1934/> (10. 12. 2023)

Rudolf Maister, dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Maister, (10. 12. 2023)

Alina Bagola

Osnovna šola Cankova, 7.razred

Mentorica: Monika Hajdinjak, prof. geografije in zgodovine

ZAKAJ PRAZNUJEMO DAN RUDOLFA MAISTRA?

Letos, v sedmem razredu, so se mi pri predmetu domovinske in državljske kulture in etike porajale različne misli in najrazličnejša vprašanja o pomembnem Slovincu - Rudolfu Maistru. Kdo sploh je bil? Kaj je delal? Zakaj se ga v Sloveniji spominjamo kot pomembnega in častnega človeka? Kaj je naredil za naš narod in našo domovino, da imamo zaradi njega Slovenci 23. novembra slovenski državni praznik? Ali je kje kak njemu posvečen spomenik? Nešteto različnih vprašanj. Pa sem se lotila raziskovanja.

Na spletu sem zasledila podatek, da je leto 2024 – Maistrovo leto. Obeležili bomo torej 150-letnico njegovega rojstva, kar nam pove, da je v svojih letih pustil ogromen pečat. Zasledila sem tudi, da je njemu v čast postavljenih več spomenikov, med njimi tudi v nam bližnji Gornji Radgoni. Da bi dobila odgovore na moja vprašanja, sem se poglobila v raziskovanje slovenske zgodovine. Torej, kaj so moje ugotovitve?

Rudolf Maister je bil slovenski vojaški častnik, branitelj slovenske narodnostne meje, pesnik in kulturni delavec. Presenečena sem bila ob podatku, da je bil prvi slovenski general. Rodil se je v Kamniku leta 1874, ki je takrat spadal pod Avstro-Ogrsko. Rudolf Maister je postal pomemben člen zgodovine Slovenije po 1. svetovni vojni. Takrat je služil v avstro-ogrski vojski in si prizadeval, da bi Slovenci po razpadu Avstro-Ogrske, po 1. svetovni vojni, živeli združeni v eni državi. Po razpadu Avstro-Ogrske je zbral prostovoljne vojake in se podal v različne vojaške akcije. Leta 1918 je postal poveljnik narodne vojske, ki je bila sestavljena iz slovenskih vojakov. Novembra 1918 je kot častni poveljnik razorožil nemško Štajersko varnostno stražo, s čimer je prevzel oblast nad Mariborom in bližnjo okolico, saj bi drugače bila pod nemškim vodstvom. Rudolf Maister je s svojo vojaško akcijo zavaroval slovenske meje in pomembno prispeval k utrditvi slovenskega ozemlja po prvi svetovni vojni.

Po vojaški zmagi se je Rudolf Maister umaknil ter se bolj posvečal kulturnemu delovanju. Med drugim je začel ustvarjati poezijo in pesmi. Njegova poezija je odražala domoljubje, ljubezen in naravo. Njegova literarna dela so bila v takratnem času objavljena v časopisih. Njegove pesmi so spodbujale h krepitvi slovenske identitete ter k spodbujanju domoljubja. Rudolf Maister se je preizkusil tudi kot odličen novinar, odvetnik ter se dobro znašel tudi na položaju politika, kjer je zagovarjal slovenske

interese. Od svojega aktivnega delovanja se je poslovil 26. julija 1934. V svojih šestdesetih letih delovanja je za nas in našo domovino pustil velik pečat. Zato smo Slovenci lahko zelo ponosni nanj in na vse Maistrove borbe, ki so se borili z njim.

Maistrova dejanja za dobrobit slovenstva so bila korak bližje za našo Slovenijo, ki je postala uspešna samostojna država. Slovenija je danes članica Evropske unije, ima svojo himno "Zdravljico", ki jo je napisal naš največji pesnik France Prešeren. Poleg himne imamo tudi svojo državno zastavo s slovenskim grbom, na kateri je simbolno predstavljena naša dediščina - najvišji vrh Triglav, morje in spomin na dediščino Celjskih. Zato jo ob praznovanju dneva Rudolfa Maistra, ob slovenskem kulturnem prazniku ter drugih državnih praznikih, ponosno izobesimo tudi po naših domovih.

Mislím, da nam v Pomurju včasih primanjkuje domoljubja, zato je dobrodošlo, da razmišljamo o ljudeh, ki so pomembno vplivali na povezovanje Slovencev in prispevali k nastanku naše države.

A sem odgovorila na vsa moja vprašanja? Odgovori so razširili moje zavedanje o Maistru in njegovi vojaški vlogi, hkrati pa spodbudili moje razmišljanje o tem, ali smo Slovenci dovolj domoljubni? Državni praznik - dan Rudolfa Maistra naj je priložnost za krepitev zavedanja, da bomo tudi prihodnje generacije znale izkoristiti dane priložnosti, kot jih je v letih 1918-1919 Rudolf Maister in ravnale pravilno. Tudi za ljubezen do domovine in svoje države - Republike Slovenije.

Maistrov doprnsni kip v **današnji** Gornji Radgoni, takratno Radgono je februarja 1919 Maistrova vojska uspešno obranila in potem po odločitvi pariške mirovne konference morala zapustiti. (Foto arhiv: Monika Hajdinjak)

Viri:

2024, Leto generala Maistra, dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/2024-let-general-a-rudolfa-maistra/> (15. 12. 2023)

Rudolf Maister, velik svetovljan in domoljub, dostopno na: <https://www.druzina.si/clanek/rudolf-maister-velik-svetovljan-in-domoljub> (15. 12. 2023)

Nuša Nemec

Osnovna šola Cankova, 7. razred

Mentorica: Monika Hajdinjak, prof. geografije in zgodovine

SKOZI SPOMINE PRABABICE

Slovenija je ena manjših držav v srednji Evropi, zato v svoji dolgi zgodovini ni bila samostojna vse do leta 1991, ko smo se z 10-dnevno vojno odcepili od Jugoslavije in postali samostojna Republika Slovenija.

Po prvi svetovni vojni je za zaščito slovenskih ozemelj pomembno deloval general Rudolf Maister. Ta se je rodil 29. marca 1874 v Kamniku in umrl leta 1934 v Uncu. Šolal se je na gimnaziji v Ljubljani in nato naprej v domobranski kadetski šoli na Dunaju. Zaradi njegove izjemne nadarjenosti je hitro napredoval in leta 1910 postal poveljnik podčastniške šole, ker pa je zbolel za močno pljučnico, ni bil več sposoben delati na bojišču, zato so ga 1. novembra 1913 premestili v Celje, kjer je postal poveljnik črnovojniške izpostave. 8. marca 1917 so ga zaradi ovadb nemških nacionalistov premestili v Gradec, kjer je bil povišan v majorja. Po treh mesecih se je vrnil v domači Maribor, kjer so ga 1. julija 1917 imenovali za stalnega poveljnika črne vojske, v kateri je ostal do razpada tedanje monarhije. 30. oktobra 1918 je mariborski nemški občinski svet Maribor razglasil za del Nemške Avstrije. To je povzročilo Maistrov upor, saj je Maribor razglasil za last Jugoslavije. Tako je uradno prevzel vojaško oblast in s tem postal komandant spodnje Štajerske. Narodni svet za Štajersko je tako prevzel upravo na slovenskem Štajerskem in tedanji komandant je prejel naziv generala. Slednji je tako v nekaj tednih zbral vojsko, ki je skupaj štela kar 4200 vojakov, od tega 200 častnikov. S tem se je začel boj za slovensko severno mejo, ki je trajal od leta 1918 do 1919 in je zahteval 350 žrtev, skoraj trikrat toliko pa jih je bilo ranjenih.

Generalu Rudolfu Maistru so posvečena številna spominska obeležja, ki so na njegov praznik, 23. novembra, zelo obiskana. Delo Rudolfa Maistra je bilo plemenito, pogumno in narejeno z ljubeznijo do naše domovine.

V Prekmurju se na mnogi kulturni dediščini kot tudi na arhitekturi kaže, da je do konca prve svetovne vojne pripadalo Madžarski. Leta 1919 so ga na podlagi odločitve pariške mirovne konference priključili jugoslovanski kraljevini, vendar so se razmere ponovno spremenile leta 1941, ko so Prekmurje zasedli Madžari in ga priključili k madžarski državi. Vse to je vplivalo tudi na življenje kmečkih ljudi, ki so govorili samo prekmursko.

Tega se spomni tudi ena najinih prababic, Marija Bedič, rojena leta 1930, ki živi ob meji z Madžarsko. V času njenega šolanja od 1. do 3. razreda je Prekmurje bilo del Kraljevine Jugoslavije, ko je bila v 7. in 8. razredu pa so oblast ponovno imeli Madžari. Takrat se je, kot pravi, vse obrnilo na glavo. Govoriti so morali madžarsko, ker pa tega jezika ni poznala, sta jo le-tega doma naučila njen oče in dedek. Tudi učitelji v šoli so postali bolj strogi. V razredu je bilo 60 učencev, dekleta so morala sedeti na eni strani učilnice, fantje na drugi, med njimi pa je moral biti prostor za učitelja. Tudi snov je bila težja. Učitelj je vsakega učenca poklical pred tablo in če na njegovo vprašanje ni znal odgovoriti, je moral pred tablo klečati tako dolgo, dokler se ni spomnil pravilnega odgovora. Ker je prababica izhajala iz kmečke družine, ki ni imela veliko denarja, o srednji šoli ali celo fakulteti ni mogla niti sanjati. Po končani osnovni šoli je tako ostala doma in delala na kmetiji. Ker pa je v okolici divjala 2. svetovna vojna, jih je med kmečkimi opravili mnogokrat zmotil pok bombe. Vsi mladi možje so morali iti v vojsko, marsikateri nikoli več ni prestopil domačega praga.

Po koncu prve svetovne vojne je zavladovalo veselje, saj so vsem obljubljali boljše življenje. Prekmurje je postalo del Jugoslavije. Jugoslavija se je sicer mnogokrat preimenovala. Najprej je le 33 dni, obstajala država Slovencev, Hrvatov in Srbov. Po prenehanju se je le-ta pridružila Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kasneje se je preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo v kateri je vladal kralj Peter Karađorđević, ki se ga prababica spomni kot zelo pravičnega.

Po drugi svetovni vojni smo Slovenci živeli v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji, ki jo je vodil Josip Broz – Tito. Ta država se je preimenovala v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in obdržala do slovenske osamosvojitve. Prababica se spominja, da je bilo življenje dobro v vseh obdobjih Jugoslavije. Ni bilo vojn in živeli so dostojno. Ta mir pa se seveda ni mogel obdržati. Spominja se, kako je bilo ob smrti Tita. Potekala je velika žalna slovesnost, ki si jo je ogledalo mnogo ljudi in o kateri se je še dolgo po tem govorilo. A obeti niso bili nič kaj dobri. Ves denar, se je namreč stekal v glavno mesto Jugoslavije, v Beograd, zato nobena republika ni bila več zadovoljna s svojim položajem v skupni državi.

Slovenija se je od Jugoslavije odcepila leta 1991. Pot do tega je bila dolga in je zahtevala več sprememb. Najprej je bil decembra 1990 izveden plebiscit o samostojni

Sloveniji, izid katerega je bila velika podpora za samostojno državo. S tem je bil postavljen temelj za poznejšo samostojnost Slovenije. Svečana razglasitev samostojne in neodvisne Republike Slovenije je potekala 26. junija 1991 v Ljubljani. Seveda pa nizki preleti jugoslovanskih letal med svečano prireditvijo niso obetali nič dobrega, že naslednji dan se je začela vojna za Slovenijo. Oboroženi spopadi med slovensko Teritorialno obrambo in policijo (milico) ter Jugoslovansko ljudsko armado so trajali deset dni. V prostorih nekdanje športne dvorane pri osnovni šoli Puconci so v času spopadov bili nameščeni vojaki jugoslovanske ljudske armade, ki so do časa svoje vrnitve v svojo domovino v teh prostorih spali na športnih blazinah, v jedilnici šole so se prehranjevali, na igrišču pred šolo pa igrali športne igre. Slovenska obramba je uspešno zaustavila napade jugoslovanske ljudske armade in oktobra 1991 je Slovenijo zapustil še zadnji jugoslovanski vojak.

Z mednarodnim priznanjem je Slovenija postala samostojna in neodvisna republika. Danes smo lahko ponosni, saj je naša država uspešna, moderna demokratična država, ki je vključena tudi v različne mednarodne organizacije. Boji za ta uspeh so bili dolgotrajni, a vredni tega, kar imamo zdaj: neodvisno domovino Slovenijo, kjer je življenje prijetno in brez vojn. Smo ponosni državljani Slovenije.

Lana Ficko, 8. razred in Tijana Lovenjak, 7. razred

Osnovna šola Puconci

Mentorica: Nina Vidonja, prof. sociologije in zgodovine

SPOMINI DEDKA O DOMOVINI SLOVENIJI

Moj dedek Viljem Vidonja se je rodil v času, ko je Slovenija bila ena izmed šestih republik v okviru Jugoslavije. Zelo rada ga sprašujem kako je bilo takrat, ko je bil še otrok. Večkrat mi pripoveduje o svojih lepih in malo manj lepih spominih.

Spominja se svojega otroštva, ko je bil učenec v osnovni šoli. Praznovali so dan republike, 29. novembra. Kot prvošolec je bil sprejet tudi v pionirsko organizacijo. Ob tem so v šoli priredili proslavo, kjer so peli in recitali partizanske pesmi. Dekleta so imela oblečene bele bluže in temno modra krila, dečki pa bele srajce in temno modre hlače. Okrog vratu so imeli rdeče rute, na glavi pa temno modro pionirsko kapico, ki je imela spredaj pritrjeno peterokrako zvezdo. Pionir je postal z izrečeno pionirsko zaobljubo. Spominja se začetka: *"Danes, ko postajam pionir, dajem častno pionirsko besedo, da se bom pridno učil in delal."* Mlade so vzgajali ob sodelovanju odraslih na tradicijah narodnoosvobodilnega boja in v zavedne državljane.

Slovenci v osemdesetih letih prejšnjega stoletja več niso bili zadovoljni s svojo domovino in so želeli samostojno in neodvisno Slovenijo. To so leta 1990 izrazili s plebiscitom. V tajnosti so pripravili vse potrebno za razglasitev samostojne in neodvisne države Slovenije 25. junija 1991. Dedek se spominja svečane razglasitve samostojne države Slovenije dan za tem, ki je potekala v Ljubljani in takratnih izrečenih besed g. Milana Kučana, da so danes dovoljene sanje, jutri je nov dan. Naslednji dan je Slovenijo v zgodnjih jutranjih urah napadla jugoslovanska vojska. Vojaki so se začeli premikati iz Hrvaške in notranjosti Slovenije proti mejam. Policija in Teritorialna obramba sta branili ozemlje domovine Slovenije. Napadi so bili po kopnem in po zraku.

Ko se je vojna za samostojno in neodvisno državo Slovenijo začela, je dedek bil zaposlen v podjetju Mlinopek Murska Sobota. Kljub vojni je opravljal svoje delo, dostavljal je kruh tudi na napadena območja, na takratne karavle, kjer je bila nastanjena Jugoslovanska ljudska armada. Ni mu bilo prijetno, imel je razne občutke, med njimi tudi strah. Tudi žena je bila v službi. Šole in vrtci pa so bili zaprti. Otroka nista imela varstva, zato je starejšega sina vzela s sabo na teren, kamor je dostavljal kruh. To mu je povzročalo še večji strah in skrb. V Kuzmi na karavli so ravno takrat, ko je v tisti kraj peljal kruh, potekali boji, ker se takratni vodja ni hotel predati

Teritorialni obrambi in policiji. Ko se je pripeljal v naselje Kuzma, je najprej dostavil kruh v trgovino in tam slišal, da je bil vodja na karavli ustreljen. Po celem terenu je bila policija, ki ga je večkrat ustavila in preverila kaj vozi. Preko radia je spremljal dogajanje v času vojne. Napadeni so bili mejni prehodi na Hodošu, Gederovcih, Kuzmi in Dolgi vasi ter Gornji Radgoni, mostovi na reki Muri pa so bili blokirani. Teritorialna obramba in policija sta uspešno branili slovensko ozemlje tako, da se je Jugoslovanska ljudska armada umaknila. Vojna je trajala deset dni, dedku pa je ostal slab spomin na dogodke, s katerimi se je v tem času moral spopasti.

Ponosna sem na svojo domovino Slovenijo. Vedno, ko na svečani proslavi v šoli, ki jo pripravimo ob državnem prazniku, slišim slovensko himno, čutim ponos in ljubezen do svoje domovine. Življenje v Sloveniji mi je lepo. Vesela sem, da živim v tako lepi in varni domovini, kjer ni vojn in grozot.

Isabell Vidonja

Osnovna šola Puconci, 7. razred

Mentorica: Nina Vidonja, prof. sociologije in zgodovine

SPOMINI MOJEGA DEDKA IN BABICE

Dedek Jože Štefanec in babica Marica sta mi pripovedovala zgodbo o osamosvojitveni vojni v Sloveniji. Želja prebivalcev Slovenije je bila odcepitev od tedanje države Jugoslavije. O tem so se državljani Slovenije odločali na plebiscitu, ki je bil 23. 12. 1990. Velika večina ljudi se je odločila za odcepitev od Jugoslavije in tako je bila 25. 6. 1991 razglašena samostojna in neodvisna država Slovenija.

Oblasti v Beogradu so temu nasprotovale, saj niso hotele, da država Jugoslavija razpade, zato so iz vojašnic napotile Jugoslovansko ljudsko armado (v nadaljevanju JLA) na mejne prehode, v smeri Avstrije, Italije in Madžarske. Ker Slovenija ni imela lastne vojske za obrambo pred JLA, sta tedanja milica (policija) in Teritorialna obramba vpoklicali rezerviste.

Tudi moj dedek je bil takrat vpoklican kot rezervist milice v Murski Soboti. Njegova naloga je bila varovanje objekta milice v Murski Soboti in nadzor okolice vojašnice v Murski Soboti. Vojašnico so nadzirali z namenom, da vojsko JLA zadržijo v prostorih vojašnice. Ker je vojska JLA na vsak način hotela zapustiti vojašnico, sta prileteli letali JLA in raketirali mesta, kjer so bili rezervisti Teritorialne obrambe in milica. Rezerviste so nameravali odvrniti od vojašnice ter tako vojakom JLA omogočiti izhod iz vojašnice proti mejnim prehodom. Dedek se spominja tudi dogodka, ki se je odvijal na mejnem prehodu v Dolgi vasi, ko je JLA obkolila mejni prehod. Pripadniki milice in Teritorialne obrambe so na mejnem prehodu postavili ovire, da vojaki JLA ne bi mogli zavzeti mejnega prehoda. Ker so bili obkoljeni s strani JLA, je bil možen umik le v smeri Republike Madžarske. Madžarske oblasti pa bi jih potem ujele in po sporazumu predale Beogradu. Ta opcija ni bila izvedljiva, zato so bili prisiljeni v pogajanja oz. v najslabšem primeru v spopad. Pogajanja za predajo vojakov JLA so bila zelo zahtevna, vojaki se namreč niso hoteli predati. Vojaki JLA so sledili navodilom svojih nadrejenih, torej zavzetje mejnega prehoda in poskušali marsikaj. V večernem času so izklopili elektriko in se poskušali prebiti do mejnega prehoda ter ga zavzeti. Vendar jih je čakalo neprijetno presenečenje, mejni prehod je namreč imel agregat. Milica in Teritorialna obramba so območje razsvetlili ter vojake obkolili. Po deževni noči tako vojakom JLA ni preostalo nič drugega kot predaja naslednji dopoldan. Obramba mejnega prehoda je bila uspešna in brez žrtev.

Dedek še pove, da je milica v Gederovcih brez težav prevzela mejni prehod in poskrbela za predajo vojakov JLA. Večja težava je bila na mejnem prehodu v Gornji Radgoni. Tja se je iz Varaždina premikala JLA z oklepnimi enotami in ciljem, zavzeti mejni prehod z Republiko Avstrijo. Med potjo iz Varaždina proti Gornji Radgoni se jim je zoperstavila Teritorialna obramba, vendar brez večjega uspeha. V Radencih, se je kolona vozil JLA razdvojila, glavnina je krenila v smeri Gornje Radgone, nekaj vozil pa v smeri naselja Petanjci da bi prišli do mejnega prehoda Gederovci. Ker pa so na mostu čez reko Muro naleteli na ovire, so se obrnili in priključili vojakom, ki so šli v smeri Gornje Radgone.

V Radencih je vojska JLA naletela na odpor Teritorialne obrambe, prišlo je do spopada in streljanja ter tudi žrtev. Ko se je JLA prebila preko vseh teh ovir, je prispela v Gornjo Radgono, kjer je prav tako prišlo do obstreljevanja, vendar so prišli do mejnega prehoda in ga zavzeli.

Začela so se pogajanja med vojaki JLA in slovensko stranjo, ki je mejni prehod obkolila. Vojakom JLA je zmanjkovalo hrane in pijače, čeprav so izropali bližnjo brezcarinsko trgovino. Pogajanja niso obrodila sadov, zato je prišlo do spopada, v katerem je bilo poškodovanih več objektov v okolici mejnega prehoda. Po odobritvi iz Ljubljane je JLA zapustila mejni prehod in odšla iz območja Gornje Radgone.

Pogovoru se je priključila babica in povedala, da je bila v času spopadov v Gornji Radgoni zaposlena v Radenski in da je takrat skupaj z ostalimi sodelavci zaključila izmeno in v strahu odšla domov, ne vedoč, kaj se lahko pripeti med potjo.

Podobni spopadi in pogajanja so se odvijala na več mejnih prehodih v Republiki Sloveniji, dokler Teritorialni obrambi in milici, 4. 7. 1991, ni uspelo prevzeti nadzora nad mejnimi prehodi in celotnim ozemljem Slovenije. 25. 10. 1991 je **JLA dokončno** zapustila ozemlje Republike Slovenije.

Iz pogovora z dedkom in babico sem izvedel marsikaj zanimivega o takratnem dogajanju. Želim si, da se kaj takega nikoli več ne ponovi.

Bine Štefanec,

Osnovna šola Tišina, 7. razred

Mentorica: Bernardka JUREŠ, predm. učiteljica slovenščine ter domovinske in državljske kulture in etike

SPOMINI DEDKA NA OSAMOSVOJITVENO VOJNO

Moj dedek Josip mi je pripovedoval o osamosvojitveni vojni:

»Imeli smo gostinski lokal, ki je bil tik ob glavni cesti. Bili smo v strahu, kaj se bo z njim zgodilo, kajti zelo blizu mosta je bila postavljena barikada, katera bi preprečila ali zaustavila prodor JLA proti Gornji Radgoni. Postavljeno barikado je JLA uničila in prodirala po glavni cesti v smeri Gornje Radgone. Vojaki so streljali in prebivalstvo je preživljalo hude trenutke. Skupaj s svojo hčerko sem se usedel v avto. Počasi sva se vozila proti Gornji Radgoni ter opazovala razdejanje, ki ga je povzročila JLA.«

Vmes se je dedek zamislil, potem pa nadaljeval:

»Prišla sva v Gornjo Radgono. Zanimalo me je, kaj se dogaja na mejnem prehodu, kajti tam sem bil zaposlen. Pazljivo sva šla po cesti proti mejnem prehodu do prve hiše. Od tam sva skrivoma gledala proti mostu. Videla sva postavljene tanke, vojake JLA in nekaj orožja. Naenkrat se je kupola tanka začela obračati proti nama. Hitro sem pograbil hčer in prestrašen zbežal. To ni bilo ravno pametno dejanje, saj sem ogrožal sebe in hčerko.«

Nekaj dni vojne je za dedka pomenilo cela večnost. Nadaljeval je:

»Čez nekaj dni je bil letalski napad. Radovednost nas je premamila, šli smo gledat, kaj se dogaja. Videli smo letalo, ki je nizko in glasno letelo proti Gornji Radgoni. Letelo je tako nizko, da smo videli pilota. Obrnilo se je nazaj in naenkrat se je zabliskalo. Takrat je raketiralo Avtoradgono (današnji Arcont). Spomini o vojni niso prijetni, so pa spomini, ki ostajajo za večno.«

Gal Rakuša

Osnovna šola Gornja Radgona, 8. razred

Mentorica: Tamara Kranjc Roškar, prof. slovenščine in tehnike in tehnologije

A dramatic landscape photograph featuring a church on a hill under a stormy, orange-hued sky. The church is a small, white building with a dark roof and a steeple, situated on a grassy hill. The sky is filled with large, dark, orange-tinted clouds, suggesting a sunset or sunrise. The foreground shows a field of green crops, possibly corn, with some trees and bushes in the middle ground.

PROZNI PRISPEVKI
UČENCEV 4., 5. IN 6. RAZREDA OSNOVNE ŠOLE

Foto: D. Mauko

INTERVJU Z DEDKOM O SLOVENSKI OSAMOSVOJITVENI VOJNI

O slovenski osamosvojitveni vojni sem se pogovarjal z mojim dedkom Blažem Zanjkovičem, ki je bil leta 1991 star 44 let.

Kako se je vojna začela?

Vojna se je začela tako, da so tanki jugoslovanske ljudske armade iz vojašnic zapeljali na ceste, vse kar je bilo pred njimi pomendrali in se napotili na mejne prehode. Njihov cilj je bil zavzeti in zasesti vse mejne prehode ter izolirati Slovenijo pred zunanjim svetom.

Kdo je vojno začel?

Vojno je začela jugoslovanska ljudska armada pod pokroviteljstvom jugoslovanskega političnega vrha.

Kakšno vlogo si imel v vojni?

Jaz osebno v vojni nisem imel nobene posebne vloge ali naloge.

Si se kdaj boril?

Boril sem se, vendar brez orožja.

Kaj si nudil vojakom?

Slovenska vojska se je imenovala Teritorialna obramba. Takoj v začetku vojne je nastala precejšnja panika in zmeda. Tako se je na cesti iz Mote proti Razkrižju pripeljal vojaški kamion, poln vojakov Teritorialne obrambe, ki ni vedel kam. Jaz sem se pripeljal iz nasprotne smeri, se zaustavil pred njimi in jim svetoval kam naj gredo. Obrnil sem avto in se peljal pred njimi. Prišli smo do gostilne Rajnar. Stopil sem iz avta h komandirju in mu predlagal, da se vojaki razporedijo v razkriški grabi, malo naprej od naše hiše. Komandir je sprejel moj predlog in vojaki so se namestili na svoje položaje. Bili so utrujeni, lačni in žejni, zato sem jim v plastični posodi prinesel pijačo. Ni dolgo trajalo in že je v zraku zagrmel jugoslovanski vojaški helikopter. Slovenski vojaki so iz svojih položajev sprožili rafale. Helikopter so zadeli in ta je nekje v bližini Ljutomera moral pristati. Vojaki so v sled tega dejanja bili prestrašeni, zato so iz svojih položajev pribežali k nam na dvorišče in jaz sem jih poskril v garažo. Po kakšni uri je prišlo povelje, naj se umaknejo k Cmagerjevim. Ker so se bali iti po cesti, sem jih »nabasal« v avto in jih odpeljal tja.

Kaj je med vojno počela vaša družina?

Nekaj časa je vladalo zatišje, potem pa je okrog ene ure ponoči zagrmelo. Mimo naše hiše se je valila kolona osemnajstih oklepnikov s spremljavo. Vse to sem opazoval skozi okno. Da bi se izognili še večjemu številu tankov, smo drugi dan z motornimi žagami pohiteli na hrib, kjer je bila cesta najbolj zavita in podrli čez njo debele bukve. To dejanje se je pokazalo kot zelo premišljeno. Naslednja kolona tankov čez to oviro ni mogla. To je bil naš velik prispevek k poznejši zmagi Slovenije.

Zaradi tankovskih granat, ki so odmevale po razkriški grabi, ni bilo več varno prebivati v domači hiši. Vzeli smo oblačila in odeje ter se podali k Rajnerjevim v klet. Tam smo prebili nekaj časa, da je pokanje minilo. Potem smo se zopet vrnil domov v hišo. Hujši boji so se nato preselili na takrat še jugoslovansko mejo, predvsem na carino in mejni prehod v Gornji Radgoni. Zaradi uspešnega branjenja slovenskih branilcev se je jugoslovanska vojska kmalu umaknila in tako se je desetdnevna vojna za samostojno Slovenijo končala. To je bilo za vse veliko olajšanje.

Kako si obvaroval družino?

Očetje so med vojno za Slovenijo imeli veliko odgovornost za svojo lastno družino, ki so jo poleg obrambe domovine prevzeli na svoja ramena. Jaz sem bil takrat že oče petih otrok. Vse sem storil, da otroci niso preveč trpeli in bili lačni.

Kakšna je tvoja ljubezen do domovine?

Kot pravi Oton Župančič: »Domovina je ena nam vsem dodeljena.« Zato poleg ljubezni do svoje lastne družine, ljubezni do Boga, na tretje mesto postavljam svojo domovino Slovenijo. Človek brez domovine je sirota. Domovina je moje zavetje in moj ponos. Domovina mi daje kruh in zaščito. Domovina je vse, kar obdaja. To so gore, ravnice, gozdovi, reke in morje. So ljudje, s katerimi si delim skupno usodo. Domovina je moja vera, kultura in blagostanje. Vse to me določa in potrjuje. Zaradi domovine sem ponosen človek, zato jo neizmerno ljubim.

Se zdaj počutiš svobodno?

Svoboda je najdragocenejša človekova vrednota. Vendar ni vsak človek svoboden. Človek je lahko sredi svobode tudi suženj. Suženj svojih razvad in navad. Jaz se počutim zelo svobodnega, ker ne dovolim, da bi me karkoli zaslužnjevalo, še najmanj moji lastni grehi.

Si bil med vojno spoštljiv do ljudi in generacij?

Ko nastopi stiska, ljudje med seboj še bolj začutimo solidarnost. Eni drugim hitimo pomagat. Še prav posebej med vojno. Spoštovanje še prav posebej pride do izraza. To je minimum, kar smo dolžni do svojih bližnjih in do cele generacije, saj smo vsi vendar bratje in sestre.

Spoznal sem, da je v vojni veliko težje obvarovati svoje domače. Ponosen sem, da je moj dedek v negotovih časih, ki jih je prinesla vojna, pokazal ljubezen do domovine in prispeval k temu, da jaz lahko živim v miru in svobodno.

Fotografija z mojim dedkom (*Foto: Vid Kašič*)

Vid Kašič

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 5. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik, prof. razrednega pouka

OSAMOSVOJITVENA VOJNA V PRESIKI

Presika je majhna vasica z razkropljenimi hišami, razmetanimi vzdolž ceste, ki vodi od hrvaške meje do Ljutomera. Večina hiš leži na dnu doline. Na vzhodu meji na vas Globoko, na zahodu pa na Nunsko Grabo. Obdajajo jo hribi Slovenskih goric, zato je zelo primerna za postavitve vojaške zasede, še toliko bolj, ker je okolica ceste ves čas močvirnata.

To so vedeli tudi vojaki slovenske vojske, ko so junija 1991 na tej cesti postavili barikade, da bi preprečili prehod koloni tankov Jugoslovanske ljudske armade, ki so prihajali iz Hrvaške in so bili namenjeni na avstrijsko mejo.

Vaščane je štab Teritorialne obrambe (TO), junija 1991, obvestil, da bo najverjetneje šla sovražna vojska skozi našo vas in bo najbolje, če domačini zapustijo svoje domove. Postavili so dve barikadi iz tovornih vozil, enoto TO pa so namestili v zasedo, na hrib, ob barikadi. Domačini, ki so stanovali neposredno ob barikadi in tisti vzdolž ceste, pred barikado, so dejansko zapustili domove in odšli. Stanovalci, ki so bili nekoliko bolj oddaljeni od barikade, so ostali in upali, da sovražnik morda le ne bo tako agresiven, da bi streljal na civilne domove. Dedkova hiša je ostala zadnja poseljena hiša za barikado, zato so služili kot povezava med enoto TO in njihovim štabom.

Na dan spopada je enota TO že zjutraj odšla od dedkove hiše na položaje. Dedek pa se je z avtomobilom odpravil na hrib Robadje, od koder je lahko opazoval vso cesto, ki vodi skozi Presiko vse do Koga. Kolona tankov se je prikazala na Kogu šele v popoldanskem času. Takrat se je dedek podviral domov.

Ravno tiste dni se je po naključju na dvorišču dedkove hiše nahajal avtomobil na štirikolesni pogon. Vanj je naložil svojega dedka in babico ter ju odpeljal v bližnji gozd pod hribom, kjer so bili zaščiteni pred izstrelki. Ostali člani družine, med katerimi je bil tudi moj, takrat štiri leta star oče, pa so prišli peš za njimi. Komaj so se namestili v gozdu, se je že pričel spopad. Kroglice so frčale nad njihovimi glavami in lomile veje z dreves. To ni trajalo posebej dolgo, saj se je naša vojska, po porabi streliva, morala umakniti. Vojaki TO so se umikali po vinogradu na vrhu griča, dedek pa ni vedel, zakaj se umikajo in ali jim morda ne sledi sovražnik. V tem primeru bi lahko bila ogrožena celotna družina. Zato se je povzpel na vrh hriba, kjer je imel dober razgled. Videl je tanke, ki so se izživiljali in s strojnicami »kosili« kar povprek, na srečo pa ni bilo nikogar,

ki bi sledil našim vojakom. Streljanje je trajalo še nekaj časa, nato je utihnilo. Vrnil se je v zavetišče, kjer so vsi še nekaj časa v strahu čakali, kaj bo. Nič se ni zgodilo. Čez čas so zapustili zavetišče in se vrnili domov. Namestili so se v klet, kjer bi bili varni tudi, če bi vojaki streljali na njihovo hišo.

Sovražnik je z lahkoto odstranil barikade in se brez poškodovanega tanka, odpravil skozi vas, proti Ljutomeru. Hrumenje tankov, ki so odhajali, je bilo grozno, vendar pa ob odhodu niso streljali na okoliške hiše.

Vsi so bili veseli odhoda sovražnika, a kljub temu nihče od njih, razen mojega očeta, tisto noč ni zatisnil očesa. Sovražnik ni nikoli več prišel v vas mojega dedka.

Ob dedkovem pripovedovanju sem spoznal, da je vojna potekala čisto drugače, kot sem si predstavljal. Ni bilo določenih junakov. Junaki so bili vsi.

Moj dedek, Aleksander Kovačič, občan Presike (Foto: Lan Kovačič)

Lan Kovačič

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 5. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik, prof. razrednega pouka

STRAH IN TREPET

Moja mama je bila v osmem razredu. En dan prej kot se je vojna začela so nič hudega sluteč odšli v Kanado. Njena pot v Kanado je bila, kot se spomni, zelo dolga in čudna. Namesto enega leta so imeli kar tri leta z veliko zamudami in nihče jim ni nič povedal, kaj se dogaja. Ko so končno prispeli, so jih na letališču pričakali zaskrbljeni sorodniki, saj tudi oni niso vedeli, kaj se je dogajalo in zakaj.

Naslednji dan so po televiziji gledali poročila. Takrat so videli grozne posnetke iz Slovenije, iz svojih bližnjih krajev, kjer je bila čisto prava vojna. Takoj so klicali domov, a nihče ni dvignil telefona. Vsi so jokali in niso vedeli, kaj naj storijo. Predstavljali so si najhujše, saj so tako tudi prikazovali po televiziji in nikakor niso dobili nobenega glasu od svojih domačih. Dedek je želel takoj odpotovati nazaj domov, a ni bilo možno dobiti leta do Slovenije. Mama se spominja, kako so bili prestrašeni, kako so jokali in ves čas spremljali dogodke po televiziji. V cerkvi za Slovence so imeli posebno slovensko mašo, kjer so molili za mir.

Moj boter, mamin starejši brat in njegova žena ter moj bratranec so ostali doma. Nič niso slutili, kaj se bo zgodilo. Vojna se je začela 27. junija 1991. Bilo je poletje. Imeli so odprta okna. Kar naenkrat so zaslišali ropotanje, ki je prihajalo iz smeri Razkrižja. Ko je boter je pogledal pobližje je videl, da je to vojaška policija. Za policijskim avtom pa je bilo kar nekaj tankov, boter se ne spomni, koliko jih je pravzaprav bilo. Tanki so se peljali do Veržeja, iz Veržeja v Radence, iz Radencev pa v Gornjo Radgono. Nihče ni pričakoval tega. Sosed je klical na policijo. Tanki so se odpeljali na tedaj jugoslovansko mejo.

Boter in moj bratranec, tedaj še dojenček, sta se peljala proti Cvenu in zaslišala glasen zvok letala. Boter je pogledal v nebo in videl vojaško letalo. Nato sta hitro, kot sta le lahko, šla proti domu. Letalo je bilo namenjeno vzdolž reke Mure. Sosedje in boter ter njegova družina so se skrili v našo klet. Tja so si shranili zaloge konzerv, vode, kruha. V kleti so ostale ženske z otroki. Moj boter je moral na krajevno skupnost Cven, kjer je dežural pri telefonu. Ampak na srečo niso bili dolgo v kleti, saj je vojna trajala deset dni. Dedek se je čez čas slišal po telefonu s svojim sinom, mojim botrom. Ta mu je povedal, da ni tako zelo hudo kot kažejo po televiziji, da se stanje umirja. Kljub temu se teh dogodkov vsi še vedno spominjajo s strahom.

Cesta skozi Moto po kateri so leta 1991 hrumeli oklepniki (Foto: Žan Jerič)

Skrivališče v kleti leta 2023 (Foto: Žan Jerič)

Žan Jerič

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 5. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik, prof. razrednega pouka

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

Moj sorodnik Franc Slokan mi je kot nekdanji pripadnik slovenske milice pripovedoval o vojnem letu 1991 in kako smo postali samostojna država.

Po smrti maršala Tita 1980 je prišlo najprej do gospodarske krize, potem pa še do politične krize v takratni skupni državi Jugoslaviji. Prišlo je tudi do političnih gibanj v Republiki Sloveniji in Hrvaški z namenom, da se odcepita od Jugoslavije. Temu se je uprla vlada v Beogradu in zahtevala, da se Jugoslavija ne razdeli na samostojne države. Slovenija tega ni sprejela in je začela s pripravami za osamosvojitve. Obrambne priprave so potekale v slovanski Teritorialni obrambi in milici.

Ponoči, 26. junija 1991, je Jugoslovanska armada s tanki in drugimi vozili poskušala zavzeti mejne prehode z Avstrijo, Italijo in Madžarsko. To so jim preprečevale enote Teritorialne obrambe in milice. Do prvih borbenih aktivnosti je prišlo na mejnih prehodih na Primorskem. Za Pomurje pa so se vojne aktivnosti začele na mostu čez reko Dravo v Ormožu.

Na območje občine Ljutomer so prodirali vojaki Jugoslovanske ljudske armade iz smeri vojašnice Varaždin. Prodirali pa so čez Razkrižje, Žerovince, Presiko, Kog. Šli so proti mejnemu prehodu Gornja Radgona. Njihov pohod je bil zaustavljen na več barikadah v Gibini, Presiki, Žerovincih in Stari Novi vasi. Vendar so te oklepne enote uspele zavzeti mejni prehod v Gornji Radgoni. Tam je prišlo do najhujših spopadov. V spopadu je bil porušen zvonik cerkve v Gornji Radgoni in okoliške zgradbe ob mejnem prehodu. Oklepne enote Jugoslovanske armade pa niso uspele priti preko reke Mure. Izvedene so bile blokade vseh treh mostov na Razkrižju, Veržeju in Petanjcih. Na območju nekdanje občine Ljutomer je potekalo več bojnih aktivnosti. Na eni strani se je borila jugoslovanska vojska, na drugi pa pripadniki slovenske milice in Teritorialna obramba.

Do umika oklepnih enot Jugoslovanske ljudske armade je v Pomurju prišlo 3. julija, 4. julija pa je bil že sproščen promet čez reko Muro. Zadnji vojaki Jugoslovanske ljudske armade so Slovenijo zapustili 25. oktobra 1991. Takrat smo postali samostojna država.

Živa Sever

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred
Mentorica: Nataša Pušenjak, prof. razrednega pouka

MOJ DEDEK MI JE PRIPOVEDOVAL

Mojemu dedku je ime Martin. Delal je na Tehnostroju v Ljutomeru. Ni bil vojak, ampak je varil material za barikade, ki so jih uporabljali za to, da bi ustavili prodiranje tankov jugoslovanske armade v Slovenijo.

Nekega dne, ko se je dogajala vojna za osamosvojitve Slovenije, je njegovo podjetje preletelo letalo. To letalo je prebivalcem metalo letake. Letaki so opozarjali prebivalce, naj ne zapuščajo domov. Besedilo je bilo napisano v srbo-hrvaščini. Tisti dan so dobili ukaz, da morajo v Križevce pri Ljutomeru pripeljati material za barikade. Tega nihče ni upal narediti, zato je to z gumi vozom peljal moj dedek. Ko se je vozil po cesti čez križevska polja, sta ga preleteli dve letali. Dedka je bilo zelo strah, ker bi nanj lahko streljali ali vrgli bombo. Ti dve letali sta nato v Kačurah res odvrkli bombi. Material je varno pripeljal na cilj, nato pa se vrnil na Tehnostroj. Od tam ga je do Veščice odpeljal sodelavec in ga odložil. Dalje ga ni upal peljati, ker so bili na Gibini tanki. Tam je potekal spopad. Do doma je moral iti peš. Videl je, da ni nikjer žive duše. Vsi ljudje so bili skriti. Domov je prišel pozno zvečer. Doma ga je čakala babica. Bila je prestrašena. Mislila je, da se je kaj hudega zgodilo, saj ga tako dolgo ni bilo domov. Videl je, da se oni skrivajo v kleti, torej moja mama, brat in babica. Nato pa je z odejo k njim pritekel še sosed in šli so v klet. Poslušali so, kako na Gibini poteka boj. Dedek je čez čas zapustil klet in odšel na hrib. Skril se je za drevo in gledal, kaj se dogaja na Gibini. Videl je le rdeče sledi, ki so jih puščali izstreljeni naboji iz pušk.

Naslednji dan se je odpravil na Gibino gledat, kaj se dogaja. Vojaki so bili še zmeraj v tankih. Čakali so na ukaz, da se umaknejo. Tam je našel dva 120 mm tankovska naboja. Enega si je domov odnesel on, enega pa njegov prijatelj.

Danes je vesel, da živimo v svobodni Sloveniji.

Živa Rauter,

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, prof. razrednega pouka

VOJNA V SLOVENIJI LETA 1991

O osamosvojitveni vojni sem povprašal mojega dedka Janka Viherja. Spominja se, da so bili na češnji, ko se je vse začelo. Vse je ropotalo in niso vedeli zakaj gre. Potem so izvedeli, da so iz Hrvaške poslali tanke na radgonsko mejo.

Ker so v Ormožu naredili zapore na mostu, na začetku niso mogli mimo. Pot so nadaljevali po drugi strani. Ko so prišli do Žerovincev, so tanke opazovali s hriba. Tanki nato niso mogli nadaljevati poti proti Ljutomeru, saj so preko ceste podrli drevesa. Zato so se tanki postavili na cesto čisto blizu nas in tam tudi obstali, saj tudi tu niso mogli naprej zaradi podrlih dreves.

Zjutraj so naši vojaki začeli streljati na njih, zato so začeli streljati nazaj. Streli so začeli leteti tudi v našo hišo, zato je dedek zbudil mojo mamo in njeno sestro, babica je spakirala stvari in odpeljali so se k moji prababici in pradedku v Lahonce. Tisti dan ni šel nobeden v službo.

Drugi dan so se vrnil na delo, ampak so delali samo do dvanajste ure, ker je bil napovedan zračni napad. Po dvanajsti uri so jih res začela preletavati letala. Moja mama in njena sestra, ki sta bili pri prababici, sta bili v tistem času ravno na njivi. Prababica se je spomnila druge svetovne vojne in se prestrašila, zato so se morali vsi takoj vleči v travo, kjer so se skrili, da jih letala ne bi opazila. Babica in dedek sta se med bombardiranjem vračala domov iz službe. Peljati sta se morala po stranskih poteh in gozdu. V trgovini sta prosila, da sta lahko poklicala k prababici in sporočila, da je z njima vse v redu.

Ravno v tem času je bila v bolnici moja druga prababica in takrat so sporočili, da morajo priti po njo. Zato sta se dedek in stric Gusti odpravila v Mursko Soboto. Ker so bile glavne ceste zaprte, sta šla preko reke Mure z brodom. V bolnici so hotele vse ženske z njima domov, saj so se bale. Ena je odšla z njima kar brez odpustnice.

Po vrnitvi v službo so morali najprej prebarvati zasežene tanke v našo barvo, saj je moj dedek delal na servisu vozil. Dedek je bil med vojno tudi vodja mobilizacijskega odbora v krajevni skupnosti in je moral skoraj vsako noč raznašati pozive ljudem, da so se šli boriti oziroma pomagati. Nekateri so bili zelo prestrašeni, ko so dobili poziv.

Pozivi so se raznašali ponoči med triindvajseto in drugo uro, da so se zjutraj javili na mestu, na katerega so bili poslani.

Dedek je bil tudi v komisiji, kjer so po končani vojni ocenjevali škodo na avtomobilih in objektih. Vojna je trajala deset dni, nam pa je za spomin na srečo zapustila samo luknjo v hiši.

Bine Rozman

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, prof. razrednega pouka

Foto: D. Mauko

SKRIVANJE RUSKEGA VOJAKA

Zgodbo je moja prababica Ana večkrat pripovedovala moji mami Mileni. Po njeni pripovedi sem napisal zgodbo o vojaku iz 2. svetovne vojne.

Zgodba govori o ruskem vojaku, ki se ni hotel več boriti in si je želel samo varno vrniti domov. Ko se je na spomlad 1945 pojavil na vhodnih vratih prababičine hiše v Lukavcih, je prababici Ani in njenemu očetu povedal, da je njegov vod padel v zasedo nemških vojakov ter da ne ve, kaj se je zgodilo z njegovimi sotrpini, sam pa je za las ušel gotovi smrti. Prosil ju je za zatočišče in hrano, saj je bil zelo izmučen. Povedal jima je še, da je po poklicu urar, da ima v Rusiji urarno in da si res srčno želi, da bi svoj dom in urarno še kdaj videl.

Prababici in njeni družini se je zasmilil, saj je bil v tistem času prisilno vpoklican v vojsko tudi prababičin brat. Ruskemu vojaku so zato za par dni nudili zatočišče. Vojak je bival in spal v zgornjem delu gospodarskega poslopja na senu. Nemški vojaki so res prišli in ga iskali po vasi, pa vendar ga niso našli.

Po nekaj dnevih bivanja in skrivanja pri prababičini družini se jim je najlepše zahvalil za vso pomoč in jim obljubil, da jim bo v zahvalo, ker so mu nudili skrivališče, poslal uro, ko se bo vrnil v Rusijo. Žal ure prababica nikoli ni prejela in se je še na stara leta spraševala, ali se je vojaku uspelo vrniti domov.

Čeprav jih vojak nikoli ni kontaktiral in o njem niso nikoli nič slišali, je prababica trdno verjela, da se je vojak varno vrnil domov ter da jim je obljubljeni uro tudi poslal, ampak se je le ta nekje na poti iz Rusije izgubila oz. so jo ukradli.

Nikoli ni hotela niti pomisliti na to, da se nesrečni vojak ni vrnil domov.

Žiga Šumak

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, prof. razrednega pouka

NEUSTRAŠEN OČE IN VOJNA

Kako je doživljal vojno za samostojno Slovenijo mi je pripovedoval moj ata Marko. Ravno je zaključeval srednjo šolo in ker so bile počitnice, je honorarno delal kot natakár.

Tiste dni se je veliko govorilo, da nas bodo napadla jugoslovanska letala. Med ljudmi je bilo čutiti veliko strahu. Mojega očeta ni bilo nič strah.

Nekega jutra, ko je čistil lokal, se je oglasila sirena za letalski napad. Pohitel je pred vhod lokala in gledal, kako ljudje tečejo v bližnji gozd. Ulice so bile prazne, le na oknu sosednjega bloka je uzrl svojega očeta, mojega dedka, kako gleda v nebo. Pozdravila sta se s pogledom in ata se je vrnil nazaj v lokal. Zelo začuden je opazoval, kako so se čistilke, kuharice in natakárice med tem časom skrile pod biljard mize. Ni mu bilo smešno, mu je pa bilo zabavno. Še preden je bilo konec alarma za zračni napad, je vsem skuhal kavico in natočil pijačo.

Čez dan je dobil obvestilo, da morajo biti vsi lokali ob desetih zvečer zaprti. Trdno je bil odločen, da bo ta ukaz upošteval. Ampak ravno tisti dan ob tisti uri so v lokal pršili vojaki, fantje slovenske Teritorialne obrambe. Ker ni vedel kaj naj stori, je poklical svojega šefa. Njemu je bilo vseeno, zato je ata vojakom popustil, ko so mu dejali, da bi radi na hitro nekaj spili, preden grede na mejo branit položaj.

Ura je bila že globoko čez deset, ko so na vrata potrkali policisti. Ata se je od strahu začel opravičevati. A so ga med opravičevanjem prekinili in ga vprašali, če lahko tudi oni dobijo kaj za popiti. Od tistega dne je bil to edini lokal v kraju, ki je bil odprt tudi čez deseto.

Od hrabrih vojakov je slišal veliko zgodb, takšnih in drugačnih. Poln samozavesti se je tudi sam šel prijaviti na občino kot prostovoljec. Namesto puške in čelade pa so poklicali njegovo starejšo sestro, ki ga je odpeljala domov. Še danes ne ve točno zakaj. Vrnil se je za šank in z občudovanjem poslušal gospoda Kacina, ki je preko radijskih valov opogumljal vse Slovence, res je bil super.

Nekega dne pa je v polomljeni nemščini pozdravil in postregel dva avstrijska novinarja. Okamenel je, ko je izvedel, da sta bila drugi dan neka druga dva novinarja ubita. Ves

njegov pogum je izginil, bil je prestrašen in prvič se je zavedal, da ga je strah in da gre za res.

Nika Križan

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, prof. razrednega pouka

Kolona JLA pred barikado na mostu Ormož, 27. junija 1991. Foto: Š. Hozyan

SPOMINI DEDKA NA OSAMOSVOJITVENO VOJNO

Moj dedek Marijan Jelen je dobil poziv za slovensko vojsko julija, leta 1991. Zadolžen je bil za oskrbo vojakov teritorialne obrambe s hrano.

Zaposlen je bil v Blagovnici v Ljutomeru. Od tam so se vojaki oskrbovali s hrano. Potrebno je bilo zagotoviti dovolj kruha, konzerv, testenin in druge hrane. Na razpolago je moral biti 24 ur na dan.

V spominu ima dogodek o pričakovanem zračnem napadu vojaških letal. Mnogo ljudi se je zateklo v Blagovnico, ki je bila kot zatočišče. Babica ni več mogla iti v službo, otroci pa ne v vrtec. Prvi dan vojne so na cesti med Žerovinci in Mekotnjakom, pred železniškim preходом, z barikado ustavili tanke Jugoslovanske armade. Ker so ugotovili, da so ob železniški progi pripadniki teritorialne obrambe, so začeli streljati z tankovskimi mitraljezi. Zadeli so tudi streho hiše Binetovega, sošolčevega dedka, streho hiše strica Janka in streho gostilne Tramšek.

Tanki in oklepniki armade so se drugo jutro umaknili. Babica, moja mama in teta so se skrile v klet.

Iz Ormoža je prišla babičina sestra, saj je bilo tam huje. V Ormožu so streljali na stanovanjsko hišo in skladišče železniške postaje.

Vojna na srečo ni dolgo trajala.

Vita Pulko,

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, prof. razrednega pouka

MOJ DEDEK IN BARIKADE

Vojna za osamosvojitve Slovenije se je začela 26. junija 1991. V tej vojni je sodeloval tudi moj dedek Drago Poštrak.

Pripovedoval mi je, da je s soborci delal barikade. Podirali so drevesa preko ceste in tako preprečevali tankom, da bi prišli do cilja.

Bojevati so se začeli v mestu Ormož. Tam je dedek s svojimi soborci čakal na njih. Šli so proti železniški postaji, saj se je bližal tank. Tanki so prihajali iz Hrvaške. Potem je tank streljal v železniško postajo. Vsi so se ustrašili in zbežali v tovornjak. Tam so še naprej čakali na tanke.

S tovornjakom so se nato odpeljali v Maribor. Tam so spali pod balkoni, saj so morali čuvati vojake. Tam so spali 14 dni. Babičin bratranec se je tam spoznal in jim prinesel hrano, saj so bili lačni. To je bil eden lepših spominov na vojne čase.

Še danes se babičin bratranec in moj dedek spominjata vojne in kako sta se srečala v Mariboru. Na srečo se je vse dobro in hitro končalo.

Dedkova značka v spomin na vojno (Foto: Ana Trstenjak)

Ana Trstenjak

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, prof. razrednega pouka

A wide-angle photograph of a vast field of purple flowers, likely tulips, stretching towards a horizon. The sky is filled with soft, colorful clouds in shades of pink, orange, and blue, suggesting a sunset or sunrise. In the background, there are rolling green hills and a line of trees. The overall mood is serene and beautiful.

PESEM
SREDNJEŠOLKE

Foto: D. Mauko

DOM

Slovenija, domovina ljuba,
kako radi bi osvobodili te,
s tabo tujih nadzorov rešili se!

Poudarili tvojo lepoto,
vrednost in dobroto!

Dnevi so hitro se spremenili,
zdaj, ko željo vsi smo razglasili.

Glavna skrb **plebiscit ni več,**
moramo le braniti te, v roke vzeti meč!

Gederovci, Kuzma, Dolga vas, pazite,
pred tujcem nikakor se ne plazite!
Le pogumno, strastno borbo ohranite,
našo deželo zares obranite.

Počasi vidi se že mir,
na Hodošu tujci odšli so na drugi tir!
Le mirno, morda je to zares konec,
namesto hrupa zdaj se sliši le zmagoslavni zvonec.

Slovenija, domovina ljuba,
zdaj zares svobodna si,
tvoji državljani smo končno postali mi!

Zoja Benko

Gimnazija Murska Sobota, 1. razred

Mentorica: Melita Franko, prof. zgodovine in sociologije

PESMI
UČENCEV 7., 8. IN 9. RAZREDA OSNOVNE ŠOLE

Foto: D. Mauko

PETI NDVAJSET

Janko je zjutraj na kurirsko pot odšel,
še dobro, da ga ni bilo doma,
saj njihova domačija je bila napadena.

V mrtvašnico je šel se od prijatelja poslovit,
naredil je korak in že bil aretiran
ter v prostore občine Cezanjevci poslan.

Ubil je gestapovca, drugega ranil,
se v Vogričevcih pri Filipiču ustavil,
a vse zaman, Nemci s psi so ga izsledili.

Domačijo trideset orožnikov je obkolilo,
ko Janko v klet se je skrnil
in v borbi še enega gestapovca ubil.

Štiri ure boj je trajal,
ko glas deske je izdajal,
kje še ne šestnajstletni junak se skriva.

Janko je padel,
a z njim nova tragedija pri Ribičevem mlinu
se daljnega leta 1944 je zgodila
in mnoga življenja spremenila.

25. aprila so 25 talcev
iz ptujskega zapora pripeljali
in nekaj domačinov zraven dali,
da bi jih smrti predali.

Na kole so jih zvezali,
oči prevezali
in s puškami njihova življenja končali.

25 nedolžnih ljudi za domovino je umrlo,
da danes življenje naše je brezskrbno.

Klara Polanec

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 7. razred

Mentorica: Karmen Rauter, prof. slovenščine in nemščine

JUNAK

Kdo je moj junak?
Je to rojak, vojak?
Le kdo mi krila je dal,
kdo mir in svobodo omogočil?
Krila sta dala mi starša,
svobodo in mir pa junak.

Kdo nas branil je?
Kdo namesto v postelji na
snežni odeji je ležal in
ob nežni pesmi si tolažbo iskal?

To bil je naš rojak in vojak,
Rudolf Maister -
pesnik, domoljub in pravi junak.
On je z dejanji in s pesmimi
ljubezen do domovine izkazoval,
za mirni spanec na domačih tleh
se je bojeval.

Sofija Jurjovič

Osnovna šola Kapela, 8. razred

Mentorica: Alenka Kozar, prof. slovenščine

OSAMOSVOJITVENA

V času, ko je zgodovina obujala moč,
Slovenija klicala po svobodi je, na pomoč!
Srca pogumna, ki stopila so v bran,
so poskrbela, da bo ta dan za vedno obeležen
in slovenski zastavi vdan.

Ko so ljudje se v enotnost združili,
so se vsi strahovi porazgubili.
Vojaki so prvi v Slovenijo stopili,
naši fantje so se jih takoj lotili.

10 dni smo Radgončani trpeli,
ko so naše stavbe tanki zadeli.
A vendar je pravica prišla na dan,
ko še zadnji vojak nas je zapustil, pokesan.

Nekaj časa smo rabili,
da bi poskrbeli za vse, kar so nasprotniki za sabo pustili.

Solze sreče se po licih so vlile,
ko se naše sanje niso ubile.

Zdaj ponosno vsi stojimo,
kakor jaz, tudi ti.

Slovenija moja, na še mnogo let,
naj tvoja pesem začne po vsem svetu donet!

Ela Rovšnik

Osnovna šola Gornja Radgona, 9. razred

Mentorica: Tatjana Šebjanič, prof. geografije in zgodovine

MOJA DOMOVINA

V Prekmurju so polja široka,
tam je polno veselja in ponosa.
Slovenija je moja domovina,
ki jo ponosno z vami delim.

Mura teče, nežno in počasi,
v njenih vodah se zdi, da rastejo sanje.
Mahanje štokljam na jasnem modrem nebu,
v prekmurski pokrajini je lepo.

Griči in miren pogled,
kjer sonce zaide.
Vinogradi šepetajo zgodbe preteklosti,
v prekmurskem naročju ljubezen trdno držijo.

Cerkveni zvonovi zvonijo v jutranji zarji,
vabijo vse, da se zberejo, se smeji in zgodbe delijo.
Sladkost gibanice na kuhinjski mizi,
v tej deželi zgodbe in ljubezen omogoči.

Razigrani vetrovi na poljih plešejo,
otročstvo v Sloveniji je čarobno doživetje.
Moje srce je dvanajst let staro in ve,
da v prekmurskem objemu duh raste.

Festivali, tradicije in pesmi tako sladke,
v tej domovini je vsak trenutek prava poslastica.
Sloveniji moje srce za vedno je zvesto.

Maks Palnec

Osnovna šola Kuzma, 7. razred

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerz. prof. slovenščine in nemščine

MOJA SLOVENIJA, MOJE PREKMURJE

Leta 1991 Slovenci v vojno smo planili
in si domovino svojo priborili.
Postali smo samostojna država,
kjer Prekmurje je njena glava.

Slovenija naša lepa je domovina,
Slovenci njena krasna **smo družina.**
Imamo svoj jezik, grb in zastavo,
čudovito ustvarili smo državo.

Bela, modra in rdeča,
to naša je slovenska sreča.
Samostojen narod smo Slovenci mi,
naj naš grb zastavo še dolga leta krasi.

V zgodovini naši naleteli smo na nekatere čudne besede,
kot sta referendum in plebiscit,
zato bodimo mi mladi Sloveniji ščit.

Zato bodimo bratu brat,
človek človeku,
Slovenec Slovencu,
... pogumno ...
v oporo in ponos.

Vid Jeneš

Osnovna šola Kuzma, 8. razred

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerz. prof. slovenščine in nemščine

MOJA DOMOVINA

Moja domovina je majhna,
a lepa država.

Slovenija ji je ime.

Imamo morje globoko in gore visoke,
reke, jezera in bistre potoke.

Slovenija lepa, prelepa,
o ti moja domovina.

**Že leta nazaj osvobodila nas je slovenska vojska
in rešila to lepo državo.**

Slovenija zame je edina.

**Oblika njena osrečuje me,
najbolj pa naš materni jezik razveseljuje me,**
po vsem tem hrepenim
in za domovino mojo živim.

Sara Huber

Osnovna šola Kuzma, 7. razred

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerz. prof. slovenščine in nemščine

SLOVENIJA

Slovenija se je odcepila
in Evropi bi se rada pridružila.
Vendar zaslišal se je strašen pok,
v naši domovini je sledil velik šok.

Z vseh strani prihrumeli so tovarnjaki,
ki grozili so s svojimi vojaki.
Slovenija se je znašla v vojni,
ljudje postali so brezvoljni.

V zaklonišča in kleti so bežali,
da bi svoja življenja obvarovali.
Zunaj je divjala prava borba,
slovenski vojaki so branili svoja polja.

Deset dni so pogumno se borili
in domovino pred sovražniki **ubranili.**
Slovenija postala je svobodna,
za srečno življenje vseh Slovencev godna.

Neja Jančarič in Iva Vogrinčič

Osnovna šola Tišina, 7. razred

Mentorica: Bernardka JUREŠ, predmetna učiteljica slovenščine ter domovinske in državljanske kulture in etike

NAŠA DOMOVINA

Slovenija je naša domovina,
saj tu živi moja družina.
Rumeno sonce nad njo žari
in veselje v nas budi.

Rada imam svojo domovino,
saj pri nas je res lepo.
Prelepe naše so doline,
ki krasijo visoke jih planine.

Ko pred leti vojna je divjala,
se je naša vojska v boj podala.
Deset dni se je borila
in našo deželo osvobodila.

Zdaj živimo v miru in svobodi,
Slovenec ponosno po domovini hodi.
Na hude čase izpred let
opominjajo nas obeležja spet.

Žana Mertik in **Melisa Škofič**

Osnovna šola Tišina, 7. razred

Mentorica: Bernardka JUREŠ, predmetna učiteljica slovenščine ter domovinske in državljanske kulture in etike

SLOVENIJA – **NAŠA DOMOVINA**

Slovenija se je leta 1991 osamosvojila
in svojo državo dobila.

Nato je sledila vojna, huda reč,
vse je bilo črno kot peč.

V desetih dneh vse se je umirilo
in z vojsko dogovorilo.

Vojaki so odšli,
žal, pustili so sledi.

Slovenci zdaj ponosni smo,
da zastava, grb in himna naši simboli so.

Letos praznujemo njen 33. rojstni dan,
naj vsak Slovenec **bo ponosen državljan!**

Mila Veren

Osnovna šola Tišina, 7. razred

Mentorica: Bernardka JUREŠ, predmetna učiteljica slovenščine ter domovinske in državljanske kulture in etike

ZGODBA STARIH STARŠEV

Mi vedno so stari starši govorili,
kako bilo je, preden smo se osamosvojili.
Kako slovenski narod bil je predan,
bojeval se skoz, vso noč in dan.

Prav noben ni bil zaman,
četudi so Radgono zavzeli kot orkan.
Pa se sprašujem - kaj bi bilo?
Kaj bi bilo, če bojevala vojska se ne bi tako močno.

Potem pa **zaprem oči,**
se pomirim,
kajti spoznam,
da v samostojni Sloveniji živim.

Vanesa Peterka

Osnovna šola Gornja Radgona, 9. razred

Mentorica: Tatjana Šebjanič, prof. geografije in zgodovine

LJUBO POMURJE

Pomurje ne bi obstajalo,
če nas po veliki vojni
general Maister ne bi rešil,
tako da se je tujcev znebil.

Govorili bi vsi nemško,
lahko bi se počutili grenko.
Lahko bi bili tudi Madžari,
če bi devetnajstega leta čakali.

Kjer danes teče reka Mura,
tam ne leži dežela tuja.
Slovenija dežela moja po marsičem slovi,
na kar ponosni smo Slovenci vsi.

Deny Vouri

Osnovna šola Kuzma, 9. razred

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerz. prof. slovenščine in nemščine

MOJ DOM

Moj dom je v Sloveniji,
v tej lepi deželi.
Tu živimo Slovenci,
ki ponosni smo nanjo.

Dobili smo državo pred triintridesetimi leti,
si priborili zmago, da tu lahko bi živeli,
bili srečni in veseli.

Posebej še Prekmurje,
res lepa je pokrajina.
Tu teče reka Mura
in peče se gibanica sladka.

Imamo zastavo in himno,
imamo veselje in radost.
Ponosni smo na našo domovino,
in na našo zgodovino.

Na koncu naj se zahvalim
za moj dom,
kjer še naprej rada živela bom.

Eva Recek

Osnovna šola Kuzma, 7. razred

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerz. prof. slovenščine in nemščine

MOJA DOMOVINA

Ponosen sem na svojo domovino,

v njej živeti je prav fino.

Nisem bil še rojen, ko je nastala,

zato gre osamosvojiteljem zahvala,

da živimo v deželi čudoviti,

kjer je moč vse narediti.

Slovenija morda ni prav velika,

a jo krasi marsikatera odlika.

Imamo vse,

kar imajo veliki -

lepo je kot na sliki.

Naša hrana, ljudje, morje, hribi in doline -

lepo je,

da se ti cedijo sline.

Gal Ivezič

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 9. razred

Mentorica: Renata Vlaović, prof. slovenščine

A wide-angle photograph of a vast field of purple flowers, likely tulips, in full bloom. The flowers are densely packed and stretch towards the horizon. In the background, a row of tall, dark, conical evergreen trees stands against a dramatic sunset sky. The sky is filled with soft, horizontal bands of orange, yellow, and pink, with a bright sun partially obscured by clouds near the horizon. The overall mood is peaceful and scenic.

PESMI
UČENCEV 4., 5. IN 6. RAZREDA OSNOVNE ŠOLE

Foto: D. Mauko

MOJA DOMOVINA

To je moja domovina,
tukaj sem jaz doma.

Za Slovenijo so se borili s krvavimi rokami
in s popraskanimi nogami.

Slovenija lepa je dežela,

z veliko voda in gora.

Ima polno gozdov in veliko hribčkov.

Ljubljana naše glavno mesto je,

kjer na sredini Tromostovje je.

V Pomurje štorke vsako pomlad priletijo

in se borijo, da mladičke vzgojijo

in potem v južne kraje z njimi poletijo.

Na Primorskem morje se razteza,
prav tako pa se v solinah pridobiva sol.

Na Notranjskem se jame lahko ogleda,

srečaš lahko tudi kakšnega medveda.

Na Gorenjskem slavni Triglav je,

ki kot naša najvišja gora razteza se.

Planica je naša kraljica,

kjer smučarski skakalec leti kot ptica.

Res lepo je v domovini naši.

Živimo v najlepši državi,

katero moramo čuvati in varovati,

da bo še naprej tako lepa,

da si jo bo vsaka oseba želela obiskati.

Mark Vavpotič

Osnovna šola Kapela, 6. razred

Mentorica: mag. Bernarda Roudi

MOJA SLOVENIJA

Če bi gledal iz vesolja,
spraševal bi se – kje si,
moja Slovenija, le kje si?
Majhna pika v osredju Evrope si,
zame pa ves svet si ti.

Naši predniki so zate se borili,
nekateri celo svoja življenja izgubili.
Najprej svet je zavračal tvoj obstoj,
vendar so naši borci ga izborili
in nam **lepša življenja zagotovili!**

Slovenija – ti si moj dom,
ti si moj celi svet!
Naj ostane mir
za vedno vate ujet!

Mi pa se spet in spet zate trudili bomo,
da lepote naše občudoval še naprej bo cel svet!

Gal Zalokar
Osnovna šola Kapela, 6. razred
Mentorica: mag. Bernarda Roudi

SLOVENIJA JE DOMOVINA

Slovenija je domovina,
vseh ljudi je zaposljiva.

Čeprav majhna je,
vsak v njej dobro znajde se.

Veliko lepih krajev je,
vsak bi jih želel videti,
a našim le v tujino se mudi,
saj nihče lepot pri nas doma ne opazi.

Vsi govorijo, da povsod je lepo,

a doma je najlepše.

Ljudi ne razumem,
zakaj na izlete hodijo drugam?
Morda, ker tam nisi sam?

Doma je čar,
ki ga ne vidiš vsak dan.
A najbolj si srečen,
ko doma na kavču ležiš
in se s svojimi starši poveseliš.

Mama hoče na potovanja,
jaz pa bi se rada naužila spanja.
Hoče iti triglavski park pogledat,
tudi v Prešernovo hišo pošpegat.

Po spletu pogleda in vzklikne tooo!!

Nato pa gre še v Cerknico.

Ko na pot se odpravi,

še sporočilo nastavi:

Pridita v Arboretum!

Oče se jezi, saj se vedno ji mudi.

Samo potovala bi.

Pogledala sem na zemljevid,

vseh krajev ne poznam,

a jaz se ne vdam.

Napisala sem pesmico domovine,

da lepota nikoli ne mine.

Zdaj, ko lepote že poznam,

vidim jih prav vsak dan.

Julija Makoter

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 4. razred

Mentorica: Karla Ramšak, prof. razrednega pouka

PRELEPA DOMOVINA

Ta pesem govori o prelepi domovini,
ki polna je lepih stvari.

Tu so gorice, kjer vino z velike preše drvi.
Tam je cerkev, ki polna je legendarnih stvari,
v njej za nekatere je tudi polno moči ...

Tu so tudi ceste, ki kažejo poti
in brišejo sledi, ki jih več ni.

Pridi in poglej,
to lepo domovino Slovenijo,
pridi in povej,
je še kje lepša dežela?

Saj tudi, če ne prideš sem,
preberi in poglej vse,
kar je v deželi tej.

In če prideš -
se ti vedno kaj lepega zgodi,
saj Slovenija polna lepih je stvari.

Jernej Jurjovič

Osnovna šola Kapela, 6. razred

Mentorica: mag. Bernarda Roudi

MOJA DOMOVINA

Slovenija, ti moja domovina,
ti si kraljica tu, kjer sem doma.

Lepa si in moja si,
v srcu čutim te vsak dan.

Slovenski jezik tvoj narod govore,
v mojih ušesih najlepše zvene.

Rudolf Maister, general je zavaroval slovenska ozemlja,
s tem narodni junak postal in v mojem srcu bo ostal.

Slovenija, ti moja domovina,
bodi še naprej tako ljubezniva.

Bine Plej

Osnovna šola Puconci, 4. razred

Mentorica: Nina Vidonja, prof. sociologije in zgodovine

MOJI SLOVENIJI

Slovenija najlepša si.
Zame nikoli ne boš pozabljena,
saj prelepa si,
ker moja si.

Kaj brez tebe bi?
Le kje bi živeli mi?
Brez tebe bi se utapljali v žalosti,
prav zato zame prelepa si.

Svet brez tebe ne bi bil enak,
ne vem kje hodil bi moj korak,
bi bil sploh enak?

Julija Par
Osnovna šola Kapela, 5. razred
Mentorica: mag. Bernarda Roudi

UGANI KDO

Vedno odličen učenec je bil,
že pri 13-ih letih očeta izgubil,
zaradi strica v vojsko vstopil.

Hitro je napredoval
in postal general.

Knjige je zbiral rad,
vsepovsod je bil prvak.

Maribor ubranil,
za posest države SHS ga razglasil.

Le kdo bi to bil?
Rudolf Maister

Tilen Šumak

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, prof. razrednega pouka

V MALIH VASICAH

V malih vasicah,
strmih gorica,
živela je deklica,
ki jo je prestrašila vojna.

Vojaki so se borili,
po cestah tanke vozili,
hiše uničevali,
ljudi ustrahovali.

Naši vojaki, junaki,
so domačo deželo branili,
nekateri življenje izgubili,
da bi mi v miru živeli.

Gabrijela Kermek in Larisa Haklin

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 5. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik, prof. razrednega pouka

DODATKI

Foto: D. Mauko

Dr. Alojz Šteiner

SEZNAM **SPOMINSKIH OBELEŽIJ V POMURJU**
POVEZANIH Z GENERALOM MAISTROM IN DOGODKI PO KONCU
PRVE SVETOVNE VOJNE

Publikacije Spominska obeležja pripovedujejo so ves čas pomemben vir z naborom obeležij v pokrajini ob Muri. Namen tokratnega raziskovanja in prispevka je olajšati delo prihodnjim raziskovalcem in ponuditi celovit pregled. Tudi zato, ker nekaterih obeležjih še vedno ni mogoče najti preko vseobsegajočega svetovnega spleta oziroma interneta. V tretji publikaciji leta 2022 smo, v počastitev tridesetletnice slovenske osamosvojitve in vojne za samostojno Slovenijo, objavili dopolnjen pregled tovrstnih spominskih obeležij. Nekako razumljivo je, da v Maistrovem letu dodamo seznam tistih spominskih obeležij v Pomurju, ki se nanašajo na dogajanja po koncu prve svetovne vojne in žrtve v njej ter pomembnega slovenskega generala. Pot do pričujočega pregleda pa ni bila enostavna. Tudi zaradi vprašanja ali kar metodologije o tem, kaj vse popisovati (spomenike, spominske plošče, nagrobnike in/ali tudi ostala obeležja kot so poimenovanja ulic in spominske sobe).

Pričujoči pregled za Pomurju obsega 37 enot, ki so razporejene po štirih pomurskih upravnih enotah. Pomembno in zanimivo je, da se je po stoletnici konca prve svetovne vojne in združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom število spominskih obeležij povečalo. Spremenil pa se je tudi odnos do njihovega ohranjanja.

Posebno zahvalo izrekam mag. Bernardi Roudi iz Prekmurskega društva general Maister Murska Sobota za pomoč pri pridobitvi fotografij spominskih obeležij z območja Prekmurja, za posredovane fotografije se zahvaljujem tudi Jerneju Jaklju iz Prleškega društva general Maister Ljutomer in Darji Fras iz Društva general Maister Veržej ter Marku Čušu, direktorju občinske uprave v Občini Sveti Jurij ob Ščavnici.

VIRI:

Franc KUZMIČ, 2017. Spominska znamenja vojakom iz prve svetovne vojne, Zbornik soboškega muzeja, 24 (ur. Metka Fujs), Murska Sobota, str. 203 - 211.

Ivana BOROVIČ, 2020. Javni spomeniki in skulpture v Murski Soboti med letoma 1919 in 2019 – diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Spletna stran Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer. Dostopno 9. 10. 2023 na: <https://www.gfml.si/index.php/o-soli/novice/2015-dan-general-a-rudolfa-maistra>

PREGLEDNICA **SPOMINSKIH OBELEŽIJ V POMURJU**

I. **NA OBMOČJU** UPRAVNE ENOTE MURSKA SOBOTA

ZŠ	Občina	Kraj	Lokacija	Naziv – vrsta obeležja	Leto postavitve/ datum odkritja	Avtor/ skrbnik obelezja	Foto	Spletni dostop/vir
1.	Murska Sobota	Murska Sobota	zelenica ob križišču Ulice Štefana Kovača in Kocljeve ulice	Spomenik ob 100. obletnici priključitve Prekmurja in združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom	2019/ odkritje 12. 12. 2019	akad. kipar Mirsad Begić/ MO Murska Sobota	01	https://www.murska-sobota.si/sites/default/files/upload/dokumenti/MurskaSobotaSpomenikPrekmurjeZGIB_191211r-web.jpg
2.		Murska Sobota	Slovenska ulica 37	Ulična fontana – obeležje vsem zaslužnim za združitev prekmurskih Slovencev z matičnim narodom	2014/ odkritje 17. 8. 2014	arhitekt Iztok Zrinski/ MO Murska Sobota	02	Informacija MO Murska Sobota, 9. 10. 2023
3.		Murska Sobota	mestno pokopališče	Spomenik padlim prostovoljcem Sokolske legije	1931/ odkritje 7. 6. 1931	arhitekt Cvetko Ščuka/ MO Murska Sobota	03	https://spomeniki.blogspot.com/2015/11/murska-sobota-spomenik-padlim.html
4.		Murska Sobota	mestno pokopališče	Ograda 9 marmornih nagrobnih spomenikov padlih vojakov v letih 1914-18 (napisi v madžarščini)	1930	avtor NN/ MO Murska Sobota	04 / 10X	Küzmič, str. 208
5.		Murska Sobota	Trg zmage 8 – hotel Zvezda	Salon Murske Republike – spominska soba z zgodovinskimi fotografijami	Ni podatka	avtor NN/ Uprava hotela Zvezda	05	https://www.hotel-zvezda.si/
6.	Beltinci	Beltinci	Mladinska ulica 4	Spomenik ob stoletnici priključitve Prekmurja	2019/ odkritje 16. 8. 2019	akad. kipar Mirko Bratuša/ Občina Beltinci	06	https://www.ztk-beltinci.si/vsebina/2012

7.		Dokležovje	Glavna ulica 12	Spomenik Ivanu Jeriču – duhovniku, narodnemu buditelju in Maistrovemu borcu	2012	kipar Viktor Gojkovič/ Občina Beltinci	07	https://www.ztks-beltinci.si/vsebina/2361
8.		Dokležovje	Glavna ulica 18	Spominska soba Ivanu Jeriču	Ni podatka	DPM Dokležovje/ KS Dokležovje	08 2X	https://www.ztks-beltinci.si/go/1242
9.		Dokležovje	Glavna ulica 10	Spominski plošči v preddverju kapele za 21 padlih v obdobju 1914- 18 iz vasi Dokležovje	Ni podatka	avtor NN/ KS Dokležovje	09 2X	Küzmič, str. 207
10.	Beltinci	Bratonci	pokopališče Bratonci – mrliška vežica	Spominska plošča za 21 padlih v obdobju 1914-18	Ni podatka	avtor NN/ KS Bratonci	10	Küzmič, str. 205
11.		Gančani	pokopališče Gančani – vhod v kapelo	Spominska plošča za 20 padlih v obdobju 1914-18	Ni podatka	avtor NN/ KS Gančani	11	Küzmič, str. 207
12.		Lipovci	pokopališče Lipovci – pročelje kapelice	Spominski plošči za 26 padlih v obdobju 1914- 18 (napisi v madžarščini)	Ni podatka	avtor NN/ KS Lipovci	12 2X	Küzmič, str. 208
13.	Kuzma	Trdkova	Tromejnik – stičišče državnih mej Madžarske	Tristrani piramidalni mejnik, na avstrijski strani je letnica st.-germanskega na madžarski trianonskega sporazuma, na slovenski obeh	1924/ odkritje 31. 5. 1924 Slovenski grb je nameščen 1993.	avtor NN/ Občina Kuzma	13	https://www.burger.si/WWI/Tromeja/uvod.html
14.	Tišina	Petanjci	Petanjci 19 – kapela Marije Pomočnice	Spominska plošča za 19 umrlih med 1. vojno	1924	avtor NN/ Občina Tišina	14	https://www.hikuk.com/si/slovenija/pomurska/obcinitisina/petanjci/lokacije/kapela-marije-pomocnice-5B6A301D-CE2C-5DD9-5DDF-ADA6E38D61FE/

15.	Rogašovci	Ropoča	Ropoča 71 –kapelica Sv Srca Jezusovega	Spominska plošča 17 padlim vojakom 1914-18	Ni podatka	avtor NN/ Vaška skupnost Ropoča	15	Küzmič, str. 209
16	Tišina	Sodišinci	samostojni leseni križ ob cesti proti pokopališču Sodišinci	Spominski lesen križ padlim vojakom	1928	avtor NN/ Občina Tišina	16 2X	Küzmič, str. 210

II. NA OBMOČJU UPRAVNE ENOTE LENDAVALA

ZŠ	Občina	Kraj	Lokacija	Naziv – vrsta obeležja	Leto postavitve/ datum odkritja	Avtor/ skrbnik obeležja	Foto	Spletni dostop/vir
1.	Črenšovci	Črenšovci	Spominski park pri župnijski cerkvi	Spomenik padlim v 1. svetovni vojni (122) iz šestih vasi črenšovske župnije	1940/ odkritje 1. 9. 1940	kipar Tine Kos/ Občina Črenšovci	21	https://www.kamra.si/album-slovenije/spomenik-padlim-v-1-svetovni-vojni-v-crensovicih/
2.		Črenšovci	Ulica Prekmurske čete 20	Spomenik Jožefu Kleklu (1874-1948) duhovniku, uredniku in narodnemu buditelju		akad. kipar Viktor Gojkovič/ Občina Črenšovci	22	https://www.druzina.si/clanek/crensovci-odmevala-je-koroska-prekmurska-pesem
3.		Črenšovci	Spominski park pri župnijski cerkvi	Spomenik Jožefu Godini (1874-1948) Maistrovem borcu in duhovniku in publicistu	2018/ odkritje 16. 8. 2018	Avtor NN/ Občina Črenšovci	23	https://napocitnice.si/destinacije/crensovci/
4.		Dolnja Bistrica	Dolnja Bistrica 88	Spominska plošča Jožefu Godini na njegovi rojstni hiši	2013	Avtor NN/ Občina Črenšovci	24	https://www.obcina-crensovci.si/objava/332603
5.	Dobrovnik	Dobrovnik	pokopališče Dobrovnik	Spominsko obeležje žrtvam svetovnih vojn (plošča za 1. svetovno vojno ima 27 imen v madžarščini)	2002	Avtor NN/ Občina Dobrovnik	25	Küzmič, str. 206

6.	Dobrovnik	Žitkovci	pokopališče Žitkovci	Spominska plošča ob kapeli padlim v 1. in 2. svetovni vojni. Za prvo vojno je navedenih 8 imen v madžarščini	2002	Avtor NN/ Občina Dobrovnik	26	Küzmič, str. 211
7.	Turnišče	Turnišče	Župnijska cerkev, ulica Štefana Kovača 16	Spominske plošče (3) v spomin padlim v 1. svetovni vojni iz vasi Nedelica (20), Lipa (16), Renkovci (16), Turnišče (19), Brezovica (11) in Gomilica (19).		Avtor NN/ Občina Turnišče	27	Küzmič, str. 211

III. NA OBMOČJU UPRAVNE ENOTE GORNJA RADGONA

ZŠ	Občina	Kraj	Lokacija	Naziv – vrsta obeležja	Leto postavitve/ datum odkritja	Avtor/ skrbnik obeležja	Foto	Spletni dostop
1.	Gornja Radgona	Gornja Radgona	Maistrov trg	Doprni kip Rudolfa Maistra v Aleji velikanov	2018/ odkritje 23. 11. 2018	akad. kipar Mirko Bratuša/ Občina Gornja Radgona	31 2x	https://www.prlekija-on.net/lokalno/19625/general-maister-se-je-pridruzil-radgonskim-velikanom.html
2.		Gornja Radgona	Maistrov trg	Svetilnik miru pred župnijsko cerkvijo sv. Petra v Gornji Radgoni	2. 6. 1940, 1941razstreljen, obnovljen 2004	akad. kipar Viktor Gojkovič/ Občina Črenšovci	32	https://www.kultprotur.si/sl/tic-gornja-radgona/znamenitosti/svetilnik-miru
3.		Gornja Radgona	Pokopališka cesta	Grob z nagrobnikom padlim Maistrovim borcem	Ni podatka	Avtor NN/ Občina Gornja Radgona	33	https://spomeniki.blogspot.com/2014/11/gornja-radgona-grob-maistrovih-borcev.html
4.	Sveti Jurij ob Ščavnici	Videm	Videm 20	Spominska plošča na rojstni hiši Edvarda Vaupotiča sodelavca generala Maistra	Ni podatka/ deponirana 2022	Avtor NN/ Občina Sv. Jurij ob Ščavnici	34	https://spomeniki.blogspot.com/2015/11/sveti-jurij-ob-scavnici-muzej-borcev.html

5.		Videm	Videm 1, pred cerkvijo	Doprni kip dr. Antona Korošca, vodilnega slovenskega politika med obema vojnama	7.10. 2006	Akad. kipar Darko Golija /Občina Sv. Jurij ob Ščavnici	35	https://www.tvsrk-11.si/kultura/minilo_je_75_let_od_smrti_dr_antona_korosca
6.	Sveti Jurij ob Ščavnici	Videm	Ulica dr. Antona Korošca 1	Spomenik padlim med prvo in drugo svetovno vojno - piramida	1992	Avtor NN/ Občina Sv. Jurij ob Ščavnici	36	https://www.gfml.si/index.php/o-soli/novice/2015-dan-general-a-rudolfa-maistra , Občina Sv. Jurij 12. 3. 2024
7.		Biserjane	Biserjane 20	Spominska plošča, posvečena dr. Antonu Korošču, na rojstni hiši v Biserjanah s spominsko sobo	1989 - plošča, 2017 - soba	Avtor NN/ KD za zaščito naravne in kulture dediščine Sv. Jurij ob Ščavnici	37 2x	https://www.sveti-jurij.si/objava/125889

IV. NA OBMOČJU UPRAVNE ENOTE LJUTOMER

ZŠ	Občina	Kraj	Lokacija	Naziv – vrsta obeležja	Leto postavitve/ datum odkritja	Avtor/ skrbnik obeležja	Foto	Spletni dostop
1.	Ljutomer	Ljutomer	Park Rudolf Maister	Spomenik generala Rudolfa Maistra	2010/ odkritje 23. 6. 2010	Akad. kiparka Irena Brunec – Tébi/ Občina Ljutomer	41	https://www.ljutomer.si/objava/618744
2.	Veržej	Veržej	Osterčev park	Spomenik nadporočniku Antonu Ostercu, Maistrovemu častniku	2022/ odkritje 7. maja 2022	Akad. kipar dr. Marjan Drev/ Občina Veržej	42	https://www.prlekija-on.net/lokalno/30437/v-verzeju-so-se-poklonili-antonu-ostercu.html
3.		Veržej	Ulica bratstva in enotnosti 8 – Kulturni dom	Spominska plošča 24 Maistrovim borcem, doma iz občine Veržej	2018/ odkritje 7. 10. 2018, dopolnjena 2022 s 3 imeni	Kamnoseštvo Petek/ Občina Veržej	43	https://www.prlekija-on.net/lokalno/19208/v-verzeju-pocastili-maistrove-borce.html

4.		Veržej	Trg Slavka Osterca 9	Doprni kip dr. Frana Kovačiča udeleženca pariške mirovne konference	1967/postavilo Zgodovinsko društvo Maribor	Avtor NN/ Občina Veržej	44	https://www.visitverzej.si/sl/content/kultura/dr-fran-kovacic.html
5.	Veržej	Veržej	Ulica bratstva in enotnosti 8 – Kulturni dom	Spominska soba dr. Frana Kovačiča o zgodovini Veržeja	2023 prenovljena	Pokrajinski muzej Murska Sobota/Občina Veržej	45 2x	https://vestnik.svet24.si/clanek/aktualno/foto-obcina-verzej-je-zaznamovala-svoj-praznik-1062446
6.		Križevci pri Ljutomeru	Križevci pri Ljutomeru 8 - pred župnijsko cerkvijo	Doprni kip dr. Matije Slaviča , udeleženca pariške mirovne konference v Parizu	2019 prenovljen	Avtor NN/ Občina Križevci	46	https://www.zvezadgm.si/wpcontent/uploads/2019/12/zdgm_MG19-4_1912_web.pdf , str. 20.
7.	Križevci	Križevci pri Ljutomeru	Križevci pri Ljutomeru 4 - v kapeli Sv. Ane	Spominska soba dr. Mitje Slaviča v prenovljeni kapelici	2019/ otvoritev 1. 12. 2019	Občina Križevci	47 2x	https://www.prlekija-on.net/lokalno/22916/v-krizevcih-pri-ljutomeru-slovesno-odprli-spominsko-sobo-dr-matije-slavica.html

FOTOGRAFIJE SPOMINSKIH OBELEŽIJ V POMURJU

01–MURSKA SOBOTA, Foto arhiv: PDGM MS

02–MURSKA SOBOTA, Foto arhiv: PDGM MS

03–MURSKA SOBOTA, Foto arhiv: PDGM MS

04–MURSKA SOBOTA. Foto: Tomislav Vrečič

04–MURSKA SOBOTA 1-9. Vse foto: Tomislav Vrečič

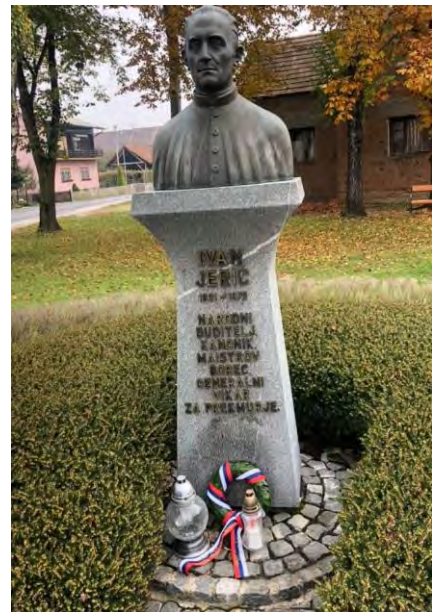
05–MURSKA SOBOTA, Foto arhiv: PDGM MS

06–BELTINCI, Foto arhiv: ZTKS Beltinci

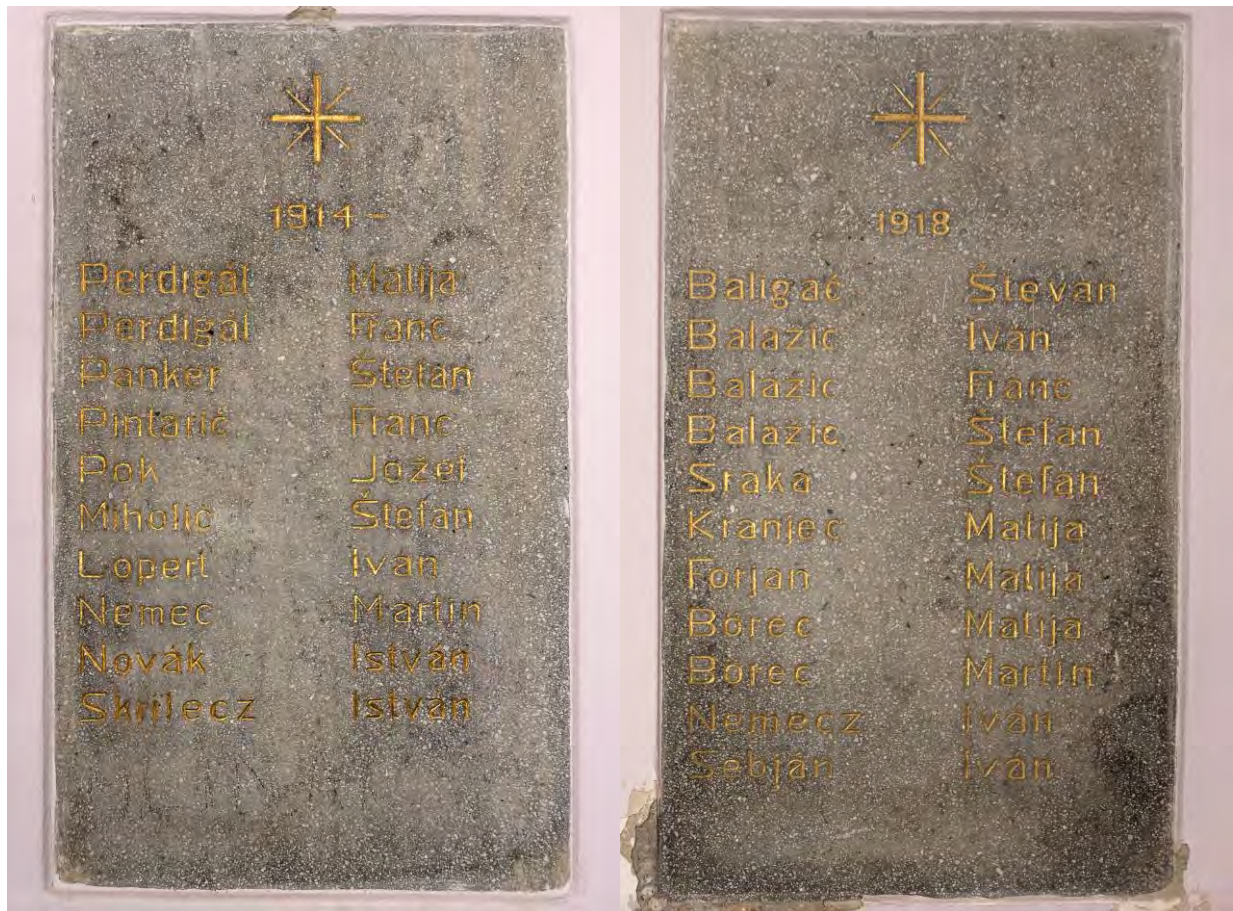
07–DOKLEŽOVJE, Foto arhiv: PDGM MS

08–BELTINCI, Foto arhiv: ZTKS Beltinci

09-DOKLEŽOVJE, Foto: Tomislav Vrečič

10-BRATONCI, Foto: Tomislav Vrečič

11-GANČANI, Foto: Tomislav Vrečič

1914.		1916.	
FORJÁN	MÁRTON szül.1892.48.k.gye.	GUIZMAN	ANDRÁS szül.1881.48.k.gye.
SZRAKA	MÁRK " 1887.20.h.gye.	KÜHÁR	ISTVÁN " 1882.48.k.gye.
TRÁTNYEK	ISTVÁN " 1891.48.k.gye.	PANKER	MIHÁLJ " 1887.20.h.gye.
	1915.	RENGEO	ISTVÁN. " 1870.20.h.gye.
ANTOLIN	IVÁN szül.1890.20.h.gye.	SEBJÁN	IVÁN " 1883.20.h.gye.
FORJÁN	MÁTJÁS " 1890.20.h.gye.	SZRAKA	ISTVÁN " 1886.48.k.gye.
KOUSZ	IVÁN " 1883.19.vadász.	SZRAKA	MIHÁLJ " 1873.11.v.tüzér.
SKAFAR	MIHÁLJ " 1887.20.k.gye.		1917.
SÜKLÁR	MÁRK " 1884.48.k.gye.	LEBÁR	ISTVÁN szül.1898.20.h.gye.
TRÁTNYEK	ISTVÁN " 1897.48.k.gye.	MESZARICS	IVÁN " 1873.20.h.gye.
TRÁTNYEK	IVÁN " 1887.20.h.gye.		1918.
TRÁTNYEK	MÁTJÁS " 1893.20.h.gye.	FORJÁN	ISTVÁN szül.1894.20.h.gye.
VUCSKÓ	IVÁN " 1881.20.h.gye.	MESZARICS	IVÁN " 1887.18.n.tüzér.
		RADUHA	ANDRÁS " 1893.20.h.gye.
		TRÁTNYEK	ISTVÁN " 1868.hidász.
		TRÁTNYEK	IVÁN " 1883.11.v.tüzér.

14-PETANJCI, Foto: Tomislav Vrečić

15-ROPOČA, Foto: Tomislav Vrečić

16-SODIŠINCI, Foto: Tomislav Vrečić

21-ČRENŠOVCI, Foto: Tomislav Vrečič

22-ČRENŠOVCI, Foto: Tomislav Vrečič

23-ČRENŠOVCI, Foto arhiv: PDGM MS

24-DOLNJA BISTRICA, Foto arhiv: Občina Črenšovci

27-TURNIŠČE, Foto: Tomislav Vrečić

31–GORNJA RADGONA, Foto: Dani Mauko

31– GORNJA RADGONA, Foto: Monika Hajdinjak

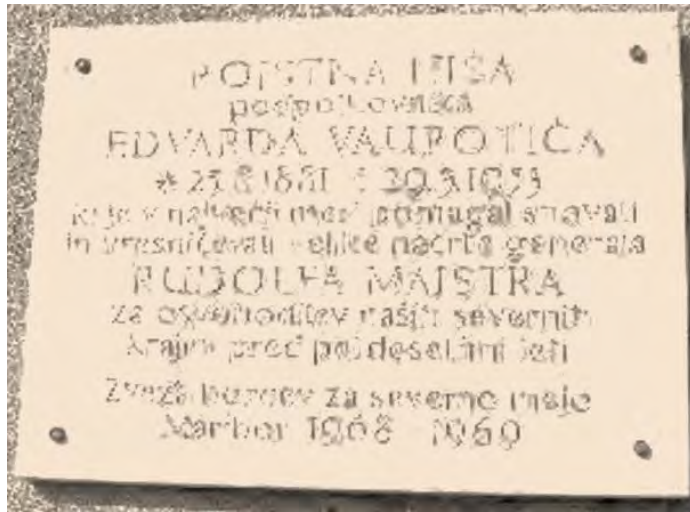
32–GORNJA RADGONA, Foto: Dani Mauko

33–GORNJA RADGONA, Foto: Dani Mauko

34–VIDEM, *Foto arhiv: Občina Sv. Jurij ob Ščavnici*

35–VIDEM, *Foto: Simona Božič*

36–VIDEM, *Foto arhiv: Občina Sv. Jurij ob Ščavnici*

37–BISERJANE, *Foto arhiv: Občina Sv. Jurij ob Ščavnici*

41–LJUTOMER, Foto: Jernej Jakelj

42–VERŽEJ, Foto: Dani Mauko

43–VERŽEJ, Foto arhiv: DGM Veržej

44–VERŽEJ, Foto arhiv: DGM Veržej

45–VERŽEJ, Foto arhiv: DGM Veržej

BOJ ZA SEVERNO SLOVENSKO MEJO

Vojni obvezniki z območja Veržeja so bili vpoklicani v vojsko že poleti in jeseni 1914 ter poslani na rusko bojišče. Od jeseni 1915 so se borili na soški fronti.

Dolga in krvava vojna je vplivala na razmah narodnih gibanj v Evropi. Med Slovenci je bilo to gibanje za združenje vseh pokrajin, kjer so živeli, v novo, skupno državo. Veržejski rojak dr. Fran Kovačič se je septembra 1918 v Mariboru pridružil Narodnemu svetu za Štajersko, ki ga je vodil major Rudolf Maister, ki je 1. novembra razglasil prevzem vojaške oblasti v Mariboru in nad Spodnjo Štajersko. Narodni svet ga je imenoval za generala. Stedil so poohzi slovenskim otčinam in vojakom, naj se pridružijo slovenski vojski v boju za maje nove države. Poohzi so se odpravili tudi prostovoljci z območja današnje veržejske občine, ki so strelske jarko svetovne vojne zamenjali z bojem za slovensko etnično mejo. Ko so se prostovoljci borili na Korškem, je Kovačič sodeloval na mirovni konferenci, za katero je pripravil temeljno gradivo o slovenskem etničnem območju med Dravo in Murjo.

Majstroví prostovoljci v boju za slovensko severno mejo v območju občine Veržej so bili: Alojz Auer, Veržej; Jozef Babič, Veržej; Anton Bobanar, Veržej; Anton Bolkovič, Buncari; Alojz Fras, Veržej; Jakob Fras, Veržej; Anton Hanzekovič, Veržej; Anton Kapun, Veržej; Fran Kováčič, Veržej; Ivan Kozar, Veržej; Rudi Mühelner, Veržej; Franc Nemec, Buncari; Jakob Novak, Buncari; Jozef Novak, Buncari; Anton Ohter, Veržej; Jozef Ohter, Buncari; Anton Prelog, Veržej; Jozef Šenja, Veržej; Martin Ščanja, Veržej; Ivan Škrlanc, Veržej; Franc Sterniša, Veržej; Ivan Sterniša, Veržej; Jozef Sterniša, Veržej; Martin Stranlak, Veržej.

46-KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU, Foto arhiv:
DGM Veržej

47-KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU, Foto arhiv:
Prlekija-on.net Ljutomer

O STROKOVNEM POSVETU ZA UČITELJE ZGODOVINE, DOMOLJUBJA IN ETIKE V OSNOVNIH IN SREDNJIH ŠOLAH V POMURJU

Na 9. sejmu obrambe, varnosti, zaščite in reševanja je kot del strokovnih sejmskih dogodkov izveden tudi strokovni posvet z učitelji zgodovine, domoljubja in etike v osnovnih in srednjih šolah v Pomurju. Posvet so pripravile in organizirale domoljubne in veteranske organizacije (DVO) v Pomurju ob sodelovanju Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, Območna enota Murska Sobota. Potekal je v Gornji Radgoni, v petek 22. septembra 2023 v sejmski konferenčni dvorani med 13.00 in 17.45 uro. Tema posveta je bila: **Vključevanje domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja v poživitev izvajanja osnovnih in srednješolskih programov zgodovine, domovinske vzgoje in etike.**

V prvem delu posveta so bili **predstavljeni štiri referati**. Namesto uvodnega referata o pogledu DVO na domoljubje je bila obravnavana tema Zagotavljanje odpornosti družbe in države, ki jo je predstavil generalni direktor Direktorata za obrambne zadeve Ministrstva za obrambo, g. Boštjan Pavlin. Franci Čuš iz Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer je predstavil temo Aktivno državljanstvo, nov obvezni vsebinski sklop v srednji šoli s primeri dobre prakse. Mag. Bernarda Roudi iz Osnovne šole Kapela je predstavila Novejšo pomursko zgodovino v učbenikih in učnih programih, prav tako s primeri dobre prakse. Dr. Alojz Šteiner pa je predstavil temo Kaj lahko izvemo iz zbornikov literarnih natečajev Spominska obeležja pripovedujejo.

V drugem delu posveta je sledila izmenjava izkušenj in dobrih praks ter pričakovanj pedagoških delavcev v izobraževalnih institucijah. Pri tem so predstavniki ZVVS; PVDSP, ZZB, ZDGM in ZSČ predstavili njihove izkušnje pri vključevanju v poučevanje lokalne zgodovine in domoljubja ter etike **v šolah**. Predstavniki iz osnovnih in srednjih šol v Pomurju pa so, pod vodstvom predstojnice območne enote, spregovorili o možnostih vključevanja in pričakovanja v teh institucijah. Temu je sledila razprava o aktualnih izzivih poučevanja ter angažiranja učencev in dijakov ter sklepne ugotovitve.

Pomurski osnovnošolski in srednješolski izobraževalni prostor je v pogledu vključevanja DVO ter njihovih še živih udeležencev oziroma pričevalcev poln primerov dobre prakse. Junija leta 2017 je bil organiziran prvi podoben strokovni posvet, temu

so sledili še drugi, zlasti tematski, ki pa so bili bolj usmerjeni v raziskovanje lokalnih zgodovinskih primerov in virov. Tokratni posvet je imel bolj **metodološko** naravo z izmenjavo **pregledov in možnosti** sodelovanja ter predstavitev primerov dobrih praks. Na eni strani, kaj predstavniki domoljubnih in veteranskih organizacij lahko ponudijo **izobraževalnim institucijam pri popestritvi izvajanja učnih programov v šolah**, na drugi strani pa kaj te pričakujejo oziroma **pogrešajo**.

Na posvetu je sodelovalo 40 udeležencev, od tega 16 iz izobraževalnih institucij v Pomurju in 4 gosti, poleg že omenjenega predstavnika MORS, še predsedniki ZVVS, ZPVD Sever in ZDGM. Ostali udeleženci so bili predstavniki pomurskih DVO, vključenih v Koordinacijo domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja. Logistično in foto pokritje posveta so izvedli člani OZVVS Gornja Radgona.

Sklepne ugotovitve posveta, ki sem jih pripravil, so bile:

1. **Posvet je bil dobrodošel tako za vzgojno-izobraževalne udeležence kot predstavnike domoljubnih in veteranskih organizacij.**
2. Predstavljeni so bili **številni primeri dobre prakse in nakazane možnosti in priložnosti za izboljšanje pri vključevanju DVO in še živih udeležencev dogajanj iz pomembnih zgodovinskih obdobj, s ciljem popestritve in lokalne obogatitve poučevanja domoljubja, etike in zgodovine ter vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo.**
3. **Možnosti in napotki za izboljšanje bi bili:**
  - **povezovanje in vključevanje DVO (že) v času letnega načrtovanja,**
  - **vabljenje predstavnikov DVO na šolske slovesnosti in dogodke glede na zgodovinsko tematiko in značaj slovesnosti ali državnega praznika,**
  - **nudenje pomoči DVO pri organizaciji in izvedbi razširjenega programa na šolah,**
  - **okrepitev medgeneracijskega sodelovanja in predstavljanja še živih udeležencev dogodkov ter vključevanje v izvajanje vsebin aktivnega državljanstva,**
  - **širjenje sodelovanja, kjer so poleg razstav in dogodkov ob njihovih otvoritvah še bolj prilagojena predavanja in nastopi o slovenski osamosvojitvi in vojni za samostojno Slovenijo. Na novo bi bilo treba doreči vključevanje DVO v aktivno državljanstvo in medgeneracijsko povezovanje in sodelovanje.**
4. **Dobrodošla je sprotne izmenjave informacij o uspešnosti sodelovanja v izobraževalnih aktivnostih in drugih šolskih dejavnosti, kjer sodelujejo DVO.**

Naj sklenem, da je bil izveden posvet deležen vrste pozitivnih ocen.

Foto: D. Mauko

Skupinska fotografija udeležencev strokovnega posveta, 22. septembra 2023.

Foto: D. Mauko

Pogled na konferenčno dvorano v drugem delu strokovnega posveta.

Foto: D. Mauko

Podelitev zahval sodelujočim iz pomurskih osnovnih in srednjih šol.

Dr. Alojz Šteiner

DEVETOŠOLCI POMURSKIH OSNOVNIH ŠOL NA SEJEMSKI ODPRTI SCENI SOBRE ZA DOMOZNANSTVO IN POKLICNO PROMOCIJO

V Koordinaciji domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja (KoDVOP) smo se v letu **2023** lotili še enega izziva. Z njim smo poskusili predvsem opozoriti na nujnost sprememb pri promociji domovinskih dolžnosti in s tem povezanih služb v nemirnih časih in izzivih, ki so pred nami. Tako je nastala ideja, da bi za pomurske devetošolce zagotovili prevoze, spremstvo in organizirano sodelovanje na sejemski odprti sceni za domoznanstvo in poklicno promocijo. Pri tem je Zvezi veteranov vojne za Slovenijo preko Direktorata za obrambne zadeve Ministrstva za obrambo uspelo zagotoviti **finančna sredstva za avtobusne prevoze. S tem smo sodelujoče šole razbremenili stroškov povezanih s prevozi. Seveda pa je bilo treba ravnatelje šol še prepričati v primernost takšnega dogodka in rešiti ostala organizacijska vprašanja.**

Tako se je **9. mednarodnega sejma obrambe, varnosti, zaščite in reševanja (SOBRA)** v Gornji Radgoni v petek, 22. septembra 2023, **udeležilo tudi okoli 660 pomurskih devetošolcev iz 18 osnovnih šol. S tem smo pomurskim devetošolcem omogočili, da se preko organizirane predstavitve kariernih poti seznanijo z obrambnimi (vojaškimi), varnostnimi (policijskimi) in zaščitno reševalnimi (gasilskimi in reševalnimi) poklici.** Izvedene so bile predstavitve omenjenih uniformiranih poklicev in posredovane informacije ter neposredna **srečanja** s predstavniki posameznih poklicev. Pa tudi **seznanitev z možnostmi pogodbenega ali prostovoljnega vključevanja v posamezne strukture (vojaške, gasilske oziroma reševalne).** Mladi obiskovalci so si lahko ogledali **tudi razstavljen sredstva s področja obrambe, varnosti, zaščite in reševanja.** Predstavljene pa so jim bile tudi domoljubne in veteranske organizacije Pomurja.

V KoDVOP smo poskrbeli za povezave, organizacijo prevozov in vodenje **devetošolcev** po sejemski odprti sceni. **Največ izzivov je bilo pri zagotovitvi avtobusnih prevozov, ker so v tem času na sejem vozili tudi srednješolce in mlade fante na vpis v vojaško evidenco.** Tako smo bili pred tem, da nam prevozov ne bo uspelo zagotoviti. Ob tem so nekateri predstavniki DVO govorili, da takšnega izziva še ali že dolgo ni bilo. Na koncu se je izšlo tako kot smo si zamislili in želeli. Na podlagi povratnih informacij učencev in pedagoških spremljevalcev ter vodičev iz KoDVOP smo ugotovili, da je bilo

pozitivnih odzivov več kot »onih« drugih. Tako je bilo tudi pri organizatorjih sejma, ki so šele ob koncu uspešne prireditve ugotovili, kakšna bi lahko bila izgubljena priložnost.

Foto: D. Mauko

Polna sejemska dvorana C pred začetkom sejemskega dogodka.

Foto: D. Mauko

Multimedijska predstavitev obrambnih poklicev.

Foto: D. Mauko

Za prevoz devetošolcev smo avtobuse zagotavljali iz cele Slovenije.

Foto: D. Mauko

Vodenje po sejmu kot veteranski preizkus, ali je težje voditi vojaško enoto ali učence.

Foto: D. Mauko

Na zaščitno-reševalni točki je bilo zelo živahno, tudi zaradi daril, ki so jih delili.

Veliko pozornosti so bile deležne dinamične predstavitve vojakov, policistov in gasilcev, ki so jih obiskovalci lahko spremljali s posebej pripravljene tribune.

Foto: D. Mauko

Vsak udeleženec je našel nekaj zase in tako lahko izpolnil pričakovanja.

Foto: D. Mauko

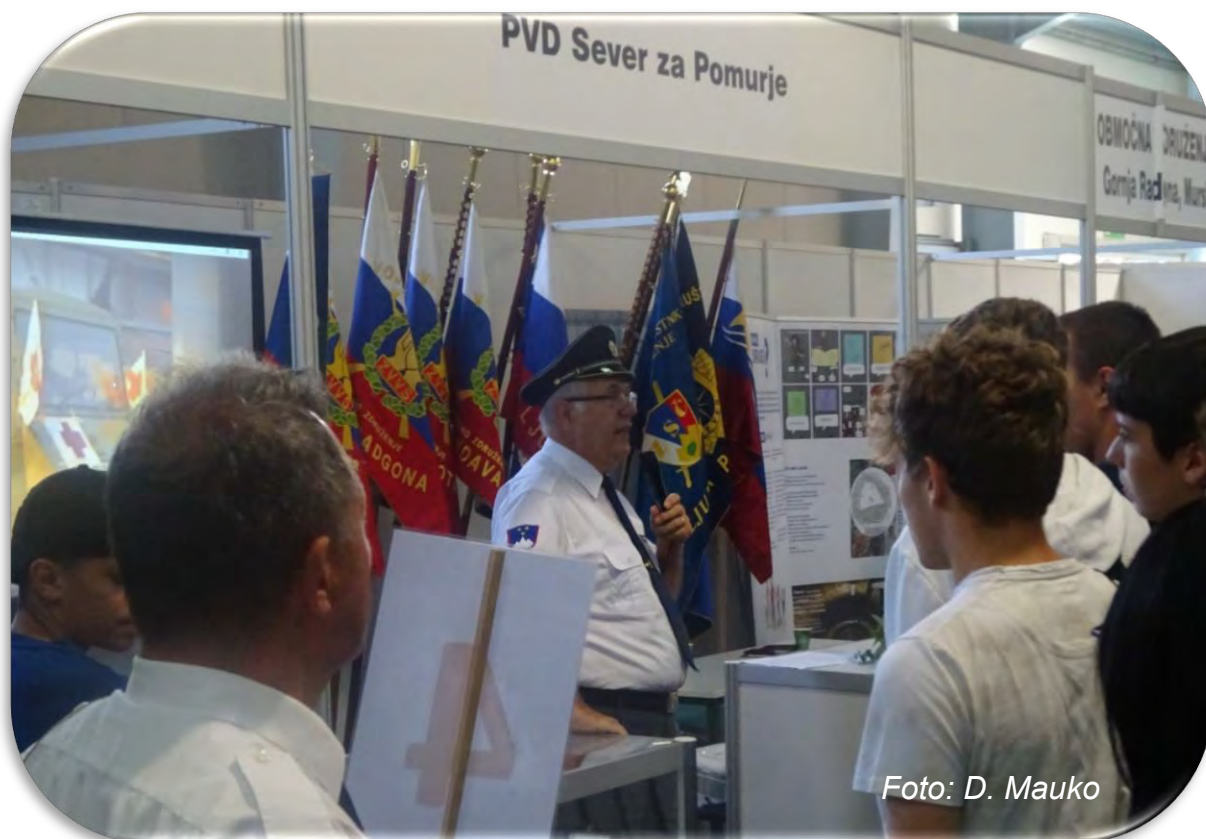

Foto: D. Mauko

Domoljubne in veteranske organizacije Pomurja so imele na sejmu dobro obiskano stojnico in to izkoristile tudi za zgodovinske predstavitve mladim ...

Foto: D. Mauko

... in srečanja z visokimi državnimi predstavniki.

Foto: D. Mauko

Sejemska odprta scena je bila tudi priložnost za spoznavanje, kako privabljati ciljno publiko.

Foto: D. Mauko

Dr. Alojz Šteiner

3. TRADICIONALNI POHOD UČENK IN UČENCEV OSNOVNIH ŠOL TER DIJAKINJ IN DIJAKOV SREDNJIH ŠOL V MURSKI SOBOTI

Ob obeleževanju tridesetletnice slovenske države leta 2021 je nastala ideja, da bi v Murski Soboti organizirali pohod učencev in dijakov ob spominskih obeležjih v mestu. Prvemu pohodu je sledil drugi, lansko leto 26. maja 2023 pa še tretji. Dogodek so tudi tokrat pripravile domoljubne in veteranske organizacije v sodelovanju s Slovensko vojsko in Policijo. Zanimive, v slovenskem merilu še vedno redke akcije, so se v Murski Soboti udeležili po en razred učencev iz petih osnovnih šol, gimnazije, ekonomske gimnazije, zdravstvene, ekonomske in biotehnične šole, skupaj okrog 300 mladih in njihovih pedagoških spremljevalcev.

Gre za zanimiv primer učnih ur domoljubja in obujanja zgodovinskega spomina. Pohod se je začel pred soboškim Centrom šolskih in obšolskih dejavnosti, nekdanjim dijaškim domom, kjer je kar nekaj let deloval tudi štab slovenske Teritorialne obrambe. Na zgradbi doma je spominsko obeležje Manevrske strukture narodne zaščite – Uporniki z razlogom, o kateri je spregovoril predsednik območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo, pohodnike pa nagovoril tudi podžupan Mestne občine, g. Jure Lang. Pohod se je nadaljeval skozi mesto mimo spotikovcev – tlakovcev spomina na pomursko judovsko skupnost, katerih člani družin so postali žrtve holokavsta leta 1944. Zatem so se pohodniki zaustavili pred Policijsko postajo Murska Sobota, kjer je med osamosvojitvijo delovala Uprava za notranje zadeve. Obeležje na zgradbi in osamosvojitvene dogodke milice, današnje policije pa je predstavil predsednik Policijskega veteranskega društva Sever za Pomurje. Naslednja točka pohoda je bil Trga zmage, na katerem so predstavniki Prekmurskega društva general Maister, Zveze združenj borcev NOB ter območne organizacije Zveze veteranov vojne za Slovenijo predstavili in spregovorili o treh spominskih obeležjih, posvečenih trem slovenskim zgodovinskim mejnikom (priključitvi Prekmurcev k matičnemu narodu, osvoboditvi izpod madžarske okupacije in osamosvojitvi). Zatem pa je po nadaljevanju poti predstavnik Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije predstavil preostala obeležja v Trubarjevem drevoredu v mestnem parku ob murskosoboškem gradu. Na Kopališki ulici ob soboški vojašnici so pohodnikom predstavili spominski obeležji sestreljenim zavezniškimi pilotom iz julija 1944 in obeležje posvečeno vojnim dogajanjem v

osamosvojitveni vojni 1991. Sklepni del pa se je odvil v vojašnici Slovenske vojske. Poleg nagovora poveljujočega častnika so si udeleženci lahko ogledali še dinamični prikaz delovanja pripadnikov naše vojske, tehniko in ostala sredstva ter se srečali z vojaki in vojakinjami, ki so predstavljali vojaški poklic in pojasnili, kako in zakaj so postali poklicni pripadniki. Poskrbljeno je bilo tudi za malico in napitke.

Za zavarovanje pohodnikov in njihovih poti so skrbeli pripadniki Slovenske policije, med pohodniki pa so bili tudi pripadniki Slovenske vojske. Na vsaki točki so sodelujoči iz šol prispevali krajši program z domoljubnimi pevskimi ali recitacijskimi nastopi, kar je dajalo poseben čar in tekmovalnost, katera šola bo prikazala več ustvarjalnosti.

Pohod, za katerega domoljubne in veteranske organizacije poskrbijo pohodne zastave in zastavonoše, je postal tradicionalna oblika sodelovanja s šolskim prostorom. S tem v neposredno obeleževanje nastanka naše države in spoznavanje spominskih obeležij v mestu Murska Sobota vključujemo generacije izbranih razredov osnovnih šol in različne generacije dijakov srednjih šol.

Če v literarnem natečaju Spominska obeležja pripovedujejo mladi avtorji, ki predstavljajo svoja spoznavanja in raziskovanja ter dožemanja naše zgodovine, se na pohodu nekoliko spremeni oziroma obrne, saj gre za neposreden prenos in spoznavanje zgodovine ter predstavljanje še živih udeležencev dogodkov ali predstavnikov društev, ki negujejo slovenski zgodovinski spomin.

Spominska plošča na izhodiščni točki pohoda - murskosoboškem Centru šolskih in občinskih dejavnosti na Tomšičevi ulici 15.

Foto arhiv: OZVVS

Pozdravni nagovor soboškega podžupana.

Foto arhiv: OZVVS MS

Kulturni program osnovnošolcev pred Policijsko postajo Murska Sobota.

Na Trgu zmage in v njegovi neposredni okolici je največ spominskih obeležij v Murski Soboti.

Med pohodom je bilo treba izkoristiti tudi priložnosti za počitek.

So ga opazili, so si zapomnili njegov namen in sporočilnost?

Živi pričevalec o naši zgodovini obkoljen z mladimi (ušesi in sprejemniki).

Foto arhiv: OZVVS MS

Slovenska zastava in zastave domoljubnih in veteranskih organizacij na pohodu kot simboli naše sedanjosti in preteklosti.

Foto arhiv: OZVVS MS

Predstavitev dveh zelo zanimivih spomenikov na Kopališki ulici v Murški Soboti.

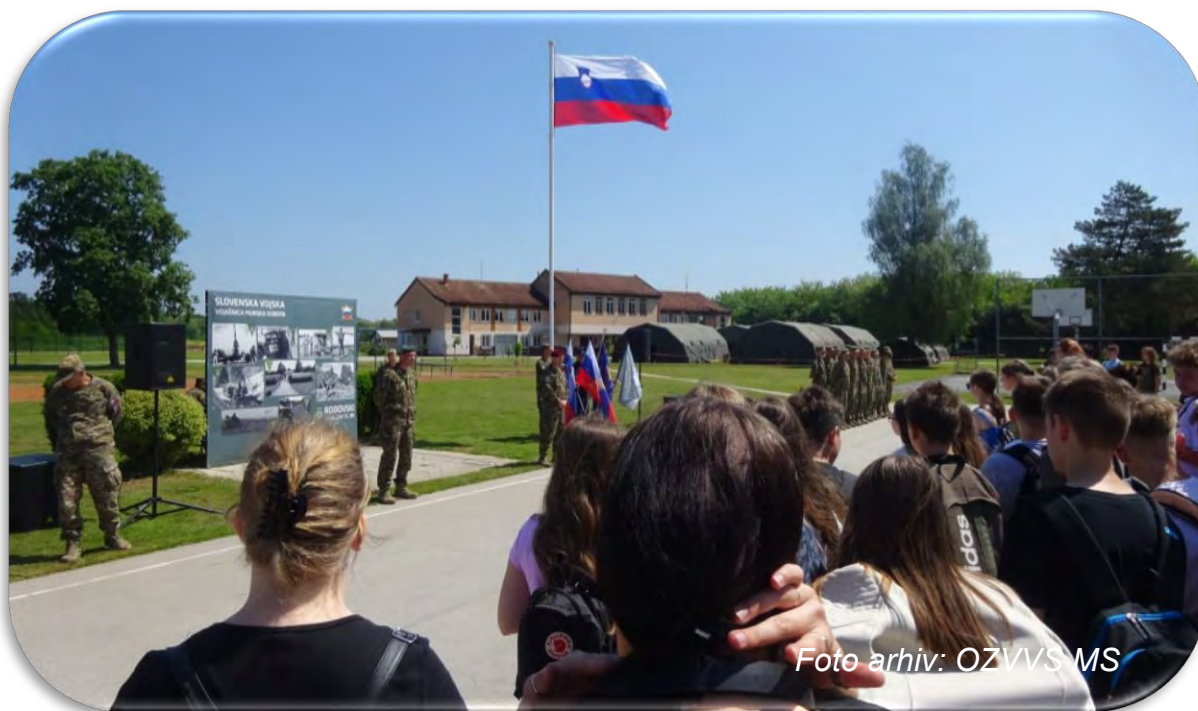

Foto arhiv: OZVVS MS

V murskosoboški vojašnici so se zelo potrudili za predstavitve in pogostitev z malico.

Foto arhiv: OZVVS MS

Dr. Alojz Šteiner

DOMOLJUBNI **KVIZ ZA UČENCE OSNOVNIH ŠOL** IZ UPRAVNE ENOTE LJUTOMER

V okviru praznovanja dneva upora proti okupatorju so ljutomerska domoljubna in veteranska društva, 26. aprila 2023, pripravila prvi domoljubni kviz za učence devetih razredov osnovnih šol na območju Upravne enote Ljutomer na temo Kako smo branili osamosvojitvene procese Republike Slovenije.

Kviz je bil organiziran z namenom ohranjanja spomina na prelomne dogodke v letih 1990 in 1991, ko smo se prebivalci Slovenije odločili za ustanovitev lastne države Republike Slovenije. Osamosvojitve pa ni potekala brez zaostrovanja odnosov med našo bivšo državo Jugoslavijo in novo nastajajočo državo Republiko Slovenijo. Prišlo je do vojaškega spopada, iz katerega je Slovenija izšla kot zmagovalka. K temu je tudi Prlekija dala velik prispevek, zato si domoljubna in veteranska društva, ki delujejo na širšem območju Ljutomera, prizadevajo ohranjati spomin na te dogodke s predavanji, postavitvami razstav po šolah in v šolskem letu 2022/23 še s kvizom za učence devetih razredov osnovnih šol.

Organizatorji kviza so bili Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Ljutomer, Območno združenje slovenskih častnikov Ljutomer in Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje, pododbor Ljutomer. Prva naloga je bila priprava gradiva za učence. Razpoložljiva literatura je zelo obsežna, zato so pripravili krajše izvlečke vsebin iz osamosvojitvene vojne v Prlekiji. To gradivo je bilo poslano v vseh sedem osnovnih šol na območju delovanja navedenih društev, skupaj z razpisom kviza. Na kviz so vse povabljenе šole prijavile tričlanske ekipe. Skupaj se je kviza udeležilo 21 učencev s sedmimi mentorji.

Za gostitelja se je prva odločila Osnovna šola Stročja vas, ki je skupaj z organizatorji pripravila telovadnico za nemoteno izvedbo kviza. Po uvodnem pozdravu ravnateljice Mateje Leskovar Polanič in kulturnem programu, ki so ga pripravili učenci in mentorji šole, so pričeli s kvizom. Vprašanja so bila zastavljena tako, da so ponujala tri možne odgovore, od katerih je bil samo eden pravilen. Vprašanja so bila zastavljena ustno in projicirana na platno. Tekmovalci so imeli pripravljene kartone z izpisanimi črkami A, B in C. Ekipa je po dogovorjenem času dvignila karton, ki naj bi ustrezal pravilnemu odgovoru. Odgovore je beležila tekmovalna komisija. Tekmovalci so organizatorje

presenetili z bogatim znanjem in s skoraj enakimi rezultati med ekipami, zato so za razvrstitev najboljših ekip morali tekmovanje podaljšati z dodatnimi vprašanji. Tudi pri dodatnih vprašanjih so bile ekipe zelo izenačene, tako da sta si prvo mesto delili OŠ Stročja vas in Mala Nedelja, tretja pa je bila ekipa iz OŠ Razkrižje.

Ob koncu so vsi tekmovalci prejeli priznanja in darila, mentorji pa zahvale. Sledila je krajša zakuska. Tekmovalci in mentorji, med katerimi so bile tudi tri ravnateljice, so bili s kvizom zelo zadovoljni, zato so sklenili, da čez eno leto ponovijo kviz na OŠ Mala Nedelja.

Kviz so spremljali učenci višjih razredov OŠ Stročja vas, predstavniki lokalne in krajevne skupnosti ter člani domoljubnih in veteranskih organizacij, ki so bila organizator kviza. Le-ta si že več let prizadevajo za vnos vsebin domoljubne vzgoje v šolah in kviz je le ena od oblik domoljubne društvene dejavnosti v sodelovanju z osnovnimi šolami.

Ponoviti moram čestitke tekmovalcem in mentorjem za prikazano bogato poznavanje dogodkov v osamosvojitvenih procesih Republike Slovenije in vojnih dogodkov v Prlekiji.

Foto arhiv: OZSČ Ljutomer

Gostitelj izvedbe kviza je bila OŠ Stročja vas

Sedem osnovnošolskih ekip z 21 tekmovalci na kvizu.

Na tribuni pa učenci šole gostiteljice in ostali gosti.

Foto arhiv: OZŠ Ljutomer

Tudi mentorstvo je bilo večkrat na neposredni preizkušnji.

Foto arhiv: OZŠ Ljutomer

Foto arhiv: OZŠ Ljutomer

Delitev priznanj in daril za učence.

Foto arhiv: OZŠ Ljutomer

Anton Kosi, predsedujoči Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja v letu 2023

FOTO GALERIJA

PREDHODNEGA NATEČAJA

Fotografije z zaključne slovesnosti in strokovne ekskurzije 2023

Foto: D. Mauko

Kulturni program ob zaključku 5. literarnega natečaja so pripravili profesorji in učenci Osnovne šole Puconci ter Razvojni zavod občine Puconci.

Foto: D. Mauko

Udeleženci prireditve, ki je bila posvečena tudi 300 letnici rojstva Števana Küzmiča.

Slavnostna govornica, dr. Klaudija Sedar in nagovor župana Občine Puconci, g. Uroš Kamenška.

Medalje in USB kartica elektronske publikacije pred podelitvijo avtorjem izbranih najboljših prispevkov po kategorijah.

Foto: D. Mauko

Prejemniki medalj najboljše ocenjenih proznih del v kategoriji 4., 5. in 6. razreda.

Foto: D. Mauko

Prejemniki medalj najboljše ocenjenih pesmi v kategoriji 4., 5. in 6. razreda.

Prejemniki medalj najboljše ocenjenih proznih del v kategoriji 7., 8. in 9. razreda.

Prejemniki medalj najboljše ocenjenih pesmi v kategoriji 7., 8. in 9. razreda.

Foto: D. Mauko

Prejemniki medalj najboljše ocenjenih proznih del **srednješolcev** (gimnazijcev).

Foto: D. Mauko

Priznanja za avtorje prispevkov v Literarnem natečaju **Spominska obeležja pripovedujejo 2022/23**.

Foto: D. Mauko

Mentorice, ki so sodelovale na literarnem natečaju ob prejemu zahval na slovesnosti.

Foto: D. Mauko

Zahvala Kseniji Flegar iz Razvojnega zavoda Puconci, Darji Farič Klemenčič iz murskosoboške Območne enote Zavoda Republike Slovenije za šolstvo in slavnostni govornici dr. Klaudiji Sedar.

Foto: D. Mauko

Zahvale za člane organizacijskega odbora in natečajne skupine.

Foto: D. Mauko

Članice in člani OZVVS Murska Sobota in Policijskega veteranskega društva Sever Pomurje na zelo izpostavljeni točki pri podelitvi priznanj vsem prisotnim avtoricam in avtorjem.

Foto: D. Mauko

Začetek strokovne ekskurzije za avtorje in njihove mentorice v Velenju.

Foto: J. Kološa

Drugi del strokovne ekskurzije v Cerkvenjaku v Slovenskih goricah.

Foto: D. Mauko

Na uvodni predstavitvi slovenskega zgodovinskega trojčka 1919 – 1991 v Velenju.

Foto: D. Mauko

Vhod v Spominski center 1991 v Velenju.

Foto: D. Mauko

Del zbirke policijskega veteranskega društva Sever v Velenju.

Foto: D. Mauko

Zgodovinska učna ura v Spominskem centru 1991 v Velenju.

Foto: D. Mauko

Pred muzejem Premogovništva Slovenije v Velenju.

Foto: D. Mauko

Ena od skupin obiskovalcev v premogovniškem rovu.

V Avli Rudolfa Maistra na Osnovni šoli Cerkevjak – Vitomarci.

Ogled zbirke letalskih modelov na Osnovni šoli Cerkevjak - Vitomarci.

Foto: D. Mauko

Polaganje spominskega venčka ob spomenik osamosvojiteljem v Velenju.

Foto: D. Mauko

Polaganje spominskega venčka pred spomenik Rudolfu Maistru na Cerkvenjaku.

Urejanje vtisov med avtobusnim prevozom.

Zaključna analiza strokovne ekskurzije, kot običajno med goricami, na Cerkvenjaku.

Foto: D. Mauko